

magazin istoric

Apare din aprilie 1967

OCTOMBRIE 2012

ВОВЕДЕНІА:

magazin istoric

Apare din aprilie 1967

OCTOMBRIE 2012

SUMAR

octombrie

2012

4 Curat... strâmbe
I.L. CARAGIALE

EXCLUSIVITATE

5 „Hei hăi jí mò a dǐ hǔ” și „wǎ lǎ jǐ bù”
Geografi chinezi din secolele XVII-XIX despre Țările Române

DING CHAO

10 Rugămintea
lui Mao Zedong
pentru dr. Petru Groza
R.I. BUDURA

15 Ultimul mare
miniaturist al Europei
Picu Pătruț
G. ROȘU

18 Rachete
fără cap... atomic
*Armata română și criza
rachetelor din Cuba*
P. OPRIȘ

22 „Revoluția
neolitică”
de la Cristian
S.A. LUCA

25 Liga din „butoiul
cu pulbere”
D. CAIN

31 Pedalând
sau patinând la... Cluj
A.-L. CHIȘ

33 Autismul
băilor de mulțime
*Imaginarul bun și cel rău
în istorie*
C.T. DRAGOMIR

DICTIONAR ISTORIC

37 De la orașul
de frontieră la cel
punte de legătură
Maribor
I.G. ANDREI

CHIPURI UITATE

41 Ioan (Iancu)
Alecsandri
M. GEORGESCU

45 O bătălie
pentru un regat
Tagliacozzo
V. MĂRCULEȚ

PASTILA DE CUVINTE

49 Aga și-a lui ceată
de... termeni
M. SALA

51 Pe vremuri,
oamenii
își trimiteau scrisori
*Uneori din lagăr sau
pușcărie*
G. FILITTI

magazin istoric

Anul XLVI – serie nouă – nr. 10 (547)
octombrie 2012

www.magazinistoric.ro

e-mail: mistoric1967@yahoo.com; mistoric@gmail.com

Revista figurează în baza de date EBSCO, din S.U.A.

1 Pavilionul prințului Teng, ce se înalță în orașul Nanchang din China, este un simbol al civilizației chineze, prin însăși istoria sa. Ridicat în anul 653, a fost distrus și reconstruit de câteva zeci de ori. Ultima refacere s-a încheiat în 1989. A fost considerat un model de arhitectură și turnurile de la colțurile „Orașului interzis” au încercat să îl imite

2 La 140 de ani de la moartea lui Picu Pătruț (1818-1872), caligraful țăran din Sălișteștii Sibiului și miniaturistul de talie europeană, la Muzeul Național al Țăranului Român s-a deschis o expoziție ce prezintă 30 de manuscrise copiate și ilustrate de înzestratul pictor (în imagine: Vovedenia. Prezentarea Maicii Domnului la Templu)

3 Două imagini ale frumosului oraș Maribor, capitală culturală europeană a anului 2012

4 După asasinarea lui Caligula, împărații romani nu mai sunt zeificați la moarte, ci chiar din timpul vieții. Tablou realizat de pictorul Eustache Le Sueur (1617-1655), care îl înfățișează pe Caligula depunând cenușa mamei și fratelui alături de strămoșii săi. Pictură aflată în Colecția regală britanică de la Windsor

Revistă editată de
**FUNDAȚIA CULTURALĂ
MAGAZIN ISTORIC**

Președinte fondator
**CRISTIAN POPIȘTEANU
(1932-1999)**

Președinte de onoare
DIMITRIE G. STURDZA

Consiliul științific:
academician **DAN BERINDEI**,
academician
DINU C. GIURESCU,
academician
IOAN-AUREL POP

Redactor-șef
Dorin Matei

Secretar general de redacție
Florentina Dolghin

Redactori:
Theo Stănescu-Stanciu,
Irina Țăranu

Secretar de redacție
Theodor Lianos

Director economic
Doina Pascu

Corectura
Georgeta Apreotesei
Secretariat
Constanța Avram

Difuzare
Constantin Petrescu

Consilieri:
Ioana Ursu,
Radu Ion Popescu,
Haralambie Voicilaș

București, Piața Valter Mărăcineanu, nr. 1-3,
sau strada Victor Eftimiu, nr. 2, etaj III,
camerele 283 (secretariat și difuzare), 285, 287,
Sectorul 1, Oficiul poștal nr. 15, Căsuța poș-
tală 15-702, Cod 010155, Telefon, Fax:
021.315.09.91, 021.312.68.77

Tipărit la C.N.I. – „CORESI” S.A. București

ARHEOLOGIE

I.L. CARAGIALE

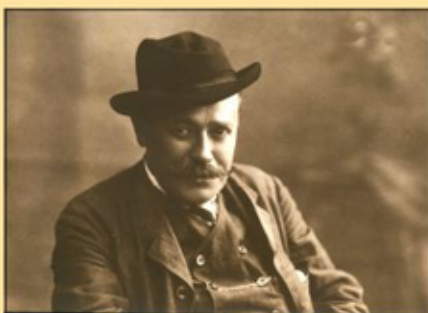
La să vedem acum ce ar putea să constate și să reconstituie arheologul depărtatului viitor din ruinele iubitului nostru București?

El va găsi mai întâi că, la poporul român din veacul XIX, vecinii erau unii cu alții eminamente politicoși și discreți. Plecând din capătul unei strade, el ar vedea că fiecare casă, una după alta, întoarce spatele celei de la stânga și are în față spatele celei din dreapta. Arheologul, după aceasta, va constata că locuitorii acestor case erau iubitori de lumină și de aer, pentru că fiecare casă are toți pereții găuriți.

Apoi, ar constata că ei erau foarte curați și mâncau foarte puține sărături, pentru că el n-ar găsi decât foarte rare urme de fântâni și de conducte de apă; că erau deștepți, adică foarte puțin iubitori de somn, pentru că în interiorul caselor n-ar găsi un perete nespert, unde să presupună că s-ar fi putut convenabil alătura un culcuș omenesc; i-ar rămâne însă îndoiala că poate dormeau în mijlocul odăii [...]

El ar constata mai întâi că poporul român din suta XIX era econom, că ura luxul și artele, pe cari prin eufemism le numim frumoase în loc de inutile. Așa, ar constata că nu prea se-anebunea după teatru, fiindcă într-un oraș așa de vast n-ar găsi decât o clădire cu așa numire. În schimb însă, ar vedea cât era acest popor de religios, după sutele de biserici și bisericuțe, care de care mai fără pretenții și mai modeste, așezate în genere cu spatele la drum, probabil pentru a scuti serviciul sfintei liturghii de zgomotul circulației și de strigătele bravorilor olteni.

Ar mai constata că acest popor, deși nu iubea luxul, îl suplinea totuși cu mult bun-gust; că desprețuia piatra și bronzul, dar le înlocuia cu mult succes prin teracotă și tinichea, pentru cari avea o deosebită simpatie; că, neavând destui bolovani pe gârlă, cultiva cu multă pricepere fabricațiunea pietrii artificiale; că era așa de învățat, încât nu mai avea nevoie să mai citească, și de aceea n-avea nicio clădire de bibliotecă.

Arheologul ar mai constata la epoca noastră o deosebită repulsiune pentru monotonia liniei drepte, o pronunțată pornire contra calapoadelor simetrice demodate, ci, dimpotrivă, o mare înclinare, aproape un cult pentru liniile și formele capricioase, adică strâmbe.

Ar constata indiscutabil această dragoste de strâmb

după mersul stradelor, după fizionomia pietelor, după locuințele particulare și mai ales după palatele noastre publice. Ea se manifestă într-un chip strălucit la Palatul Regal, care e strâmb, ca și casele cetățenilor; la Palatul Poștelor, care e strâmb; la Palatul Municipal, la Palatul Poliției, la Palatul Județului, la Palatul Finanțelor, cari sunt strâmbe; la Teatrul Național, la Palatul Ateneului, la Palatul Academiei, cari sunt strâmbe. Ar constata ura aceea de drept și dragostea aceasta de strâmb până și la Palatul Justiției.

Puterea acestei pasiuni de strâmb se va vedea cât a fost de irezistibilă mai cu seamă la Teatrul Național. Într-adevăr, acest monument, clădit într-o epocă anterioară, când gustul nostru nu era destul de format și de educat, fusese drept dintru început; astfel, făcea un efect detestabil, o notă de cale-afară discordantă între celelalte monumente. Gustul bun a trebuit să biruiască până în fine; era peste putință să lăsăm în picioare o monstruoasă, un edificiu drept: am reparat și Teatrul Național și l-am făcut și pe el convenabil ca toate celelalte, adică strâmb.

Toate strâmbe... toate.

O, ilustre arheolog, care vei trage în viitorul depărtat din ruinele sublime ale Bucureștilor esența civilizațiunii noastre actuale, ce o să gândești tu despre capul meu și despre al contemporanilor mei?!

(*Arheologie*, în *Opere*, vol. IV: Publicistica, ediție critică de Al. Rosetti, Șerban Cioculescu, Liviu Călin, Editura pentru literatură, 1965, pp. 221-223; fragment)

55 Bismarck al lor...
S. CRISTESCU

60 ... și Bismarck
al nostru
I. TODA

**PORECLA
ÎN RENAME**

63 Devotată
precum „Pisica“
F. DOLGHIN

65 Milenii, secole
și o lună într-o pagină

66 Carte poștală,
cinste cui te-a scris
C.A. SCĂICEANU

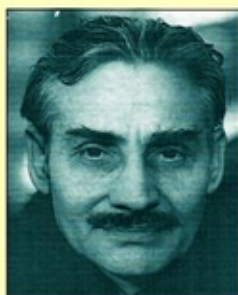
**EȘTI FLOARE
DE DOR,
BASARABIE!**

69 În vâltoarea
Primului Război
Mondial
I. VARTA

**NUMELE DIN
SPATELE OPEREI**

73 Brockhaus
V. IONESCU

INTERFERENȚE

77 Constantin
Antonovici
și scurta-i revenire
GR. ALDESCU-
ALDEA

79 Cum a bătut
arcul arbaleta
T. STĂNESCU-
STANCIU

83 Ofițerul student
V. SCÂRNECI,
A. PANDEA

EVENIMENT

91 Aurul polonez
la... B.N.R.

**HOOVER
INSTITUTION**

93 Starea emigrației
române

RUBRICI

75 Clio anunță
Basarabia – 200 ani
V. BUGA

87 Rememorări
din anii grei
la Sâmbăta de Sus
I. ȚĂRANU

88 În București,
acum 50 ani

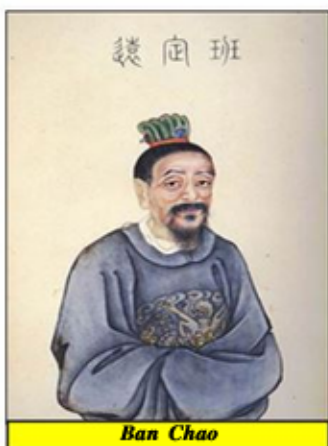
50 Telex

76 Pentru biblioteca
dumneavoastră

**59, 72, 94,
95** Blitz... Concurs;
Blitz 200; Rebus;
Dialog

Pătrunderea cunoștințelor geografice europene în China este strâns legată de misionarii iezuiți, fenomenul cunoscând cea mai mare amploare prin secolele XVI-XVII. Acest prim val de contacte culturale între Occident și Orient are multiple merite, contribuind nemijlocit și la propagarea primelor informații, destul de răzlețe, despre spațiul carpato-danubiano-pontic.

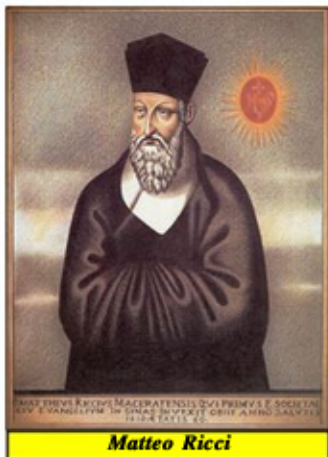
În această privință trebuie amintite în primul rând toponimele marcate pe *Harta lumii* a lui Matteo Ricci (1552-1610; *Magazin istoric*, nr. 10/2010), editată în limba chineză în anul 1602. Harta poartă numele de *Kunyu wanguo quantu* (Harta completă a tuturor țărilor de pe Pământ) și cuprinde 1.114 denumiri de localități, nu puține fiind noi repere geografice făcute publice de exploratorii și cuceritorii europeni din epoca marilor descoperiri. *A Study of Ricci's World Map*, studiu al hărții lumii a lui Ricci, realizat în colaborare de profesorii Huang Shijian și Gong Yingyan de la Universitatea Zhejiang, un tratat dens, de mare rigoare academică și de mare amploare, având atașate copii ale hărții călugărului italian, s-a tipărit în 2004 la Editura pentru Lucrări Clasice din Shanghai. În secțiunea a II-a din partea a III-a, unde se prezintă un index general chinez-latin cu toate toponimele consemnate în harta amintită, după documentare și comparații făcute de specialiști cu alte hărți ale vremii, cum este aceea a lui Abraham Ortelius (1527-1598) din 1570 și altele similare, reținem denumirile „Transilvania“, „Moldavia“ și chiar „Romania“ (sic!). Aceste date de la

Ban Chao

sfârșitul dinastiei Ming (1368-1644) marchează un moment de o particulară semnificație istorică în evoluția raporturilor de cunoaștere și apropiere reciprocă a popoarelor chinez și român.

Cu două secole mai devreme, în prima jumătate a secolului al XV-lea, Zheng He (1371-1433; *Magazin istoric*, nr. 10/2005), strălucit navigator și diplomat al dinastiei Ming, a întreprins, cu o flotă de mare anvergură, șapte expediții pe mare, ajungând până în estul Africii. Însă după acest moment de glorie fără precedent, în secolele XVI-XVII, chinezii s-au întors la vechea stare de închidere și

Matteo Ricci

autoizolare față de realitățile din afara hotarelor proprii, considerându-și țara drept centrul lumii. În asemenea ipostază, harta iezuitului italian Matteo Ricci a căpătat un rol aparte, întrucât a dat chinezilor pentru prima dată o viziune de ansamblu diferită, determinând un puternic impact asupra vechilor concepțe geografice statornice în China.

La puțin timp după Matteo Ricci, un alt iezuit italian, pe nume Giulio Aleni (1582-1649), a alcătuit o primă geografie a lumii în limba chineză, intitulată *Zhi fang wai ji* (Descrierea geografică a lumii întregi). Cartea a avut ca izvoare textele semnate de spaniolul Diego de Pantoja (1571-1618) și iezuitul german Sabbathinus de Ursis (1575-1620) și a fost notată și îngrijită de cărturarul chinez Yang Tingyun. Această lucrare, cu prefețele semnate de autorii înșiși, este alcătuită dintr-o introducere și cinci părți referitoare la Asia, respectiv Europa, Africa și America, precum și la elementele generale geografice, însoțite de mai multe hărți. Informațiile și prezentările despre lume din carte sunt extrem de bogate și variate, majoritatea reprezentând date necunoscute chinezilor până în acel moment. Putem constata faptul că pe lângă „Marea Neagră“, cu transcrierea *Taihai*, în subcapitolul despre Grecia se consemnează că „la nord-est se află România“, iar transcrierea chineză a acestui nume de țară este chiar identică cu forma și caracterele folosite astăzi! Cum a putut să apară numele de „România“, în limba chineză, la iezuiți în prima jumătate a secolului al XVII-lea? E de

Exclusivitate

L-am cunoscut pe domnul profesor Ding Chao prin intermediul domnului Romulus Ioan Budura și al doamnei Anna Eva Budura, cu ocazia ceremoniei de decernare a titlului de doctor honoris causa, organizată la 9 mai, anul acesta, la Universitatea „Spiru Haret“.

Domnia Sa a avut amabilitatea să accepte invitația revistei noastre de a scrie un articol în exclusivitate pentru cititorii Magazinului istoric.

D.M.

Doamna Anna Eva Budura îl felicită pe profesorul Ding Chao la ceremonia de la Universitatea „Spiru Haret“

ROMÂNIA ÎN VECHI LUCRĂRI GEOGRAFICE DIN CHINA

Prof. univ. dr. DING CHAO (Beijing)

Contactele chinezilor cu Europa și lumea pot fi urmărite din vremuri îndepărtate ale istoriei. Dintre exploratorii, călătorii și diplomații de renume universal merită menționat în primul rând Zhang Qian (circa 164-114 î.H.; Magazin istoric, nr. 10/1984), care a ajuns cu solia lui în ținuturile întinse stă-

Geografia lui Wei Yuan, ediția din 1842

pânite pe vremuri de huni până în ținuturile din vest (Asia centrală), fiind socotit unul dintre deschizătorii „Drumului Mătăsii“. Au urmat și alți temerari, cum ar fi Ban Chao (32-102; Magazin istoric, nr. 10/1984),

comandant de oști și sol al dinastiei Han de Răsărit (25-220), care și el a mijlocit legăturile dintre China și Occident. Datorită solicitării sale, o solie în frunte cu Gan Ying a încercat chiar drumul spre Roma, deși n-a ajuns mai departe de coastele Golfului Persic. Aceste contacte cu state din vest precum și numeroase călătorii

ulterioare în diverse direcții și scopuri au favorizat nu numai schimburile de persoane, produse și diverse materiale între China și alte popoare, dar și formarea și reajustarea viziunilor chinezești despre univers.

mărite umiltoare i-au îndemnat pe Wei Yuan și pe alți intelectuali patrioți să abordeze prioritar problemele specifice cu care se confrunta țara în noua configurație a lumii. Pe baza cărții lui Lin Zexu și a numeroaselor materiale adunate din cele mai felurite surse chinezești și străine, Wei Yuan a reușit să publice în decembrie 1842 *Geografia amintită*, cu 50 de capitole, însumând circa 570.000 de caractere chinezești, la care se adaugă 23 de hărți și opt pagini de planșe, prezentând structuri și mecanisme ale pieselor de artilerie străine. Față de cartea lui Lin, care avea doar vreo 80.000 de caractere, cea a lui Wei Yuan este fără îndoială mult mai voluminoasă și mai sistematică. Această primă ediție s-a bucurat de un mare succes, dar autorul nu s-a oprit aici, ci a continuat să strângă materiale noi pentru îmbogățirea conținutului lucrării. Prin strădaniile lui, cea de-a doua ediție, completată și revizuită, a văzut lumina tiparului la Yangzhou, în 1847. Conținutul era extins de la 50 la 60 de capitole. După încă cinci ani de cercetare a surselor interne și străine, inclusiv vizite de documentare în Macao și Hong Kong, și-a definitivat lucrarea ajungând la 100 capitole, 75 de hărți, 57 de planșe cu tehnici occidentale și încă șapte planșe de natură geodezică și astronomică. Lucrarea monumentală a devenit cea mai sistematică și completă nu numai în China, dar și în Asia, cunoscând până la începutul secolului al XX-lea o largă circulație și numeroase reeditări.

Dar ce spune lucrarea lui Wei Yuan despre Țările Române? Încercăm să găsim un răspuns în *Geografia ilustrată a țărilor de peste*

Detaliu dintr-o hartă a Turciei din Geografia lui Wei Yuan, pe care sunt marcate Valahia și Dunărea

mări, ediție completă și adnotată în patru volume, apărută la Editura Colina Yuelu, în anul 2011.

Primele transpuneri în chineză ale toponimelor românești întâlnite în lucrare par să fie numele Moldovei „Moldavia” (mò ěr dà wèi yà; redăm între paranteze toponimele în transcrierea fonetică Pinyin pe silabe și cu marcarea tonurilor pentru pronunția clară și corectă) și

„Marea Neagră” (hēi hǎi jí mò ā dī hú), din capitolul III (p. 75), unde autorul prezintă pe dinastii un istoric general al cartografiei chineze pe baza unor hărți din vremea lui. În același capitol apare desenat pe o hartă a Turciei și fluviul „Dunăre” (dūo nǎo hé), ca și „Țara Valahia” (wǎ lǎ jī bù), cu figura unor munți Carpații la hotare (p. 182).

Capitolul IV conține în principal hărțile cu statele africane, europene și americane. Pe o hartă a Austriei se întâlnesc, pe lângă „Valahia”, și alte nume de localități românești, dar conform grafiei germane „Klausenburg” (gào xīn yì) – Cluj, „Siebenbürgen” (qí shān dì) – Sibiu, (p. 301). După câteva pagini, pe o hartă cu partea nordică a Turciei și zonele limitrofe, sunt înscrise și denumirile „Iasi” (yá xī dū), „Galați” (yá lǎ yì), „București” (bū jiā lì dū) și „Slatina” (sǎ dì ná yì), deși nu toate localizate chiar în pozițiile lor geografice corecte (p. 304).

În cartea lui Wei Yuan sunt 22 de capitole consacrate geografiei Europei, acestea prezentând succesiv Portugalia, Spania, Franța, Italia, Olanda, Belgia, Germania, Austria, Ungaria, Polonia, Elveția, Grecia, Turcia, Rusia, Prusia, Danemarca, Suedia și Anglia, în total 19 țări. Despre Anglia s-a scris cel mai mult, patru capitole. Pe de o parte, autorul a tratat-o ca pe cea mai puternică și agresivă țară și cel mai periculos adversar al Chinei; pe de altă parte însă, a apreciat pozitiv sistemul politic, industria, comerțul și transporturile, domeniile avansate ale acestei țări, de la care trebuia să învețe China. Deși atenția autorului se îndreaptă în primul rând asupra

Wei Yuan, tablou în stil tradițional chinezesc

presupus că ar fi vorba de o confuzie cu termenul „Rumelia“, denumire turcească dată părții estice a Peninsulei Balcanice la sfârșitul secolului al XVI-lea. Și dacă această ipoteză s-ar dovedi corectă, transcrierea pe care o întâlnim la Matteo Ricci ar rămâne o coincidență fericită. Desigur, acest interesant aspect, încă neclarificat, merită a fi abordat cu toată atenția.

In secolul al XIX-lea, mai ales după Primul Război al Opiului (1840), porțile Chinei au fost deschise cu forța de puterile imperialiste. Odată cu agresiunile străine au intrat în valuri și misionari, comercianți, exploratori din Occident. Prin înființarea de școli confesionale, prin activitățile de tălmăcire, compilare și editare, ca și prin tipărirea a numeroase ziare și publicații periodice, a început o etapă distinctă în asimilarea masivă a noilor cunoștințe geografice universale. Dintre cei care s-au preocupat de deschiderea viziunii intelectuale spre Occident, Wei Yuan (1794-1857) a rămas un model de pionierat, cu o influență extrem de importantă asupra contemporanilor săi, dar și a generațiilor ce au urmat, mai ales prin opera lui intitulată *Hai-guo tu zhi* (Geografia ilustrată a țărilor de peste mări).

Wei Yuan este unul dintre gânditorii patrioți

Zhang Qian își ia rămas bun de la împăratul Han Wudi, înainte să plece în expediție

de seamă din istoria modernă a Chinei, care a formulat cel mai devreme cerința de a învăța de la Occident. S-a născut în provincia Hunan din sudul Chinei, într-o familie de oameni avuți, dar aflată în declin. Iubitor de carte încă de mic, a citit foarte mult, formându-și o bază solidă în cultura tradițională. La 15 ani a reușit la examenele imperiale de selecționare a demnitarilor, a ajuns în Capitală, unde i s-a deschis larg orizontul cunoașterii, fiind atras mai ales de domeniile științei și tehnicii aplicate. A intrat curând în

atenția lumii cărturărești, deși în etapele ulterioare de examinare nu a reușit prea ușor. Și-a încheiat aventura cunoașterii și promovării examenelor naționale de la Curte abia la 52 de ani. A fost numit pe rând prefect de județ și de ținut, dar n-a avut prea mult succes în cariera dregătorească.

Izbucnirea Războiului Opiului între China și Anglia în anul 1840 l-a făcut să se preocupe de cercetarea lumii exterioare. Avea ideea opririi agresiunii străine tocmai prin însușirea științelor și tehnicilor superioare occidentale. În vara anului 1841 s-a întâlnit cu Lin Zexu (1785-1850), renumit om politic, gânditor, demnitar patriot și poet, care i-a înfruntat pe englezi prin organizarea acțiunilor de distrugere a marilor cantități de opiu la Humen, provincia Guangdong. Acuzat și pedepsit pe nedrept de Curte, a fost obligat să plece în exil la o garnizoană de pază în depărtata regiune de vest Xinjiang. La întâlnirea cu vechiul său prieten, i-a adresat lui Wei Yuan îndemnul de a elabora o carte de geografie a lumii de proporții mai mari decât aceea pe care Lin o făcuse – *Sizhou zhi* (Însemnări despre cele patru continente) –, pentru a răspunde nevoilor de apărare împotriva invaziilor străine.

Eșecul Chinei în războiul cu Anglia și ur-

Pagină din manuscrisul lui Giulio Aleni Zhi fang wai ji

IALTA ȘI VIZITA DR. PETRU GROZA ÎN CHINA

ROMULUS IOAN BUDURA

În toamna anului 1954, dr. Petru Groza, președinte al Prezidiului Marii Adunări Naționale a Republicii Populare Române, a efectuat o vizită în Republica Populară Chineză, la invitația personală a președintelui Guvernului Popular Central al Republicii

La strandul din Guangzhou (Canton),
cu primarul orașului

Populare Chineză, Mao Zedong. Relația ei a început în numărul precedent al revistei noastre. „Domnule președinte – i s-a adresat Mao Zedong oaspetelui său –, v-am invitat în China pentru a-mi da o mână de ajutor în soluționarea unei probleme majore“.

Călătoria a fost jalonată de opriri de două-trei zile în orașele Nanjing, Shanghai, Hangzhou, Guangzhou, Kunming, Chongqing și Xian. Pretutindeni, dr. Petru Groza era primit ca șef de stat de personalitățile de frunte ale provinciei și municipiului, fapt înverdat cu prisosință de convorbiri, banchete și recepții. Gazdele aveau grijă, inclusiv la sugestiile delegației, să includă în program vizite la obiective istorice, culturale, la monumente ale naturii și ale arhitecturii tradiționale, ca și la fabrici, ferme, cartiere muncitorești.

Cu gestică adecvată și anecdotele afere

Obiectivul de fond e însă urmărit în cursul conferințelor și consfătuirilor pe care

dr. Petru Groza le-a rostit – respectiv, la care a participat – în fiecare dintre așezările menționate, în prezența, mai cu seamă, a liderilor și personalităților cercurilor bancherilor, industriașilor și comercianților, a reprezentanților partidelor democratice, ai comunităților religioase și ai naționalităților minoritare. Săliile erau populate de câteva sute de auditori.

Demnitarul român s-a achițat de promisiunea făcută liderului Chinei, Mao Zedong. Au contat atât ideile, judecățile și comentariile, cât și iscusința cu care au fost expuse, starea de spirit prietenească și solidară ce transpărea din inflexiunile vocii, gestică și anecdote. Convingătoare a fost și traducerea realizată cu profesionalism și pasiune de „Tincuța“.

Structura conferințelor sau expunerilor prezentate de dr.

Petru Groza era de regulă următoarea.

La început, șeful statului român mulțumea pentru primirea ce i s-a rezervat pretutindeni, subliniind că întreprinde vizita nu în calitate oficială, ci ca un simplu cetățean, aflat într-o țară prietenă. Rugându-i pe auditori să-l asculte ca atare, dr. Petru Groza preciza că va evoca doar câte ceva din experiența proprie de 25 de ani.

În a doua parte, demnitarul român vorbea, în mare, despre situația economiei României, înainte și după schimbarea intervenită la 23 august 1944. Construind o evidentă analogie cu evoluția Chinei, dr. Petru Groza evidenția bogățiile României, între care petrol, aur, grâu, păduri, „asupra cărora imperiaștii s-au aruncat ca niște lupi“. „Exploatarea petrolului, aurului, pădurilor se transformase în

națiunilor mai puternice, fapt limitat și de sursele de informare, se găsesc totuși pe alocuri descrieri mai mult sau mai puțin detaliate despre Țările Române, atașate textelor în general referitoare la Austria și Turcia. Astfel, autorul citează între altele: „Siebenbürgen [Transilvania], ținut aflat în estul Ungariei, are munți cu zăcămintele de aur și fier. Marea majoritate a locuitorilor cred în religia ortodoxă și nu fac slujbele de tipul catolic. Acum se supun țării de la răsărit. Orașul-reședință poartă numele de Hermannstadt și are o populație de 20.000 de bărbați. Orașul Brașov are o populație de 30.000 de bărbați și întreține un comerț dezvoltat cu Turcia. La școala de litere se numără 1.200 profesori și studenți” (cap. 46, p. 1333).

Se menționează că sursa aparține unui atlas universal. Este vorba de o importantă lucrare de geografie alcătuită de Karl Friedrich August Gützlaff (1803-1851), pastor luteran și sinolog german, editată în 1838, la Singapore. După aceeași sursă, Wei Yuan prezintă date despre Țara Românească și Moldova: „Valahia, ținut lung de 1.080 li [unitate de lungime chinezească egală cu 0,5 km] și lat de 450 li, are o populație de 970.000 bărbați. Terenurile sunt netede, cu suprafețe riverane întinse, câmpiile sunt favorabile grâului și cresc pe ele multe animale. Băștinășii cred în Mântuitorul Isus Hristos. Dar dregătorii impun în voie biruri brutale și pe toate le rabdă poporul. Capitala este București, are o populație de 80.000 bărbați. La nord-est este Moldova, cu

o suprafață întinsă de 51.000 li pătrați și o populație de peste 50.000 bărbați. În partea apuseană sunt munți mulți; se produc cereale, fructe, struguri, tutun, ceară de albine, sare, herghelii de cai, bovine și porcine; caii se vând anual cu zecile de mii; asuprită de suzerani timp îndelungat, dar protejată și de Rusia spre evitarea smulgerilor de către suzeranitatea turcească. Capitala poartă numele de Iași, se situează printre arhipelaguri

Detaliu din Harta lumii a lui Matteo Ricci, din 1602, pe care sunt marcate toponimele românești

pe uscat, în Asia (sic!), are un pământ cu circumferința de 1.500 li și un litoral roditor. Măslinii fac ulei de calitate. Poporul ține la autonomie și cu toți cei 23 de ani de forță Turcia n-a putut s-o supună. Majoritatea populației crede într-un cult grecesc. Cele mai fermecătoare peisaje sunt pe insulele ei, care au o populație de 15.000 bărbați. La vărsarea în mare, se formează aluviuni de nisip ce împiedică intrarea corăbiilor” (cap. 48, pp. 1373-1374).

Printre sursele fundamentale din care a preluat masiv Wei Yuan pentru redactarea propriei lucrări este de menționat și cartea semnată de José Martinho Marques (1810-1867), sinolog portu-

ghez născut și crescut în Macao. Translator oficial, servind mult timp la misiunea franceză, autorul multor traduceri biblice și al unui dicționar chinez-portughez, Marques se remarcă mai ales pentru cartea lui *Xinshi dili beikao* (Referințe geografice noi și explicative), prima lucrare de geografie redactată direct în chineza veche după Războiul Opiului de un străin nemisionar. Wei Yuan a folosit și informațiile din această lucrare în prezentarea Turciei, cu referiri și la Serbia, Valahia și Moldova, precizând că „cele trei țări, fiind autonome, nu aparțin domniei turcești, dar plătesc impozite anuale, spre păstrarea vechilor raporturi vasale”. Sunt descrise și pozițiile geografice ale acestor țări (cap. 48, pp. 1375-1376).

Tot la capitolul dedicat Turciei, Wei Yuan a citat și din *Wanguo shilue* (Scurtă istorie universală), care aparține misionarului și sinologului englez Robert Morrison (1782-1834). Cartea a fost concepută și scrisă parțial de el, fiind definitivată de doi fii ai săi. Există în capitol un fragment care prezintă concentrat Țările Române. Despre Moldova, scrie: „Atât Dunărea, cât și Dneștr [Nistru] și alte râuri curg pe aici. Sunt multe pășuni și animale, se mai produc miere și ceară.

Locuitorii încă nu s-au supus, iar datinile și obiceiurile nu sunt pure, doar din cauza Greciei au credință catolică (sic!). Oamenii se ocupă cu agricultura și rar cu manufactura, lăcustele atacă des câmpul.

(Continuare în p. 30)

acestui gând; de aceea, după multe frământări, a renunțat la fabrici, hoteluri, bănci, moșii și funcții. Partidul Comunist și poporul i-au apreciat lupta dusă de-a lungul anilor și, după eliberare, dr. Petru Groza a fost numit vicepreședinte și apoi președinte al Consiliului de Miniștri, iar azi deține demnitatea de președinte al Prezidiului Marii Adunări Naționale. Încrederea – conchidea demnitarului român această suită de idei – pe care i-au acordat-o partidul și poporul este cea mai prețioasă răsplată pentru munca dusă în trecut, iar succesele dobândite de poporul român în cei zece ani confirmă că drumul ales a fost cel mai nimerit.

Aplauze și hohote de râs în sală

Apoi, privindu-i direct pe cei cărora le vorbea, dr. Petru Groza se destăinuia. Hotărârea pe care a luat-o, hotărâre ce i-a influențat întreaga viață, a fost rezultatul unor lungi chibzuințe și frământări. Dânsul se arăta sigur că asemenea frământări încearcă și cei prezenți în sală; fiecare are fabrici sau uzine, bănci sau hoteluri, reprezintă vreun partid democrat sau vreo comunitate religioasă; iar aceste frământări sunt înțelese de dușmanii din interiorul și exteriorul Republicii Populare Chineze. Și pledoaria demnitarului român continua cu însoțire, pe linia mobilizatoare, conferențiarul evocând con-

Pe terasa Palatului guvernamental din Chongqing, dr. Petru Groza, Romulus Ioan Budura și Mia Groza

statările și impresiile reținute de-a lungul vizitei.

Însemnările mele din acea vreme rețin idei ca: „Partidul Comunist Chinez duce o politică înțeleaptă. Înfăptuirea acestei politici va transforma China într-un puternic stat socialist. Sub conducerea Partidului Comunist și a Guvernului Popular Central poporul chinez face minuni. În cursul vizitelor am văzut fabrici noi, uzine noi, instituții noi, cartiere de locuințe noi etc. Nivelul de trai material și cultural s-a ridicat mult. Problema națională și a cultelor se rezolvă cu succes. Prestigiul internațional al Chinei crește. Pentru realizarea tuturor acestor obiective, Partidul Comunist a mobilizat toate forțele patriotice naționale, cere sprijinul și ajutorul tuturor păturilor poporului și-l primește cu plăcere de oriunde ar veni el.

Mint aceia care susțin că Partidul Comunist nu primește ajutorul oricărui om cinstit. Sunt conștienți că și cei prezenți în sală își dau, alături

de întregul popor chinez, contribuția proprie pentru a construi o Chină puternică și înfloritoare. Numai o Chină puternică a putut să joace rolul pe care l-a jucat în războiul din Coreea și la Conferința de la Geneva. Cuvintele ferme ale premierului Zhou Enlai la Geneva, ca șef al delegației chineze la conferința privind reglementarea situației din

Indochina, aveau la bază succesele obținute de întreg poporul chinez, printre care vă numărați și dumneavoastră. Dușmanii noștri nu-și încetează provocările. Se fac fel de fel de planuri de război. Contribuția noastră la opera de întărire a patriei trebuie să crească, pentru că întărindu-se patria, întărim lagărul păcii“.

Depănând un alt fir al pledoariei, potrivit aceluiași însemnări, dr. Petru Groza avertiza: „Viitorul este al nostru, pentru că noi ne bazăm pe legile de dezvoltare ale societății. Carul istoriei merge înainte și nimic nu-l poate opri din drum. Cel ce încearcă să stea în fața lui va fi zdrobit, nimic. Cei care se urcă în el trebuie să se urce fără bagaje. Loc este puțin, rezervat în primul rând clasei muncitoare și țăranimii muncitoare. E bine deci să renunți la ele. De asemenea, să renunți și la bagajele ideologice. Nu este nevoie de ele. Cel care va căuta să le ia pe ascuns va fi prins, azvârlit din car și-și va frânge gâtul. Sunt unii care stau deoparte și privesc sau așteaptă ajutor din

jaf. Industria, comerțul, transporturile, telefoanele etc. erau în cea mai mare parte în mâna lor, sub forma diferitelor asociații anonime. Toate acestea se făceau mână în mână cu dinastia și partidele istorice. Ei ajunseseră să ne vândă țara cu totul. Totul devenise monopol străin.

În această succesiune de idei, erau descrise condițiile insalubre de locuit ale minerilor și petroliștilor, salariile de mizerie ale feroviarilor, lipsa de școli și așezăminte culturale, lipsa asigurărilor sociale și a asistenței medicale etc. Accentele abordării critice erau puse pe „jaful imperialiștilor”. Apoi era descrisă cotitura, respectiv, naționalizarea principalelor mijloace de producție, ca o consecință directă a instaurării democrației populare. Angajarea României pe drumul construcției socialiste era prezentată în termeni pozitivi, evocându-se marile realizări: combinatul de la Hunedoara, hidrocentrala de la Bicăz, uzina de tractoare din Brașov și altele. „Multe dintre produsele pe care le importam în trecut din străinătate sunt acum fabricate în țara noastră; ba, mai mult, și exportăm. Dezvoltarea industriei a oferit posibilități pentru transformarea socialistă a agriculturii”. Erau apoi evidențiate noile cartiere de locuințe, școlile care „împânzesc întreg cuprinsul țării”, extinderea electrificării, eradicarea analfabetismului etc.

„Capitalul”, o soluție la probleme

În continuare, dr. Petru Groza vorbea despre sine. Dacă partea a doua a expunerii trezea resentimente împotriva imperialiștilor și agenților lor, precum și sentimente patriotice, de iubire față de popor, cea de-a treia dezvăluia transformarea unui om, dorința acestuia de a face orice pentru a fi alături de poporul său, „de a da o cât de mică contribuție la întărirea țării sale, chiar cu prețul unor sacrificii personale”.

În câteva fraze, dr. Petru Groza vorbea despre propria origine socială, despre starea moștenită de la părinți, despre studiile făcute în tinerețe, apoi despre averea pe care reușise să o aibă după câțva timp de la căsătorie, și anume: fabrici, hoteluri, bănci, moșii etc. Cunoscut în scurt timp în cercurile industriașilor și comercianților, ca și în cercurile politice, deși tânăr, fusese ales în consiliile de administrație ale unor societăți și întreprinderi, iar mai apoi președinte al Uniunii Industriașilor Români. De câteva ori

fusese numit ministru. „Cunoscând însă «bucătăria» țării și dându-și seama că poporul nu va mai mânca mult timp mâncarea ce i se pregătea (mai ales în timpul crizei din 1929)”, dr. Petru Groza a hotărât să se retragă din viața politică a țării și a început să studieze ce soluții ofereau doctrinele și mișcările politice ale vremii la problemele stridente cu care se confrunta țara. Între altele, a citit *Capitalul*, s-a aplecat asupra planurilor cincinale ale Uniunii Sovietice, a studiat problema revoluției socialiste.

În acei ani – continua demnitarul român – a luat naștere Frontul Plugarilor, al cărui președinte a fost ales. Dându-și seama că cei ce luptau cu abnegație, sacrificându-și viața, pentru eliberarea poporului și fericirea lui erau comuniștii, Frontul Plugarilor a început să colaboreze cu Partidul Comunist Român. Colaborarea cu acest partid a fost o mare școală pentru dr. Petru Groza. Subliniind ce învățăminte a tras din colaborarea cu comuniștii, care nu luptau pentru a se îmbogăți și care au fost deținuți în închisoare ani de-a rândul, jertfindu-se pentru fericirea poporului propriei patrii, dr. Petru Groza și-a dat seama că trebuie să fie mai legat de popor, că trebuie să lupte mai dărz pentru eliberarea lui.

Dar – continua dânsul – funcțiile pe care le deținea și averea pe care o poseda stăteau în calea realizării

La Institutul central pentru minoritățile naționale din Beijing

Întâlnirea cu reprezentanții cetățenilor din orașul Shanghai

a-mi exprima păreri despre cele scrise, mi-a fost limpede că lectura îi oferea dr.-lui Petru Groza prilejul de a retrăi momentele petrecute în China, de a simți curtoazia și prietenia cu care fusese tratat pretutindeni pe traseul călătoriei, de a gusta din nou convingerea că la invitația și rugămintea președintelui Mao Zedong dăduse o mână de ajutor Chinei în soluționarea unei probleme majore, de a-și confirma credința că adusese o contribuție remarcabilă la întărirea prieteniei și la dezvoltarea colaborării dintre România și China.

Lucidul Mao aștepta critici

Și totuși... știm că *înclinarea într-o parte* nu era pe placul președintelui Mao Zedong. Într-o convorbire cu Gheorghe Gheorghiu-Dej, în septembrie 1956, Mao Zedong, invitându-l insistent pe liderul român să fie critic față de ceea ce a văzut în China, apreciază că „sistemul ce-l practicăm este bun doar în raport cu cel din trecut, nu este bun la modul absolut”, pentru ca mai apoi să înconviinteze: „Așa este. Capitalismul are multe lucruri mai

bune decât ale noastre în ceea ce privește managementul și administrația; ar trebui, de asemenea, să învățăm din lucrurile lor bune.”

Insistența pe lângă liderul român de a se pronunța critic față de practicile politicii din China mi-a ridicat adesea întrebarea: ce critică dorea să audă Mao Zedong? Conducătorul chinez a dezvăluit că liderii occidentali formulează numeroase critici la adresa realităților din China, însă autohtonii evită să o facă și pentru că într-adevăr au fost înregistrate progrese considerabile, și pentru că le este teamă de represalii; iar prietenii socialiști nu o fac și pentru că vor să evidențieze succesele, și pentru că vor să evite afectarea relațiilor bilaterale. Gheorghe Gheorghiu-Dej a mai adăugat un motiv: în câteva zile este greu și riscant să formulezi critici față de o situație complexă.

Socot că Mao Zedong se aștepta la o critică de fond a sistemului sovietic. Formularea unei asemenea critici era însă deopotrivă prematură și impracticabilă.

Colegii președintelui Mao Zedong, în majoritatea lor, nu erau pregătiți să se asocieze

unei asemenea critici. Vor trece ani până când, în timpul „revoluției culturale”, după încetarea din viață, în 1967, a veteranului Liu Shaoqi, sistemul sovietic va fi aspru condamnat și alți ani până când va fi acceptată politica de reformă și deschidere, ce va promova socialismul cu caracteristici chineze.

Vor trece ani până când, în decembrie 1978, cel pe care Mao Zedong îl considera cel mai inteligent și cel mai capabil dintre colaboratorii lui – Deng Xiaoping – va lansa noua orientare: concentrarea eforturilor asupra dezvoltării economico-sociale, promovarea reformei și deschiderea spre exterior. Să nu uităm că, în acel sfârșit de an, forțele prosovietice din P.C.C. erau eliminate sau paralizate, că sistemul sovietic era totalmente discreditat, că ieșirea Chinei din alianța sovieto-chineză, în care figura ca partenerul junior, devenise un fapt împlinit, că normalizarea relațiilor cu S.U.A. și celelalte puteri occidentale era o realitate certă. Înclinarea într-o parte se încheiase, odată cu abolirea și denunțarea consecințelor nefaste ale alianțelor de la Ialta. ■

afară. De mai bine de câțiva ani se promite acest ajutor și de văzut nu se vede. Carul trece pe lângă ei și ei rămân să aștepte mult și bine“.

Adresându-se reprezentanților comunităților religioase, președintele Prezidiului Marii Adunări Naționale contesta pretenția că sub regimul comunistilor nu poate fi vorba de libertate religioasă. „Eu însumi – spunea dânsul, potrivit acelorași însemnări – nu numai că sunt fiu de preot, dar sunt ales, de fiecare dată, în Consiliul Suprem al Bisericii Ortodoxe Române. Chiar și acum particip la adunări și, în același timp, sunt președinte al Prezidiului Marii Adunări Naționale“.

Talentul oratoric al demnitarului român, exemplul vieții sale au micșorat distanța dintre vorbitor și auditoriu, dovedindu-se a avea o mare putere de convingere. Spusele sale erau adesea întâmpinate cu aplauze și hohote de râs.

La un prânz, lectura unei cărți

Conferințele și consfăturile au răspuns așteptărilor liderilor chinezi. Demnitarul român i-au fost trimise numeroase scrisori, din care reiese influența pe care au avut-o cuvintele lui asupra auditoriului. Aceste scrisori au fost reținute de gazde și este de presupus că, în elaborarea politicii de transfor-

mare socialistă a industriei și comerțului, conducătorii chinezi au ținut seama de opiniile bancherilor, industriașilor și comercianților autohtoni. Etatizarea proprietăților acestora s-a făcut cu o evidentă grijă pentru menținerea confortului familiilor lor, ei înșiși au fost menținuți în pozițiile manageriale ce le deținuseră anterior, pentru activele încorporate în proprietatea de stat urma să primească cu regularitate dividende substanțiale, ulterior moștenite sau donate. Partidele democratice și-au continuat existența, ele furnizând personalități pentru poziții importante în structura statului chinez. Faimosul om de afaceri din Shanghai Rong Yiren a deținut poziția de vicepreședinte al Republicii Populare Chineze, iar văduva dr-lui Sun Zhongshan, doamna Song Qingling (Sun Yat Sen), provenită dintr-o cunoscută familie înstărită, a fost investită cu demnitatea de președinte de onoare al Republicii Populare Chineze.

În 1956, transformările socialiste se vor încheia cu succes, fără o opoziție notabilă

și fără resentimente puternice. Atribuită machiavelismului președintelui Mao Zedong, tocmai în acel an este lansată mișcarea *Toate florile să înflorească, Toate școlile să se întreacă*, ce încuraja exprimarea liberă a opiniilor și care, într-adevăr, a inspirat o amplă mișcare liberală în rândurile intelectualității de bună credință. O recoltă agricolă bogată a conferit progreselor economice realizate de China în acel an o anume substanță, care alimenta încrederea în evoluția viitoare, potrivit modelului sovietic.

În decembrie 1955, aflat în țară spre a însoți delegația C.C. al Partidului Comunist Chinez, condusă de mareșalul Zhu De, secretar al C.C. al P.C.C., m-am întâlnit întâmplător, în calitate de interpret, cu aghiotantul Romulus Farcas. A doua zi luam dejunul la reședința președintelui Prezidiului Marii Adunări Naționale, împreună cu dr. Petru Groza și membrii familiei sale: doamna dr. Petru Groza, Maria Groza, Liviu Groza și Octavian Groza. După masa marcată și de faptul că ne

aflam în preajma Sărbătorilor de Iarnă, demnitarul român a ținut să-mi citească câteva paragrafe din cartea pe care tocmai o terminase de scris și care avea să apară sub titlul *Prin țara celor șase sute de milioane*.

Deși aparent lectura era menită să-mi ofere mie posibilitatea de

La căminul ce purta numele doamnei Song Qingling din Shanghai

Miscelaneul IV, datat 2 octombrie 1841, este alcătuit din 93 pagini și conține: a) Copie după *Cântări Dumnezești* de Ioan Tincovici, apărute la Buda, cu un frontispiciu lucrat în peniță și cerneală neagră, inițialele versurilor fiind lucrate în roșu; b) *Viersuri despre cele șapte păcate de moarte*, cu o vinieta în negru; c) *Alte versuri veselitoare și jalnice* (18 poezii morale, după diferiți autori); d) șase poezii ale lui Picu Pătruț, copiate ulterior de Teodor Pătruț. Tot în

1841 a realizat și o copie după *Manualul creștinesc*, de I. Gherasim Gorjan, apărut în 1836, cu scriere cursivă, chirilică (66 pagini). Textul este scris cu cerneală neagră, iar titlurile și răspunsurile cu cerneală roșie. Foarte meticolos în tot ceea ce făcea, Picu Pătruț s-a îngrijit personal și de letrinele pe care le-a folosit în cărțile sale. În 1842 a sculptat în lemn toate majusculile chirilice, pe care le va utiliza, apoi, la împodobirea manuscriselor sale. Acestea se află în colecția muzeului și pot fi admirate de publicul vizitator în expoziție.

Între 1842-1845 și 1847-1851, Picu Pătruț a realizat opera principală poetică și plastică a vieții sale, trei volume manuscrise intitulate: *Stihos adecă Viers la toate praznicele Domnului nostru Is. Hs. și ale pururea Fecioarei Mariei și ale sfinților celor mai însemnați de Maica Biserică. Acum de curând scoase, de mine jos numitul și de mai mulți dascăli ai Bisericii răsăritului. 1842, Săliște, 28 Decembrie. Picu Pătruț Crâznic* (1.000 p.); *Stihos adecă Viers la toate Duminecile Treodului și în zilele cele cu prăznuire care cuprinde Treodul. Acum de curând scoase de mine mai jos numitul și de mai mulți Dascăli ai Bisericii răsăritului izvodite. 1844. Săliște, 11 August*

(198 p.); și *Stihos adecă Viers la toate Duminecile Penticostarului și în zilele cele cu praznice care cuprinde Penticostarul. Acum de curând scoase de mine mai jos numitul și de mai mulți Dascăli ai Bisericii răsăritului izvodite, Săliște, 29 Noiembrie. Picu Pătruț, decât toți mai păcătosul, 1844* (202 p.) – cunoscute în literatura de specialitate drept SAV.

SAV conține 474 cântări, imnuri și poeme în versuri în stil popular, fiecare având indicată melo-

dia pe care se cântă. Dintre acestea 367 (întinse pe 1.140 de pagini) cuprind versuri originale, iar 107 (scrise pe 260 de pagini) – versuri cu un puternic conținut social-moral, preluate de la înaintașii sau contemporanii săi. Lucrarea, minuțios caligrafiată în alfabet chirilic, este ilustrată cu 579 miniaturi (dintre care 104 pe pagină întreagă) și 128 viniete și finaluri de carte, toate fiind lucrate în culori de apă, pe care artistul-țăran și le pregătea singur. O bună parte dintre versurile și ilustrațiile acestei lucrări au fost reproduse de el însuși sau de copii ai operei sale, în manuscrise ulterioare.

În 1843 a început copierea volumului *Moartea lui Avel*, de Salomon Gessner, în traducerea marelui postelnic Alexandru Beldiman, apărut la Buda, în anul 1818. Manuscrisul (182 pagini) a fost împodobit cu un frontispiciu, patru ilustrații și trei viniete frumos colorate. Între 16 august 1845 și 18 aprilie 1850, Picu Pătruț avea să illustreze, în culori, două exemplare din *Noul Testament*, tipărit la Smirna, în 1838. Unul dintre exemplare, mai bogat ilustrat, a rămas în colecția Ilie Pătruț, iar al doilea, la Biblioteca Parohială Săliște. Un an mai târziu, a trudit pentru ilustrarea cu 141 de miniaturi în culori și 250 pagini de text a unui exemplar din *Biblia* de la Sankt Peterburg (apărută în 1819).

D'ALE PICULUI...

Dr. GEORGETA ROȘU

E timpul lui. Al lui Picu, din Săliște... La Muzeul Național al Țăranului Român, de la începutul lunii septembrie este vremea sărbătorii... Timp de zece zile se cinstesc înaintașii, prietenii, sponsorii și truditorii muzeului.

Picu Pătruț, ultimul mare miniaturist al Europei este expoziția care deschide seria acestor evenimente. Picu Pătruț, caligraful-țăran din Săliștea Sibiului, este figura centrală a acestei expoziții. O coincidență semnificativă: în 2012 se împlinesc 140 de ani de la moartea lui. Muzeul, credincios politiciii de punere în valoare a tezaurilor aflate în colecții, realizează de această dată, după ample strădanii, prezentarea creației acestui artist-țăran.

Ilustrăm acest articol cu imagini din colecția Muzeului Național al Țăranului Român: Sfântul Simeon Stâlpcul

„Anton Pann al Ardealului“, cum a fost numit de unii dintre exegeții operei sale. În acest sens, sunt reunite în expunere 30 de manuscrise copiate și ilustrate de înzestratul pictor-țăran și o suită de obiecte din Săliștea și Mărginimea Sibiului, care să definească istoric și etnografic locul în care s-a născut, a creat și a trăit Picu Procopie Pătruț (1818-1872).

Dintre acestea 22 aparțin muzeului, celelalte fiind împrumutate de la Biblioteca Națională a României, Biblioteca Academiei Române,

Mănăstirea Stavropoleos, Muzeul Parohial din Săliște, Muzeul Județean Slobozia, Episcopia Tulcei, precum și de la familia Mihai Picu Petruțiu din Brașov.

Opera lui este inegalabilă. Abia împlinise 19 ani (2 februarie 1837), când i-a apărut primul *Miscelaneu*, conținând primele trei versiuni ale *Irozilor*, o culegere de *Versuri muzicești* ale lui Anton Pann (cu 14 cântări) și o alta, *Facerea lui Picu Pătruț* (în total 50 de pagini).

Apoi, în 1839, alcătuiește al doilea *Miscelaneu*, care cuprinde, pe 90 de pagini, *Povestiri cu tâlc moral* și o poezie. Manuscrisul începe cu o vinietă în roșu și negru, foarte îngrijit lucrată.

Urmează „scrierea“ manuscrisului *Plângerea Sfintei Mănăstiri a Silvașului, din*

Eparhia Hațegului, din Prislop, alcătuit prin Stihuri, copie de 76 pagini, decorată cu un frontispiciu în mai multe culori, pentru ca în anii 1840-1842 să lucreze intens la poemele, imnurile și baladele în versuri, definitivare în opera sa ulterioară.

În 1841, Picu Pătruț termină al treilea *Miscelaneu*, care cuprindea pe 56 pagini: două redactări ale *Irozilor* și 25 de cântări, dintre care cinci de Anton Pann, șase de Ioan Tincovici, două de Picu Pătruț, una de Nicolae Neamșișu din Ludoș, iar celelalte de „unul din Dascăli“, așa cum reiese din notele păstrate.

FOCOASELE NUCLEARE PENTRU ARMATA ROMÂNĂ ȘI CRIZA RACHETELOR DIN CUBA

● Propunerea pe care mareșalul Greciko nu a mai făcut-o ● Conducerea română află de criza cubaneză în timpul escalei la Moscova ● Cel mai periculos moment de la Al Doilea Război Mondial ● Pregătiri de război ● Zboruri de recunoaștere americane deasupra Mării Negre

Leontin Sălăjan, ministrul Forțelor Armate (stânga), și mareșalul Andrei Greciko; la mijloc: complexul 2 K-6 „LUNA“

Dr. PETRE OPRIȘ

În ultimii ani, cercetarea istorică în arhivele din România a reușit să scoată la iveală mai multe aspecte necunoscute referitoare la problema dotării armatei române cu rachete nucleare sovietice și la criza cubaneză din toamna anului 1962. Astfel, la constatarea de la Praga a miniștrilor Apărării ai țărilor membre ale Organizației Tratatului de la Varșovia (30 ianuarie-1 februarie 1962), mareșalul Andrei Greciko, comandantul Forțelor Armate Unite ale Tratatului de la Varșovia, l-a informat pe ministrul român al Forțelor Armate, generalul Leontin Sălăjan, că „intentionează să propună Guvernului U.R.S.S. să fie de acord să predea țărilor Tratatului de la Varșovia capul atomic pentru rachetele care sunt în înzestrarea acestora [sublinierea aparține lui Gh. Gheorghiu-Dej – n.a.]”. Ministrul român al Forțelor Armate a menționat în raportul său din 6 februarie 1962 faptul că mareșalul Greciko preconiza că focoasele rachetelor nucleare comandate de autoritățile române urma să ajungă în România începând din anul 1963.

Autoritățile române au achiziționat 12 complexe sovietice de rachete R-11 („SCUD-A”, în codul NATO) în anul 1961, pentru înzestrarea Brigăzii 32 Rachete Operativ-Tactice (înființată la Tecuci, în anul

1961) și a Brigăzii 37 Rachete Operativ-Tactice (creată la Ineu, în anul 1962). Totodată, a fost cumpărat un complex R-11 pentru a fi folosit ca material didactic la Centrul de Instrucție pentru Rachete de la Ploiești. Acesta putea

lansa o rachetă de tipul 8 K 11, care avea o bătaie maximă de 170 km și un focos cu diferite tipuri de încărcătură: explozivă (950 kg), nucleară (echivalentă cu 50 de kilotone TNT) sau chimică (950 kg).

Această capodoperă-unicat poate fi admirată în expoziție, prin amabilitatea familiei Mihai Picu Petruțiu din Brașov.

În 27 ianuarie 1847 a început să copieze cele 115 pagini ale lucrării *Troicinicul adevărat Polunoșnița Duminecii, cu canoanele lor la opt glasuri*, adăugându-i șase pagini cu versuri care-i aparțineau, zece miniaturi și șase viniere deosebite, în culori.

În martie 1847 a „scris” *Octoiul cel Mare, Începerea [...] adevărată Vecernia cea mică*. Manuscrisul de 88 pagini este legat împreună cu *Troicinicul* copiat în 1847 și ilustrat de Picu Pătruț cu două chenare, trei miniaturi și nouă frontispicii, toate în culori, și 48 viniere simple.

Va urma o perioadă de trei ani (1847-1850) în care a ilustrat cu 45 miniaturi policrome, cu titluri și letrine în culori, adăugând și câteva versuri „scrise de mâna lui”, copia (pe 1.584 de pagini) pe care „și-a făcut-o pentru sine” după manuscrisul SAV „al lui Picu Pătruț”, clopotarul din Săliște. După aceasta, timp de cinci ani, între 1847-1852, a strâns în volum o culegere (de 406 pagini) de canoane, intitulată *Canoanele Preceștii din Octoih*. A ilustrat culegerea cu 40 de miniaturi și 17 viniere și finaluri de carte, toate în culori, dintre care 37 de variante diferite pentru același subiect: Maria cu Pruncul Isus în brațe. Urmează un volum (de 144 pagini), o culegere de 33 de rugăciuni, ilustrate cu nouă miniaturi, 25 viniere și finaluri de carte și șase letrine deosebite.

Din februarie până în decembrie 1848 a lucrat la realizarea unei copii după *Soarele sfinte din toată lumea*, pe care a adăugat-o în volumul *Moartea lui Avel*, care avea să fie finalizat până la sfârșitul anului.

A copiat, apoi, *Octoiul de la Buda*, din 1826, al bisericii

din Săliște, care conținea și însemnări în legătură cu participarea săliștenilor la evenimentele din anul revoluțiilor, 1848.

Respectul de care se bucura Picu Pătruț este o altă dimensiune a expoziției. El a fost numit ca suplinitor la școala din Săliște, în locul învățătorului titular Alexandru Grecu (Sandu), plecat la oaste în anii revoluției și care a fost dus apoi în lagăr, ca prizonier. Publicul poate afla din expoziție că, în calitate de învățător, Picu Pătruț, pe lângă grija pe care a purtat-o instruirii copiilor – păstrată puternic în amintirea urmașilor – a adus și îmbunătățiri de natură organizatorică, prin introducerea unor registre minuțioase care reflectau activitatea școlară.

În anul 1849, a colorat gravurile din *Pentecostarul* (Sibiu, Closius, 1841) aflat în biserica mare din Săliște, căruiua i-a adăugat și o miniatură cu tema Învierii.

În toamna aceluiași an, împreună cu preotul Daniil Neamțu din Săliște, a făcut o călătorie de câteva săptămâni la mai multe mănăstiri din Țara Românească, dintre care numai două Cheia și Mănăstirea Dintr-un Lemn, ambele din Vâlcea au putut

fi identificate. Picu Pătruț a rămas acolo între 1 iulie 1848 și 27 septembrie 1849, călugărindu-se și luându-și numele de „fratele Procopie”. Versurile scrise după 1849 le-a semnat numai cu numele Procopie. La acea vreme numeroși bărbați și femei din Săliște se călugăreau în mănăstirile de peste munți și se întorceau să-și continue viața în familie, respectând cu rigoare „pravila cinului”, rasa de călugăr fiind îmbrăcată numai după moarte, când erau puși în sicriu.

(Va urma)

Viers la luna iunie

Organizației Tratatului de la Varșovia, ca urmare a declanșării crizei rachetelor nucleare sovietice din Cuba: „Vorbind despre situația internațională, [mareșalul Andrei Greciko] a caracterizat-o ca fiind cea mai ascutită după Al Doilea Război Mondial, arătând că momentul periculos de dezlănțuire a războiului încă nu a trecut.

Pentru aceasta va trebui să fim în permanență gata și a rugat să se raporteze miniștrilor Apărării să se continue acțiunile pentru menținerea și îmbunătățirea capacității de luptă a trupelor.

[Andrei Greciko] a indicat că este necesar ca trupele să se găsească în capacitatea de luptă nr. 2, adică toate marile unități din eșalonul 1 să fie gata în cazărmi, cu efectivele după stat, complet echipate și dotate 100% cu tehnica de luptă și mijloacele de transport.

Unitățile de transmisiuni necesare conducerii marilor

unități din eșalonul 1 să fie completate 100%.

Aviația să rămână dispusă pe aerodromurile de bază gata de acțiune, numărul avioanelor din serviciul de luptă să se dubleze.

Sistemul de cercetare de radiolocație să funcționeze continuu. Să se asigure o permanentă funcționare a legăturilor.

Să se întărească paza la obiectivele militare și să se păzească obiectivele strategice care nu au fost păzite până în prezent.

Să se ia măsuri urgente de reparare a tehnicii de luptă (avioane, tancuri, mașini etc.), iar mijloacele de reparații să fie în măsură să asigure o perfectă stare de funcționare a tehnicii de luptă.

Diviziile de frontieră să aibă asigurată muniția și carburanții conform planurilor în astfel de situații, pentru a fi gata să dea riposta convenită agresorului. Să se asigure viaibilitatea drumurilor de acces în raioanele de concentrare“.

Măsurile respective au fost precizate de mareșalul Andrei Greciko în cadrul unei convocări de bilanț privind pregătirea de luptă a forțelor armate ale statelor membre ale Organizației Tratatului de la Varșovia (Moscova, 29-30 octombrie 1962).

Este interesant de subliniat faptul că, la mijlocul lunii octombrie 1962, mareșalul Andrei Greciko s-a aflat timp de câteva zile în România (împreună cu generalul Pavel I. Batov, mareșalul de aviație N.S. Skripko, viceamiralul Serafim E. Ciursin, generalii A.S. Haritonov și A. Babadjanian), pentru a asista la aplicația militară a Organizației Tratatului de la Varșovia care s-a desfășurat pe Dunăre și pe litoralul românesc al Mării Negre, precum și în Bulgaria (16-18 octombrie 1962). Cu toate că a avut posibilitatea să îl informeze pe ministrul român al Forțelor Armate despre operațiunea „Anadîr“ (numele de cod dat de sovietici amplasării de rachete, bombardiere cu rază medie de acțiune și a unei divizii mecanizate de infanterie în Cuba), aflată în plină desfășurare, comandantul suprem al Forțelor Armate Unite nu a făcut niciun gest în acest sens, iar generalul Leontin Sălăjan a fost surprins, la fel ca Gheorghe Gheorghiu-Dej și Ion Gheorghe Maurer, de anunțul președintelui John F. Kennedy, referitor la existența unor rachete sovietice în Cuba (22 octombrie 1962).

După declanșarea crizei cubaneze, generalul Leontin Sălăjan a primit cel puțin un

În scopul dotării armatei cu complexul de rachete tactice 2 K-6 „LUNA” („FROG”, în codul NATO), autoritățile române au înființat în anul 1962 Divizioanele 113, 115 și 180 Rachete Tactice (primele având sediul la Ploiești, iar al treilea, la Craiova) și au fost cumpărate șase instalații de lansare 2 P-16 și două tipuri de rachete pentru acestea: 3 R 9 „LUNA 1” și 3 R 9 „LUNA 2” („FROG-3”). Ambele rachete aveau o rază maximă de acțiune de 44 km și focoaase cu două tipuri de încărcătură: explozivă (450 kg) sau de instrucție.

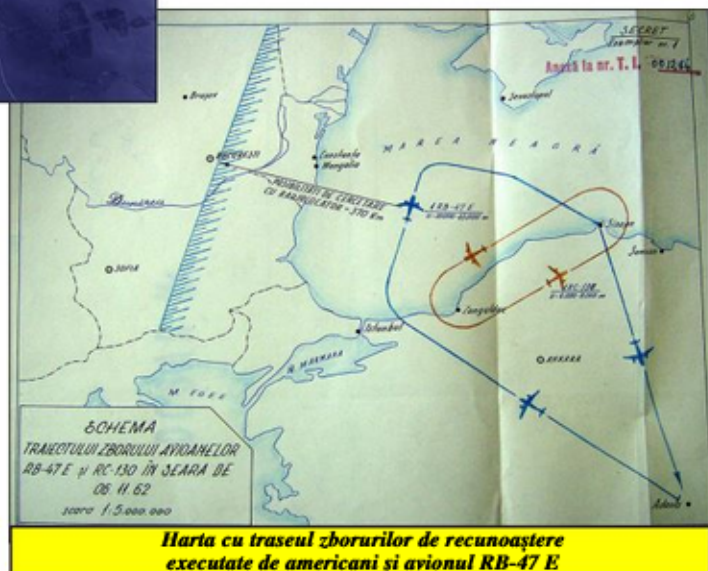
Din fericire pentru România, intenția comandantului suprem al Forțelor Armate Unite nu s-a mai concretizat, focoaasele nucleare ale rachetelor cumpărate de autoritățile române începând din anul 1961 rămânând permanent pe teritoriul U.R.S.S., până la sfârșitul Războiului Rece. În opinia noastră, una dintre posibilele cauze care l-au determinat pe mareșalul Andrei Greco să renunțe la intenția sa poate avea legătură cu eșecul înregistrat de autoritățile sovietice în toamna anului 1962, în momentul declanșării crizei rachetelor nucleare sovietice instalate în Cuba.

Dintr-un alt document inedit descoperit în arhivele de la București aflăm că pro-

punerea de a se muta focoaase nucleare sovietice pe teritoriul României, începând din 1963, nu a fost menționată de Nikita Hrușciov în discuțiile pe care le-a avut la 23 octombrie 1962, la Moscova, cu membrii delegației române conduse de Gheorghe Gheorghiu-Dej și Ion Gheorghe Maurer. Aceștia se întorceau cu avionul în România, după vizitele pe care le efectuaseră în Indonezia, India și Birmania și oprirea lor la Moscova (pentru 20 de ore) a avut ca obiectiv inițial o discuție cu Nikita Hrușciov despre rezultatele obținute de români în cele trei vizite. Criza rachetelor nucleare sovietice instalate în Cuba a modificat agenda discuțiilor, iar Gheorghe Gheorghiu-Dej și Ion Gheorghe Maurer au fost luați prin surprindere de evenimente. Ei au aflat din presă despre rachetele nucleare sovietice trimise în Cuba și Nikita Hruș-

ciov le-a comunicat la dejunul din 23 octombrie 1962 faptul că au fost aprobate de către Consiliul de Miniștri al U.R.S.S. o serie de măsuri pentru contracararea posibilelor acțiuni americane împotriva U.R.S.S., Cubei și statelor din Organizația Tratatului de la Varșovia.

După întoarcerea în țară, ministrul de Externe Corneliu Mănescu a întocmit un raport secret referitor la discuțiile pe care membrii delegației române le-au avut la Moscova cu omologii lor sovietici. Documentul respectiv a fost finalizat la 30 octombrie 1962 și trimis lui Gheorghe Gheorghiu-Dej, iar acesta a aprobat ca raportul să fie citit de toți membrii Biroului Politic al C.C. al P.M.R. Într-un alt document românesc inedit, trimis la 6 noiembrie 1962 lui Gheorghe Gheorghiu-Dej, generalul Leontin Sălăjan a menționat câteva măsuri militare adoptate de sovietici și impuse celorlalte state membre ale

Locuințe acoperite cu stuf, peste care se puneau bolovani de râu (reconstituire)

CEA DINTÂI AȘEZARE NEOLITICĂ DIN ROMÂNIA

Prof. univ. dr. SABIN ADRIAN LUCA

Acum mai bine de 9.000 de ani, comunități umane din nordul Iranului, izolate în zone montane propice locuirii, au inventat tehnologii de supraviețuire mult mai complexe decât cele ale vânătorilor-culegători. Au învățat să recunoască semințe productive și hrănitoare și să le cultive-culeagă, au căutat să facă legumicultură, au înlocuit/suplinat vasele de piatră sau lemn folosite până atunci cu vase din lut nears/uscat la soare (într-o primă fază) și mai apoi arse în gropi/cuptoare, au învățat să țeară, să-și înalțe case, așezări cu arhitectură închegată, împrejmuite cu garduri/palisade (fortificații incipiente) și multe altele.

Acest nou mod de viață a primit denumirea de neolitic (în faza cea mai veche, preceramic – cu vasele uscate la soare; mai apoi ceramic cu vasele arse în mod intenționat pentru a fi folosite intens și timp îndelungat). Entuziasmați, cercetători din lumea întreagă au îmbrățișat teoria „revoluției neolitice”, pentru că transformările au modificat, într-adevăr, fundamental modul de viață al epocii și au deschis perspectivele societății agricole, cea care și astăzi ne asigură existența.

În același timp, în zona dunăreană, spațiul geografic era eliberat de ghețari, comunită-

țile de vânători, pescari și culegători ducând un trai mai bun. Dar schimbările climatice au făcut ca toate condițiile să se apropie tot mai mult de cele din zonele unde agricultura și creșterea animalelor se înfiripau. De aceea se întâmplă un fenomen explicabil, dar încă puțin pătruns științific. Comunități umane migrează, la început în interiorul Orientului Apropiat și Mijlociu, mai apoi în Anatolia, insulele Mării Egee, apoi în Grecia și Balcani. Astfel că cea mai veche civilizație neolitică profită de condițiile optime din zona dunăreană și o colonizează.

Colonizarea aceasta este bănuită de cercetătorii bulgari, români, sârbi, unguri, macedoneni, dar este greu demonstrabilă *in situ* dintr-un motiv cât se poate de simplu. Fiind vorba despre prima locuire care lasă resturi de tipul celor din neolitic, iar ea fiind urmată de alte locuri ale epocii, mai evolute, arhitectura locuitorilor succesivi o distruge pe cea a anteriorilor. Astfel că în mari așezări neolitice timpurii din România, cum ar fi Gura Baciului (jud. Cluj), Ocna Sibiului (jud. Sibiu) sau Cârcea (jud. Dolj) se găsesc elementele locuirii celor mai timpurii posi-

raport de la Direcția de Informații a Marelui Stat Major român privind situația existentă în Marea Caraibelor, însă acesta se baza doar pe știrile difuzate de posturile de radio occidentale. Este foarte interesant de semnalat că, în același document, se menționa despre zborurile efectuate deasupra Mării Negre, în seara zilei de 6 noiembrie 1962, de către un avion de cercetare strategică RB-47 E și un avion de cercetare radioelectronică RC-130.

Până în prezent nu am reușit să elucidăm care au fost obiectivele celor două zboruri americane din 6 noiembrie 1962, dar este posibil ca acestea să aibă legătură cu supravegherea aeriană instituită de S.U.A. și NATO asupra porturilor de la Marea Neagră și monitorizarea traficului navelor sovietice în întreaga zonă, după

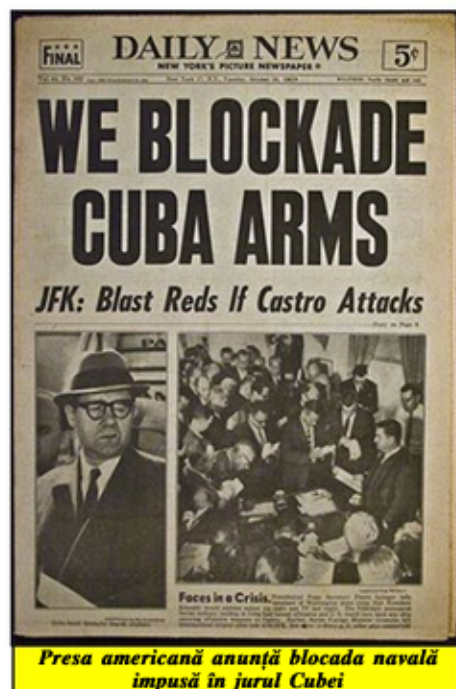
declanșarea crizei cubaneze. Mai multe nave sovietice – care au participat la operațiunea de transportare în Cuba a rachetelor nucleare sovietice – au plecat din porturile sovietice de la Marea Neagră.

În concluzie, autoritățile române nu au știut de existența operațiunii sovietice „Anadîr” până în momentul în care aceasta a fost dezvăluită în presa occidentală. Un nou argument în acest sens este declarația lui Nikita Hrușciov, pe care a rostit-o în fața lui Nicolae Ceaușescu (Moscow, 8 iunie 1963), cu prilejul primirii de la acesta a unei invitații oficiale din partea lui Gheorghe Gheorghiu-Dej pentru a vizita România. Atunci, liderul sovietic a prezentat într-un mod mai curând apologetic faptul că nu l-a informat din timp pe Gheorghiu-Dej despre trimiterea de rachete nucleare în Cuba și a spus că puține persoane au știut despre operațiunea „Anadîr”, chiar și la Moscova. Totodată, Hrușciov și-a apărat decizia din anul 1962, afirmând că rachetele respective erau necesare „pentru a speria America”, protejând astfel Cuba o țară care nu trebuia pierdută de tabăra socialistă.

Autoritățile de la București au fost neliniștite de comportamentul lui Nikita Hrușciov din perioada crizei cubaneze. Un fost oficial american, Raymond L. Garthoff, a

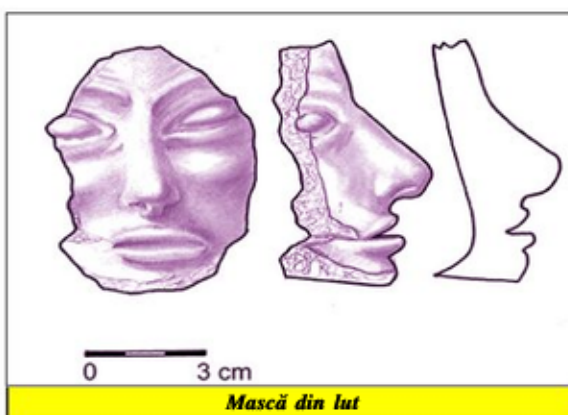
dezvăluit că, în urma crizei respective, ministrul de Externe al României l-a informat în secret pe secretarul de Stat american Dean Rusk, în toamna anului 1963, că Bucureștiul nu a aprobat acțiunea lui Hrușciov în Cuba și că nu va admite amplasarea de muniție nucleară pe teritoriul național, solicitând în schimb ca România să nu constituie o țintă pentru rachetele nucleare americane. Autoritățile române doreau în acest fel să anunțe că vor rămâne neutre în cazul unui conflict dintre Est și Vest declanșat de un astfel de pas agresiv sovietic. Potrivit opiniei lui Raymond L. Garthoff, era clar faptul că evenimentele din octombrie 1962 au fost un „factor de precipitare” în decizia României de a se distanța de celelalte state membre ale Organizației Tratatului de la Varșovia, o acțiune care devine evidentă în mod public în anii următori, la București – atât sub Gheorghiu-Dej, cât și sub succesorul său (după moartea lui Dej, în martie 1965). Și Nicolae Ceaușescu a refuzat să sprijine Moscova în ruptura chino-sovietică și în alte controverse majore din politica externă a blocului comunist.

In România nu a fost găsit încă niciun document care să sprijine în mod decisiv afirmațiile lui Raymond L. Garthoff despre pasul crucial făcut de autoritățile române, însă evoluția României în cadrul Tratatului de la Varșovia și relațiile cu lumea occidentală par să îl confirme. ■

nării acestuia! Locuirea s-a mutat în altă parte, mai apoi (poate că la Miercurea Sibiului-Petriș, orizontul I sau la Ocna Sibiului-Triguri, orizontul II) și situl a fost „căpăcuit” de depuneri pedologice și a fost uitat de om multe mii de ani.

Am reușit să surprindem în amănunt și arhitectura acestor locuințe. Nu mică ne-a fost mirarea când, prelucrând toate materialele arheologice prelevate, am constatat că acestea se cam îndepărtează de ceea ce știam noi până acum. Sunt grupate, au în interior ateliere, zone de pregătire a alimentelor și sisteme de încălzire. Am descoperit și puțuri de aprovizionare cu apă prin captarea unor izvoare. Cel mai interesant este modul de alcătuire al acoperișului. S-au descoperit pietre fasonate în așa fel încât să constituie elemente de susținere al unui acoperiș realizat integral din

Mască din lut

pietre de râu, puse după câte se pare peste stuf, într-o modalitate existentă și astăzi în Orient. Iată că acești oameni au adus cu ei și arhitectura din zonele-mamă.

Comunitatea s-a așezat pe malul unei mlaștini străbătute de un curs de apă, posibilitățile de aprovizionare cu alimente și materii prime fiind foarte bune. În zona apropiată există și piatră specifică folosită de acești vechi neolitici pentru realizarea de unelte cioplite, dar și izvoare de apă sărată (saramură), indispensabilă pentru păstrarea cărnii și pentru gătit. Zăcămin-

tele de sare gemă cele mai apropiate sunt în imediata apropiere. Fără acestea procesul domesticirii animalelor ar fi mult îngreunat.

Este clar că viața idilică a comunității neolitice a durat puțin. Comunitățile locale își abandonează greu

stilul de viață, chiar dacă noile tehnologii de supraviețuire le ușurează viața. Divinitățile și șamanii nu-i lasă. Conflictul iscat fac să piară și oameni neolitici. Aceștia câștigă lupta. Altfel nu ar fi reușit să-și îngroape morții în fostele locuințe, distruse fără îndoială în timpul conflictului. După acoperire depun – cel puțin într-un caz – o superbă ofrandă, dar în același timp și o pavază împotriva zeilor străini: o mască realizată din lut, expresivă, dar în același timp și o capodoperă a celei mai vechi exprimări artistice neolitice. ■

ULTIMA ȘARJĂ

La sfârșitul celui de Al Doilea Război Mondial dispărea din toate armatele lumii cavaleria. Se mai păstrează câteva corpuri, în unele armate, doar cu rol de paradă.

Ultima mare șarjă din istoria acestei arme este considerată cea întreprinsă de 600 de italieni, care, cu strigătul tradițional „Savoia!”, s-au repezit la 23 august 1942, pe Don, contra a 2.000 de infanteriști sovietici, care dispuneau de mitraliere și aruncătoare de mine. Cu săbiile și cu grenade, italienii au reușit, în ciuda grelelor pierderi, să acopere un gol creat la flancul unei mari unități germane și să-i respingă pe ruși.

A rămas vestită și șarja lăncierilor polonezi, în septembrie 1939, contra unui batalion de infanteriști germani (nu a unei unități de tancuri, cum s-a creat legenda).

Era cântecul de lebedă al unei arme care făcuse parte dintre mijloacele principale de ducere a războiului de la domesticirea calului.

bile, dar vai! distruse de următorii locuitori. Mai există un motiv temeinic pentru această opacitate în ceea ce privește locuirile timpurii. Sunt foarte rare și, „cucerind” pentru prima dată solul post-glaciatic, sunt „căpăcuite” cu mari cantități de sol, ajuns peste ele în urma proceselor pedologice din ultimii aproximativ 8.000 de ani. Așa se face că istoria cea mai veche a neoliticului stă „sigilată” sub metri întregi de sol.

Trebuia o minune, un noroc copleșitor. Și acesta ne-a fost dat, culmea!, în urma unor săpături preventive efectuate pe viitoarea autostradă Sibiu-Orăștie, tronsonul 4. De ce culmea? Pentru că se afirmă din toate părțile că aceste lucrări nu sunt benefice pentru istorie. De această dată au fost! La o adâncime medie de aproape 4 m am descoperit *in situ* resturile activității celui mai vechi grup neolitic pătruns pe aceste teritorii.

Nu descrierile științifice mi se par necesare la acest moment. Voi expune ceea ce cred că reprezintă viața acestor primi neolitici și gesturile lor față de tot ceea ce-i înconjoară.

Din punct de vedere stratigrafic avem de a face cu două orizonturi. Primul – și cel mai important, fiind, de fapt, prima colonizare neolitică și cea mai veche – este un imens câmp de gropi, cu semnificație specială, cultică, un *sanctuar*.

Pentru a înțelege cel mai vechi ori-

zont de construcție trebuie să vedem ce se întâmpla pe acest teritoriu în momentul venirii celor mai vechi neolitici. Localnicii vânători, pescari și culegători foloseau tehnici agresive de aprovizionare. Teritoriile erau foarte clar delimitate, fiecare grup fiind responsabil cu exploatarea unui areal de subzistență echilibrat la nevoile lui. Orice mărire a numărului grupului constituia un pericol, lipsind posibilitățile suplimentare de exploatare a mediului înconjurător.

Neoliticii aduc cu ei eventuala reorganizare, dar și un număr suplimentar de guri de hrănit. Imposibilă evitarea ciocnirii dintre civilizații! Ce fac neoliticii? Fiind o civilizație superioară, cu un sistem religios mai bine încheșat, caută să consacre noile teritorii și prin „colonizarea” spirituală. Își construiesc primele sanctuare, cele care prin magie să-i apere atât de divinitățile străine lor, cât și de oamenii care folosesc cu îndemănare armele. Ce rezultă? Sanctuare... în acest

caz un câmp de gropi dispuse triunghiular, cu vârful spre vest (direcția constantă de deplasare?). În groapa care constituie vârful câmpului este depus un vas cu gura dublă, unic până acum în tot acest spațiu, vas în care s-a depistat prin analize existența unui lichid cu caracteristici de vopsea (cea mai veche detectată până acum). În toate celelalte gropi sunt depuse vase, identice ca formă și dimensiuni, iar gropile cilindrice au fost „căpăcuite” la gură cu pietre de râu de dimensiuni egale. Cum funcționa sanctuarul ne este greu să gândim. Rolul său este cu siguranță unul de consacrare a noului teritoriu și de întâlnire a comunităților dintr-un spațiu larg. Nu știm unde sunt aceste comunități vechi. Cele mai apropiate fiind – poate – cele de la Ocna Sibiului-*Triguri*, orizontul I sau mai vechi de I și Miercurea Sibiului II. După acest monument au urmat, la Cristian I, 100 de ani de uitare.

Al doilea orizont este reprezentat prin locuințe puțin adâncite în sol. Ele au fost folosite, în ultimă fază, drept adăpost pentru membrii ai comunității decedați. Cel mai bun argument pentru părăsirea unui timp îndelungat al sanctuarului anterior este că una dintre locuințe s-a săpat în sanctuar și a afectat câteva dintre gropile acestuia. Nimeni nu-și distruge propriul loc de cult în timpul funcțio-

Cristian I. Vedere de ansamblu

Țarul bulgar Ferdinand,
în septembrie 1908,
în costum macedonean

Viitorul provinciilor europene ale Imperiului Otoman reprezintă o sursă de conflict atât între Austro-Ungaria și Rusia, cele două mari puteri cu interese vitale în această regiune, cât și între tinerele și ambițioasele state balcanice. Și, într-o Europă tot mai polarizată, pare aproape imposibil ca Viena și Petersburgul să poată soluționa Chestiunea Orientală, fără a atrage în această dispută și celelalte mari puteri. Abil diplomat, sultanul Abdul Hamid al II-lea încearcă să limiteze amenințările la adresa integrității teritoriale otomane, mizând pe instigarea unei mari puteri împotriva alteia, fără a încheia o alianță cu una sau cu o grupare dintre acestea. O politică de tipul *divide et impera*.

Marile puteri sunt nevoite să acorde o atenție sporită politicii lor din Sud-Estul Europei, în condițiile în care rivalitățile balcanice tind să agraveze disensiunile dintre capitalele occidentale. Corespondent în Balcani, britanicul William Miller constată, la 1898, că „toți sunt

de acord că în Macedonia există germenii unui conflict, care nu doar prevestește destrămarea imperiului turc în Europa, dar poate duce la o competiție fratricidă între statele creștine din Balcani sau chiar la atât de temutul război european [...]”.

Diplomația europeană lasă impresia că poate controla oricând și oricum crizele din Balcani. Și chiar dacă există și voci, precum cea a ambasadorului francez la Istanbul, Ernest Constans, care cred că, la periferia Europei, „viitorul aparține micilor popoare”, marile puteri nu prea le iau în serios. Au o opinie proastă despre aceste tinere state, pe care deseori le tratează ca pe niște marionete. „Intrigile din Balcani mă lasă calm” – scrie, în vara lui 1910, șeful diplomației germane, Kiderlen Waechter. Dacă Petersburgul nu vrea, „jarele balcanice nu vor mușca deloc: se vor mulțumi să schelălăie”.

O reacție care poate fi explicată și prin insuccesul unor proiecte anterioare de colaborare între statele balcanice, incapabile să treacă peste propriile divergențe în privința chestiunii macedonene (*Magazin istoric*, nr. 5/2011). Tocmai desconsiderarea de către marile puteri a acestei capacități a statelor balcanice de a acționa și independent de voința Europei va duce, într-un final, la pierderea controlului asupra regiunii. Și explică de ce apariția Ligii Balcanice a fost percepută în epocă ca „una dintre marile surprize ale istoriei moderne”. Chiar dacă vorbim despre o construcție efemeră (a durat

doar câteva luni) și atipică: nu avem de-a face cu un tratat de alianță încheiat între toți cei patru semnatari (Bulgaria, Serbia, Grecia și Muntenegru), ci cu o succesiune de documente bilaterale, cu caracter secret, inclusiv înțelegeri verbale. O construcție inspirată și sprijinită de diplomația rusă, vizând menținerea *statu-quo*-ului în Balcani, dar care, în scurt timp, va amenința visul secular al Petersburgului: controlul asupra Strămtorilor.

Inclanțuire de evenimente, fapte și personaje face posibil succesul acestor demersuri diplomatice, începând cu regicul comis la Belgrad, în vara lui 1903 (este vorba despre lovitura de stat care a îndepărtat de la tron pe reprezentantul familiei Obrenovici, înlocuit cu un Kara-georghevici). Noua dinastie sârbească înseamnă și o schimbare de curs a politicii externe a tânărului regat, al cărei centru de greutate se mută de la Viena spre Petersburg, urmată, în 1904, de

Șeful diplomației germane,
Kiderlen Waechter

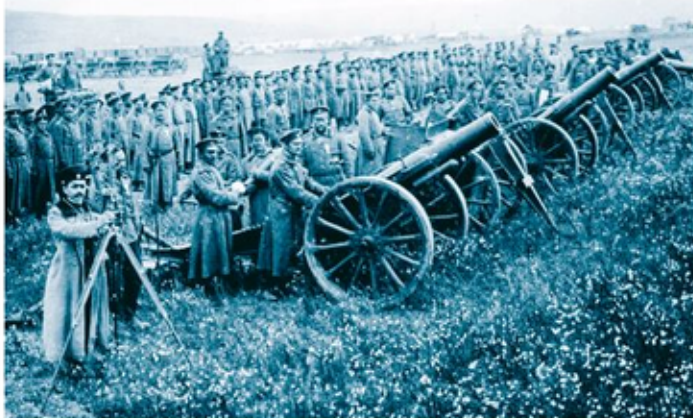
FORMAREA CONFIDENTIALEI LIGI BALCANICE

DANIEL CAIN

Balkanii, doar pentru balcanici! La prima vedere, o idee utopică în viziunea europeanului începutului de secol XX. Pentru simplul motiv că statele balcanice sunt nu doar neînsemnate ca teritoriu și populație, ci și lipsite de tradiția colaborării împotriva unui inamic comun. Izolate pe plan diplomatic, tinerele state din Sud-Estul european par sortite să fie „măruntișul” cu care marile puteri își reglează socotelile. Mai mult, contradicțiile dintre entitățile statale din Peninsula Balcanică sunt atât de puternice, încât pare puțin plauzibilă o apropiere între acestea. Vorbim de o zonă în care, așa cum o recunoaște și principele moștenitor al Serbiei, fiecare mic regat dorește să devină „mare”. De vină este competiția acerbă pentru ținuturile Macedoniei otomane, unde fiecare dintre statele balcanice urmărește achiziții teritoriale.

În acest spațiu, în care descoperim un adevărat hățiș diplomatic, orice act de extindere teritorială trebuie sancționat de marile puteri. Pentru că el poate amenința fragilul echilibru de forțe la nivelul bătrânului continent.

● Sultanul Abdul Hamid al II-lea instigă și cultivă geloziile dintre marile puteri ● Micile puteri balcanice agravează rivalitățile dintre marile puteri europene ● Dacă Petersburgul nu vrea... ● Apariția Ligii, o mare surpriză a istoriei moderne ● Visul Petersburgului la Strâmători, amenințat ● Europa, tot mai divizată ● Viena are propriile ținte de politică externă ● Alianțe pe un fundal de insecuritate ● Bulgaria, ca liant, sub un înalt patronaj ● Venizelos este conștient de importanța componentei militare ● Sazonov scapă lucrurile de sub control

Tratative da, se duc asiduu, dar armatele se află pe picior de război, în vreme ce sultanul Abdul Hamid practică politica de divide et impera

națiunile diplomației vieneze. Prin crearea unui stat autonom albanez, austrofil, care să cuprindă mare parte din Vechea Serbie și din Macedonia, Viena și-ar putea atinge principalele ținte: o ieșire la Marea Egee și, în același timp, blocarea direcțiilor de expansiune teritorială a Serbiei.

În acest complicat joc diplomatic se implică și Italia, dornică să-și afirme statutul de putere colonială. Se ajunge, astfel, la acordul ruso-italian din toamna lui 1909, care subminează pozițiile Vienei, prin care Roma și Petersburgul își recunosc interesele reciproce în Balcani. Acord prin care Rusia produce o primă fisură în blocul Triplei Alianțe și dă mână liberă Italiei pentru a-și disputa ultimele posesiuni otomane din Nordul Africii.

Declanșarea războiului italo-otoman, în septembrie 1911, și dezordinea internă din provinciile europene ale imperiului oferă statelor balcanice ocazia mult așteptată de a acționa. Este momentul lui „Acum ori niciodată!”. Dezordinea întreținută și de grupările paramilitare care acționează în ținuturile macedonene; spre exemplu, Organizația Revoluționară Internă Macedoneană (VMRO), ai cărei activiști sunt responsabili pentru o serie de atentate cu bombă, în locuri publice, care vor provoca represalii dure din partea autorităților otomane; acțiuni menite să atragă atenția opiniei publice europene asupra situației insuportabile a populației creștine din Imperiul Otoman.

Pe acest fundal de insecuritate generalizată, vechea idee a unei alianțe balcanice revine în actualitate, revin-

gorată de pericolul unei soluționări a Chestiunii Orientale, impusă de marile puteri și impulsionată de dorința micilor state interesate de a se folosi de această situație favorabilă pentru a pune Imperiul Otoman în fața faptului împlinit.

Faptul că Italia, membră a Triplei Alianțe, decide să atace Imperiul Otoman trezește speranțe în lumea balcanică: gest văzut ca un semn al slăbirii poziției imperiului. Realitate surprinsă și de regele Carol I: „Atâta vreme cât Rusia și Bulgaria nu se vor folosi de slăbiciunea Turciei nu este nimic de temut”. Iar în octombrie 1911, după cum constată suveranul român, există perspective în favoarea păcii: Bulgaria are un prim-ministru „rațional, care va evita orice atac”, iar grecii „sunt într-o situație atât de mizerabilă, că nu se pot mișca”. Opinie împărtășită și de cancelariile europene, care cred că disputa italo-otomană nu va degenera într-un conflict european. Există însă temeri că Imperiul Otoman ar putea căuta compensații pentru pierderile teritoriale suferite într-un conflict cu

Italia sau că vecinii balcanici ai imperiului ar putea profita de o înfrângere otomană, pentru a modifica *statu-quo*-ul din spațiul sud-est european.

In această perioadă turbulentă, statele balcanice ajung, în pofida tuturor divergențelor și rivalităților, la decizia de a lupta împreună. Este nevoie de 12 luni de negocieri pentru ca Bulgaria, Serbia, Grecia și Muntenegru să fie legate printr-o serie de acorduri bilaterale, inițial cu caracter defensiv. Bulgaria, care are cea mai bună armată din regiune și care urma să ducă greul unei eventuale ofensive militare, joacă rolul de liant al acestei alianțe balcanice. Totul, sub patronajul diplomației ruse, ai cărei reprezentanți sunt implicați în mod direct în desfășurarea negocierilor. În special ministrul rus la Belgrad, Nikolai Hartwig, un panslavist înfocat, care deseori duce o politică în contradicție cu linia oficială a Petersburgului. Și care colaborează intens cu colegul său de la Sofia, Anatolii Nekliudov, pentru a aduce

Cretanul Eleftherios Venizelos, prim-ministrul grec, alături de fiul lui, în 1921

Scriitorul aromân Nicolae Batzaria

semnarea unui tratat de alianță între Belgrad și Sofia. Un document care va rămâne doar la stadiul de simplă „bucată de hârtie”, dar care va reprezenta eșafodajul viitoarei Ligi Balcanice. Mai precis, o colaborare inclusiv militară, care viza ținuturile Macedonice otomane și disponibilitatea de a apela, în cazul ivirii unor neînțelegeri, la arbitrajul țarului. Revoluția Junilor Turci, din 1908 (*Magazin istoric*, nr. 12/2003), urmată de anexarea Bosniei și Herțegovinei de către Austro-Ungaria și de proclamarea independenței Bulgariei, modifică radical situația diplomatică din spațiul sud-est european. Un război între Viena și Belgrad este evitat prin intervenția Germaniei și capitularea diplomatică a Rusiei. Este momentul divizării tot mai pronunțate a Europei în două tabere militare.

După o perioadă de relativă acalmie, problemele din Balcani riscă să amenințe pacea în Europa. Criza anilor 1908-1909 readuce în prim-plan vechea

rivalitate dintre Viena și Petersburg. Deși nu are intenția de a-și continua expansiunea teritorială în Balcani, diplomația vieneză lasă impresia că, într-o zi, Austria ar putea ajunge la Salonic. Ceea ce implică din partea diplomației ruse identificarea unor soluții oportune de contracarare a penetrării austro-germane în Orientul Apropiat. Proiectul unei alianțe între statele balcanice, sub patronajul Rusiei, pare a fi soluția potrivită pentru a împiedica Austria să profite de

pe urma rivalităților dintre micile entități statale din Sud-Estul european. Nikolai Cearikov, noul ambasador rus la Istanbul, inițiază demersuri pentru crearea unei Ligi Balcanice, care să includă și Imperiul Otoman. Pentru factorii de decizie de la Petersburg, o înțelegere între statele balcanice și Înalta Poartă ar fi fost unul dintre cele mai bune mijloace de stopare a influenței germane în Orientul Apropiat. Iar pentru Junii Turci, un astfel de plan însemna menținerea păcii, ceea ce le-ar fi dat timp să-și consolideze puterea.

Însă soarta populației creștine din ținuturile macedo-

nene împiedică realizarea unui astfel de proiect. În spațiul balcanic este răspândită impresia generală că noul regim politic de la Istanbul lucrează sistematic împotriva intereselor populației creștine din Imperiul Otoman. Aromânul Nicolae Batzaria, ministru otoman, observă în sânul acestei populații „convingerea că nici de la regimul Junilor Turci nu pot aștepta dreptatea și libertatea după care oftau de atâtea veacuri”.

Nevoia de unitate devine tot mai presantă pentru statele balcanice interesate de rezolvarea favorabilă a Chestiunii Orientale. Nu este doar meritul diplomației ruse, cât mai ales convingerea că apropiata destrămare a posesiunilor europene ale Imperiului Otoman le va oferi o ultimă șansă pentru a-și realiza ambițiile teritoriale. După ani de tatonări și negocieri diplomatice sterile, găsirea unei formule de colaborare devine presantă. Revoltele populației albaneze produc îngrijorare în rândul statelor balcanice. Apariția unui stat albanez nu ar face decât să complice lucrurile. Cu atât mai mult cu cât, în spatele acestei cauze, Belgradul întrezărește mași-

Crucișătorul „Averof”, proaspăt achiziție a Greciei

câteva zile înainte de declanșarea operațiunilor militare împotriva Imperiului Otoman, și de o convenție militară.

Destul de diferit de textul acordului bulgaro-sârb, tratatul dintre Bulgaria și Grecia nu conține nicio referire la o delimitare teritorială a Macedoniei. Ulterior, Gheșov va explica această absență prin lipsa timpului necesar pentru negocierea unui subiect atât de sensibil. În condițiile în care curentul războinic devine tot mai presant la Sofia, sistemul de alianțe balcanice va fi completat, în perioada imediat următoare. Mai întâi, printr-un acord verbal între Muntenegru și Bulgaria, înțelegere cu caracter ofensiv, prin care guvernul de la Cetinje își asumă obligativitatea de a declanșa ostilitățile militare, în schimbul unor subsidii lunare acordate de autoritățile de la Sofia. Acord urmat de o alianță ofensivă încheiată între Belgrad și Cetinje. Inițial, din cauza rivalității dintre cele două case regale, Serbia a respins, în 1911, propunerea muntegreană privind o alianță

militară îndreptată împotriva Imperiului Otoman. Prin intermedierea Sofiei, un asemenea tratat va fi semnat, în cele din urmă, în septembrie 1912, în Elveția. În pofida sfaturilor de moderație făcute de diplomația țaristă, care nu va fi ținută la curent cu aceste demersuri inițiate de Sofia și Belgrad.

Succesul unei astfel de acțiuni depindea în mare măsură și de confidențialitatea informațiilor. Puțini au fost oamenii politici aflați la curent cu mersul negocierilor. Unele dintre marile puteri au avut prea puține informații despre acest pericol la adresa păcii din regiune. Cât despre ministrul rus de Externe, Serghei Sazonov, acesta a părut încrezător până în ultimul moment că va putea ține sub control evenimentele din Peninsula Balcanică. Și Carol I, pus la curent de Kiderlen Waechter despre existența unui tratat bulgaro-sârb, este convins de „dorința sinceră a marilor puteri de a menține pacea”. Un demers colectiv al

cancelariilor europene pe lângă Înalta Poartă, legat de necesitatea implementării urgente a unor reforme în Macedonia otomană, este ignorat în capitalele balcanice, pregătite să atace simultan Imperiul Otoman și să pună marile puteri în fața faptului împlinit.

Concomitent cu declanșarea de către Muntenegru a ostilităților militare, o notă colectivă a celorlalte trei state balcanice este înmănată guvernului otoman. În fapt, un ultimatum adresat Porții ca, în termen de șase luni, să fie introduse în Macedonia otomană reformele pentru îmbunătățirea situației populației creștine, asumate prin Tratatul de la Berlin, în vara lui 1878. Condiții considerate inacceptabile. La 15 octombrie 1912 este semnat tratatul de pace care pune capăt războiului dintre Italia și Imperiul Otoman. În ziua următoare, guvernul otoman decide să rupă relațiile diplomatice cu statele balcanice. Soarta imperiului urma să fie decisă pe câmpul de luptă din Balcani. ■

ROMÂNIA ÎN VECHI LUCRĂRI GEOGRAFICE DIN CHINA

(Urmare din p. 9)

Nobilimea abuzează de jafuri, ceea ce duce poporul la mare sărăcie și obligă la dezvoltarea comerțului. Domnitorii primesc ordine de la turci, însă se urcă pe tron cu aprobarea prealabilă a Rusiei și abia după aceea trec la conducerea teritoriului. Aceasta se datorește puternicelor influențe rusești.” Și continuă despre Țara Românească: „Valahia se află la sud de Moldova. La vest și sud se învecinează cu Turcia, la nord-vest cu Austria... Populația este de 950.000 locuitori. Pe aici trece Dunărea, favorizând culturile agricole. Oamenii trăiesc în lenevie, fără îndeletniciri

și duc lipsă de multe. Domnitorul e supus Rusiei” (cap. 48, pp. 1378-1379).

Datele despre Țările Române vehiculate în China în prima jumătate a secolului al XIX-lea prin *Geografia* lui Wei Yuan sunt importante pentru clarificarea unor aspecte legate de începuturile relațiilor chino-române. Desigur, condiționate de complexitatea factorilor istorici, acestea nu corespundea întotdeauna cu realitatea. Însă față de perioadele precedente și raportate la întreaga configurație politică a lumii de atunci, reprezintă deja un salt informativ demn de apreciat. Socotită una dintre cărțile de căpătâi în procesul reformării moderne a Chinei, având mare ecou și în Japonia după prima apariție, în 1851, și cu numeroase versiuni ulterioare, această carte, ca și autorul ei merită prețuire și în zilele noastre. ■

Serbia și Bulgaria la masa negocierilor și a consolida astfel poziția Rusiei în Balcani.

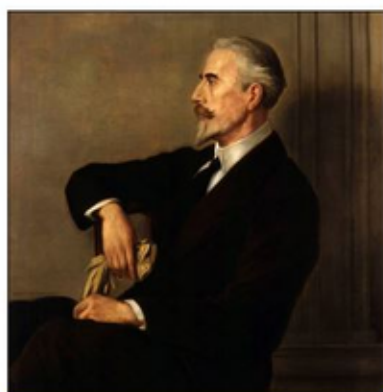
Un acord între cele două țări reprezintă punctul de plecare pentru viitoarea alianță balcanică. Principiile sunt asemănătoare tratatului convenit în 1904. Noul premier și ministru de Externe Ivan Gheșov aranjează, prin intermediul diplomatului Dimităr Rizov, cel care a negociat și în 1904, o întrevedere cu omologul său, Milan Milovanović. Întâlnirea secretă are loc în noaptea de 28 septembrie 1911, într-un vagon special, undeva pe teritoriul Serbiei. În următoarele luni sunt convenite detaliile finale ale tratatului de alianță și, la 29 februarie 1912, cei doi miniștri de Externe semnează, la Sofia, documentul, care prevede inclusiv sprijin militar împotriva oricărei mari puteri care „va încerca să anexeze sau să ocupe”, fie și temporar, teritoriile balcanice aflate sub stăpânire otomană. Un articol îndreptat în mod evident împotriva Austro-Ungariei.

Printr-o anexă secretă, cele două părți își stabilesc sferile de influență în Macedonia otomană și constată existența unei „zone disputate”, care, în ultimă instanță, să fie supusă arbitrajului țării rus. Acestuia îi sunt imediat trimise câte un exemplar al documentelor semnate. Zona disputată se va transforma repede într-un măr al discordiei balcanice, din cauza pretențiilor maximaliste ale părților semnatare. Tratatul este urmat, la 29 aprilie, de o convenție militară, care stipulează obligațiile fiecărui stat în

cazul unui război declanșat împotriva Imperiului Otoman sau ale unui atac împotriva uneia dintre ele, inclusiv de către România sau Austro-Ungaria.

În paralel, guvernul bulgar demarează negocieri pentru o înțelegere asemănătoare și cu Grecia, țară ai cărei oameni politici nu au știut, multă vreme, de care inamic să se teamă mai mult: de Imperiul Otoman sau de Bulgaria? Frământată de convulsii politice, cu o armată slab înzestrată și aruncată într-o stare de izolare diplomatică, Grecia va cunoaște o adevărată renaștere instituțională odată cu venirea la putere a cretanului Eleftherios Venizelos. El era conștient că Grecia nu poate fi atrasă într-o alianță militară înainte ca forțele sale armate să fie suficiente de pregătite. Altminteri, s-ar fi repetat dezastrul militar din 1897, suferit în fața trupelor otomane. Astfel se explică implicarea graduală a premierului grec în proiectul unei alianțe balcanice.

Achiziționarea crucișătorului „Averof”, care asigură

Correspondentul publicației Times la Viena, Wickham Steed

controlul Mării Egee, sporește valoarea militară a Greciei; un argument cu greutate în desfășurarea negocierilor pentru formarea unui bloc balcanic antiotoman. Despre un asemenea proiect se discută încă din februarie 1910, între Venizelos și correspondentul *The Times* în Balcani, James David Bourchier. Atât Bourchier, cât și colegul său de la Viena, Wickham Steed, vor deveni canale de comunicare între Sofia și Atena. Negocierile *de facto* vor începe abia în ianuarie 1912, iar la 16 mai este semnat un tratat defensiv de alianță între Bulgaria și Grecia; urmat, în 22 septembrie, cu doar

1912. Săteni bulgari adună produse pentru armată

construit în Parcul Central în 1897, după planurile arhitectului Lajos Pákey, acesta înlocuind vechiul pavilion din lemn de pe insula mică. Iarna avea astfel un farmec aparte, populația putând vedea, în mai multe rânduri, în reprezentații de mare măiestrie, invitați de seamă ai lumii sportului, printre care și campionii mondiali ai vremii Lili Kronberger sau Opika Méray-Horváth.

Asociația organiza în pavilion și pe gheața lacului nu doar competiții, ci și baluri și evenimente sociale. De două ori pe săptămână, marța și duminica, patinatorii erau acompaniați de câte o orchestră civilă sau militară, iar faptul că gheața era suficient de groasă pentru a susține sporturi de iarnă era semnalizat în oraș prin stegulețe albastre. Continuând direcția de dezvoltare a parcului, autoritățile locale au construit la numai un an după inaugurarea pavilionului pentru patinaj (cunoscut sub numele de Chioșc) un edificiu destinat să fie sală pentru baluri și dans, în fața căruia a fost amplasată o minunată fântână arteziană. Ansamblul era luminat la lăsarea serii de torțe, înlocuite apoi de becuri electrice, al căror cost era susținut de „Asociația pentru Patinaj”. Umbrele și luminile creau o atmosferă feerică, de basm, patinajul pe lac reproducând

prestanța unei procesiuni de poveste, în care existau chiar și un rege și o regină, care patronau întreaga ceremonie a balului desfășurat pe patine. Patinatorii erau costumați în cele mai atrăgătoare veșminte, iar fețele le erau acoperite cu măști hilare sau bizare. Primul dans aparținea întotdeauna „perechii regale”, restul invitaților intrând în spectacol după ce „regele” și „regina” se așezau pe tronul făcut din zăpadă.

Succesul patinajului era garantat prin contribuția de imagine și bănească a celor mai influenți și bogați oameni din Transilvania. Astfel numărul practicanților patinajului a crescut constant, administratorii lacului lăudându-se cu implementarea celor mai bune condiții, gheața având aspectul unei oglinzi. Lacul era impecabil, iar competițiile au devenit tot mai complexe, patinajul artistic fiind completat de curse de viteză cu mersul înainte și înapoi sau curse cu obstacole. Din 1881 concursurile au fost deschise și copiilor, astfel că pepiniera patinatorilor era asigurată. Clujul a fost unul

dintre orașele de frunte ale Europei în ceea ce privește sportul pe patine până la Primul Război Mondial.

Vara, parcul era populat cu biciclete, deținătorii vehiculelor pe două roți testând noile modele de velocipede, din clubul select al bicicliștilor făcând parte nu doar sportivi, ci și personalități din mediul universitar și chiar primarul Clujului, care într-o ținută elegantă pedalează prin parc, încurajând practicarea noului sport.

Baia publică de la marginea parcului, purtând numele zeiței Diana, completa prin puterea curativă imaginea unui ansamblu în care armonia naturii și puterea creativă a omului au conviețuit perfect.

Locul de agrement situat în inima Clujului și-a pierdut opulența începutului de secol și a perioadei interbelice. „Cuminenția” tovărășească a făcut ca balurile gheții să dispară, păstrându-se însă obiceiul de a patina și punerea stegulețelor albastre prin oraș. Pavilionul pentru patinaj a fost transformat în restaurant, iar lacul a fost populat cu bărci, caiacuri simple și duble sau hidrobiciclete, care pluteau pe oglinda apei, alături de două lebede, în timp ce pe insula din mijloc se juca o căprioară. ■

Promenadă prin parc

Eveniment

Cel mai cunoscut parc al Clujului are o poveste care combină nevoia de promenadă și de recreație și este locul unde mari întreceri sportive sau bijuterii arhitectonice au reunit pe locuitorii urbei de pe Someșul Mic pe toată durata anului.

Parcul Central (lacul și cazinoul) și imaginea de pe afișul expoziției

PROMENADĂ ȘI PATINAJ LA CLUJ

ANCUȚA-LĂCRIMIOARA CHIȘ

Inițiativa amenajării unui loc pentru recreație și des-tindere a avut-o „Asociația de Binefacere a Femeilor“, care în 1827 a închiriat terenul mlăștinos aflat între Someșul Mic și Canalul Morii. Inițiativa a fost lăudată de clujeni, iar amenajarea incipientă a locului s-a dovedit de mare succes. În 1838, s-a înființat o comisie orășenească pentru parc, care avea menirea de a administra ceea ce pe atunci se numea „Parcul Poporului“.

In 1865 parcul începe să capete forma pe care o vedem azi, cu alei bine definite, pavilionul pentru muzică și evident lacul cu insula în mijloc, element care sporește farmecul locului. Parcul

a fost prevăzut ca spațiu în care frumusețea naturii să se contopească într-o deplină armonie cu arta, actul de cultură și necesitatea sportului. Teatrul de vară, chioșcul și pavilionul pentru patinaj dădeau spațiului funcționalitatea tipic urbană, ținând pasul cu celelalte metropole ale Europei.

În fiecare seară „Corul Tinerilor Comercianți“ – sub conducerea dirijorului Operei clujene Béla Stöger – anima atmosfera, oferind publicului confortul fonic pe care promenada îl presupune. Cu toate că parcul era deschis publicului larg, cele trei alei impuneau clar locul pe care fiecare individ și-l putea asuma pentru a beneficia de o

plimbare plăcută, lipsită de incidente: exista o alee la care aveau acces doar aristocrații, aleea din mijloc era rezervată trăsurilor, iar ultima revenea oamenilor de rând.

La începutul anilor 1870 moda vieneză a sezonului de iarnă dicta obiceiul ca lumea bună să se miște pe gheață în ritmul muzicii, iar Clujul a fost receptiv la acest curent, aici înființându-se „Asociația pentru Patinaj“, care avea scopul să popularizeze patinajul și să rafineze gusturile clujenilor în ceea ce privea obiceiul de a-și petrece și iarna cât mai mult timp în aer liber, într-un mod elevat și modern. Impozantul pavilion de patinaj a fost

Concurs de patinaj viteză (colecția Asociației Colegiale Apaczai)

Parcul Central

ALBUM ISTORIC

Campionat de patinaj artistic (colecția Asociației Colegiale Apaczai)

Cazinoul și fântâna arteziană

Patinator (colecția Asociației Colegiale Apaczai)

*Primarul Clujului și doi însoțitori, la plimbare cu bicicleta
(colecția Asociației Colegiale Apaczai)*

O altă imagine din Parcul Central...

... și în primii ani de comunism

il avea drept invitat la un dineu pe generalul de Gaulle, că este cazul să i se acorde acestuia onoarea cea mai înaltă. Winston Churchill avea o aleasă capacitate de a sesiza prezența potențială a faptei istorice excepționale, dacă ținem cont de modul în care de Gaulle – și gaullismul – au reorientat spre glorie, și aceasta încă de două ori, destinul Franței și, implicit, pe cel al Europei, care păreau sever compromise.

Inaintea oricărui fapt nu se afla o realitate concretă, iminentă, ci o imagine care pătrunde în lumea terestră, dintr-un orizont al transcendenței, pe care omul îl accesează pentru binele semenilor săi – și, eventual, chiar al său – ori spre a se îndrepta fatal către o adâncă obscuritate a conștiinței și, implicit, înspre fatalitatea dezastrului. Nu este ușor de înțeles cum se construiesc imaginile salvatoare, strălucitoare, din care izvorăște istoria succesului, a personajului uman fericit, a îndreptățirii spiritului omenesc. Pare însă și mai greu de aflat cum abaterea de la realul imediat ajunge să distrugă oameni, uneori milioane, atunci când ea lovește conducători presupuși providențiali. Eșecul acestora din urmă este chiar dovada falsității misiunii lor în sensul explicat în „Faptele Apostolilor” prin cuvintele învă-

Sculptură realizată de Antonio Canova, înfățișând-o pe Paolina Bonaparte, căsătorită Borghese, drept Venus Victrix

țatului Gamaliel. Atunci când cărturarii și fariseii, la o vreme după înălțarea lui Isus, încercau să obțină condamnarea lui Petru și a altor câtorva dintre cei care îl urmaseră în predicarea Sa pe Mântuitor, Gamaliel le spune: nu îi mai supărați pe oamenii aceștia; dacă învățătura lor vine de la oameni, ea se distruge singură, iar dacă vine de la Dumnezeu nu veți putea face nimic împotriva ei.

Nu puțini dintre conducătorii de state (sau de popoare, ceea ce înseamnă mult mai mult), părăsind contactul cu realitatea, nu au făcut decât să releve nivelul inacceptabil de jos al unor ideologii centrate integral pe propriile lor persoane, capabile uneori de acte abile și, sub raportul ecoului public, de-a dreptul cuceritoare, însă dotate, din punct de vedere substanțial, cu însușiri mediocre și, tocmai astfel, prin contrastul mediocrității și revendicării providențiale s-au dovedit a fi infinit primejdioase. Interesant este de văzut că odată

ce se pătrunde în mecanismul acțiunii imaginarii pozitive, devine mai simplu de relevat și modalitatea în care intră în funcție celălalt imaginar, cealaltă irealitate, aceea negativă și chiar fatală.

Dată fiind originea troiană, mitică, a Romei, fondată ca urmare a refugiului la care se vede condamnat Enea, Caius Iulius Cezar cultiva, cu insistență, ideea că

familia sa, oricum aristocratică, având origini legate de istoria primei perioade a existenței cetății sale, ar proveni printr-o legătură semidivină din Venus. În bătălia de la Farsala, în care forța armată a lui Pompei este spulberată de legiunile, de geniul de strateg și de tactician ale lui Cezar, acesta dă drept strigăt, în cursul atacului, invocația: „Venus Victrix” – Venus cea victorioasă. Nu erau în joc niște cuvinte oarecare – marea zeiță nu avea cum să își abandoneze strănepotul iubit, iar Venus a învins cu adevărat prin acțiunea unor soldați desăvârșiți, comandați de un general cum istoria nu a mai cunoscut decât pe Alexandru cel Mare și, până la un punct, pe Napoleon.

Inainte de aceasta, Iulius Cezar hotărăște să facă un drum, pe care îl considera obligatoriu pentru reglarea unor probleme politice, la Roma. Nu dorește să se afle despre scurta sa absență din tabăra de la Farsala, aflată în

Winston Churchill (stânga) cerea să i se acorde generalului de Gaulle onoarea cea mai înaltă; generalul de Gaulle (al doilea din stânga) considera că dacă Hitler și-ar fi urmat concepția strategică și nu ceda în fața generalilor, ar fi câștigat campania din Est; despre Stalin (ultimul din dreapta) avea cuvinte de laudă Nae Ionescu

REALUL ABANDONAT DE LA AUTORITATE LA AUTOANIHILARE

CAIUS TRAIAN DRAGOMIR

Democrit a spus cuvintele pline de adevăr, și nu rareori amintite, conform cărora „de unde vine binele, vine și răul, dar și puterea de a scăpa de rău”. Imaginarul a reprezentat, în istorie, în politică, în administrarea statelor și a marilor comunități umane, una dintre principalele surse ale capacității de acțiune a conducătorilor popoarelor, a conferit forță armatelor, voință puternică și îndârjire celor angrenați în lupte, în care numărul vieților sacrificate a depășit anticipările cele mai tragice, mai nefirești, mai inacceptabile.

Imaginarul a îndreptat voința umană pe calea unor acțiuni implicând riscurile cele mai absurde. În cele din urmă, istoria a ajuns a fi în mai mică măsură produsul calculului rațional îndrăzneț, exact și realist, decât un efect al încrederii ființei umane în miracolul pe care propria sa voință ar urma să îl pună în operă, în act, să îl declanșeze. Dacă ar fi să avem în vedere adevărata minune a salvării Franței, în cursul Războiului de 100 de ani, prin intervenția unei tinere fete de abia ieșite din adolescență, crescută la țară, într-un sat al Lorenei, deci a Jeannei d'Arc, cea care își descoperea – sau i se descoperea – rolul istoric și spiritual, etern, pe când se plimba visătoare pe dealurile ce înconjoară acel romantic sat Domrémy, devine evident că trebuie să acordăm imaginii, forței interioare și credinței una dintre cele mai importante valori creatoare, în spațiul larg al evoluției umanității.

Ne putem întreba cine era Charles de Gaulle, ofițerul recent avansat la gradul și demnitatea de general,

în 1940, dar trebuie spus – mi s-a relatat acest lucru de către personalități aparținând cercului familiar lui Winston

Churchill – că prim-ministrul britanic obișnuia să atragă atenția tuturor membrilor cercului său intim, atunci când

Când abilitățile ajung la o complexitate cu totul unică, te afli în fața unui Stalin, a cărui inteligență o apără, într-unul dintre eseurile sale, până și o personalitate de extremă dreapta, precum Nae Ionescu și, de fapt, se pronunță, în acest sens, chiar Adolf Hitler. Despre capacitatea militară a acestuia din urmă face aprecieri unice un adversar al său de talia lui Charles de Gaulle, în *Memorii* (cu referire la războiul din Rusia, caz în care a cedat, fără sens, în fața cererilor generalilor săi, pe când ar fi câștigat campania neîndoiește – spune de Gaulle – dacă și-ar fi urmat propria concepție strategică). Complexul de inferioritate este cel care îi domină chiar și pe aceștia, ei știu că nu pot fi urmați, întrucât nu respectul intervine aici, pentru ceea ce sunt, ci doar pentru ceea ce fac. În proprii lor ochi, ei trebuie să fie perfecți – altminteri ei înșiși nu mai cred în șansa lor. Dictatorii moderni nu pot fi concepuți altfel decât drept zeii unei religii fundamentaliste, cuvintele lor joacă, fiecare, o funcție doctrinară. Să nu uităm: faraonii egipteni erau zei; împărații romani sunt inițial (Augustus, Tiberius) zeificați la moarte. Cum prin asasinarea lui Caligula, actul sacramental post-mortem devine dubitabil, odată cu Claudius apoteoza are loc încă din viață. Norocul este însă – pentru Imperiul Roman – că religiozitatea latină nu avea un caracter fanatic, fapt ce însă nu a împiedicat persecutarea sinistră a creștinilor care nu puteau accepta să recunoască o altă divinitate în afara Sfintei Treimi.

Divinizarea în lumea umană nu ia un caracter dogmatic

Amintirea lui Jeanne d'Arc, păstrată de această statuie pariziană

integral nici măcar în Egipt, căci faraonul defunct, mumificat, condus către piramida sa, încă trece printr-un proces de judecare, din care trebuie să iasă cu bine, faptele sale bune prevalând asupra celorlalte. Judecata antică egipteană, post-mortem, este repetată de Hrușciiov pentru cazul Stalin și va fi cu siguranță reluată și pentru alte biografii, inclusiv în cazul unor conducători declarați democrați și cvasisanctificați.

Revenind la pierderea contactului cu realitatea în situația unor tirani enumerați mai sus, ne amintim de faptul că la ultima aniversare a zilei sale de naștere Hitler toasta pentru victoria sa, spre a se sinucide o zi mai târziu. În acest caz, a fost probabil un act mai curând formal. Când însă Ceaușescu oferea românilor 100 de lei în plus la salariu, de la terasa fostă a tuturor mitingurilor sale, el arăta că nu își cunoaște, în niciun caz, propriul popor.

Conducătorii moderni nu mai stau în amfiteatru alături de cetățenii imperiului lor precum împărații romani, chiar dacă aceștia aveau o lojă

rezervată și nu lipseau gărzile care să îi protejeze. Nu participă nici în catedralele capitalelor în care domneau, la serviciile religioase, precum regii Europei sau ducii Italiei Renașterii. Distanța dintre conducători și cetățeni sporește acum prin virtualizarea existenței. Altceva trebuie spus însă. Din cazurile citate, ale acțiunilor pozitive, susținute istoric pe imaginar, putem deduce pentru omul din totdeauna că el este înclinat să prefere irealul realității, imaginația observației curate, obiective, certe. În populația normală simțul realului este generat prin interacțiunea socială a persoanelor. Ruperea de realitate a conducătorilor provine din ierarhizarea care face lumea înconjurătoare o simplă statistică, un raport, o virtualitate, până și pentru conducătorul democrat. Dictatorul este autocondamnat la autism.

Nicio țară, și le cunosc pe cele care sunt suficiente pentru a fi utilizate în studiu, nu este mulțumită de clasa politică pe care o are. Este aceasta neapărat inferioară populației generale – cu tot complexul de inferioritate despre care am vorbit? Nu pot spune așa ceva. Clasa politică, de oriunde va fi fiind (sunt înclinat să fac totuși câteva excepții, dintre care citez doar una: Germania), nu este nici bună, nici proastă sau rea – este pur și simplu extrasocială.

Are democrația vreo șansă? Una singură: integrarea efectivă și completă a omului politic în societatea reală și ne-compartimentată a țării sale – transgresând, mai corect spus, inerentele compartimentări și reprezentându-le și pe acestea în adevărul și autenticitatea lor. ■

fața celei a lui Pompei. Traversază peninsula greacă în cea mai mare grabă, călare, și plătește unui corăbier pentru trecerea Mării Ionice, fără a-și declina identitatea. O furtună de o mare violență se declanșează în timpul călătoriei. Corăbierul este disperat și nu mai vede nicio scăpare; marele comandant recurge la singura soluție posibilă și îi spune: nu poți păți nimic, eu sunt Cezar și vom ajunge cu bine pe țărmul Italiei. Marinarul își regăsește curajul și traversarea se încheie cu bine.

În lupta de la Maraton, în care grecii se aflau într-un raport numeric de unu la zece față de soldații persani, din primele rânduri ale armatei elene care intrau în contact cu atacatorul s-a strigat: „A apărut Tezeu!” (eroul mitic, rege legendar al Atenei, eliberatorul ei de sub dominația lui Minos). Moralul armatelor ateniene, comandate de Miltiade, atinge nivelul maxim, un moral de nezdrunchinat. Imaginarul – dacă despre imagine este vorba aici – poate fi, în numeroase situații, factorul decisiv al succesului.

Pe de altă parte, până în secolul al XX-lea și probabil oricând în viitor, există prin parcurgerea unor momente și stări miraculoase. Fără a mai aminti aici, încă o dată, istoria Jeannei d'Arc, trebuie spus că Parisul este salvat de către Sfânta Geneviève de atacul lui Attila, care, pur și simplu, ridică, aparent nemotivat, asediul, pe când se îndreptau către Dumnezeu rugăciunile

sfintei. Acest fapt se petrece în mijlocul secolului al V-lea. Dar în plin început de secol trecut, în Primul Război Mondial, în Belgia, la Mons, armata franco-britanică are în față o forță militară germană cu mult mai puternică, de o capacitate care nu îi lasă nicio speranță. În noaptea socotită, după cum era previzibil, a fi cea dinaintea bătăliei, forța germană se retrage, ieșind cu totul din zona de unde putea lansa un atac. Stupefiați, comandanții întreabă soldații ce s-a întâmplat în orele de întuneric. Aceștia răspund că a fost văzut apărând un număr enorm de îngeri, mai exact două divizii. Întâmplător sau nu, Comandamentul Suprem Europa al NATO i s-a stabilit sediul la Mons.

Imaginarul, în toate cazurile în care succesul, eventual victoria militară ori salvarea urmează unei credințe, fie aceasta aparținând unei religii precristine, fie monoteismului, se poate aprecia ca o

deschidere înspre virtute, putere și mântuire, dăruită omului, iluminată de Divinitate ori așezată – nu este aici locul să stabilim cum – în spiritul individual pe cea mai profundă treaptă a sa. Ce se întâmplă însă cu un alt imaginar, cu ruperea de realitate a unui Hitler, sau Ceaușescu, sau Mussolini, eventual numai cu inconștiența relației conducător-națiune în cazul unor șefi, până la urmă democrați, atât cât poate fi democrat un demagog sau un manipulator (niște demagogi etc.), care declanșează acte politice sau militare în funcție de informații fie false, fie falsificate, fie insuficient verificate, clarificate?

Paradoxal, dar primele cazuri le lămurim relativ complet pe ultimele. În funcție de o serie de eseuri și studii pe care le-am elaborat și publicat, mă văd obligat să consider dictatura modernă ca pe o consecință a unui complex de inferioritate supra-compensat în sensul descris de teoria lui Alfred Adler. S-a discutat despre faptul că tiranii lumii antice, oricât spirit dominator ar fi manifestat, au fost în general mari intelectuali, mari capacități ca militari, scriitori, oameni de artă, istorici. Același lucru se poate spune și despre prinții Italiei Renașterii. Dictatorii ultimei sute de ani a lumii noastre sunt, mai toți sau chiar toți, personaje penibile, adesea caricaturale, nu lipsite de anumite abilități, dar aflate în situații de grav complex față de personalitățile, chiar și modeste, ori mediocre, ale epocii.

Sfânta Geneviève, protectoarea Parisului

al vieții socio-culturale mai mult spre zonele slovene sudice Stiria Inferioară, decât spre nordul germanofon al Stiriei istorice – care avea ca centru politic orașul Graz. Pe ansamblul landului istoric unit Stiria, germanofonii concentrați în nord – reprezentau în 1910 70,5% din totalul populației, iar slovenii concentrați în sud – 29,4%.

Germanizarea slovenilor

Această situație bivalentă a fost consemnată și de omul politic român bănățean Aurel C. Popovici, care în proiectul de federalizare pe criterii etnice a Austro-Ungariei din 1906 („Statele Unite ale Austriei Mari”) admitea conexiunea etnică dintre Maribor și Austria germanofonă, dar includea orașul în cadrul statului federal Kraina, majoritar sloven.

Caracterul majoritar germanofon al orașului Maribor și conexiunea teritorială cu ansamblul german al Austriei erau recunoscute și în harta etnică a lui William R. Shephard *Distribuția raselor în Austro-Ungaria*, din 1911.

În condițiile înfrângerii Austro-Ungariei în Primul Război Mondial, la începutul lunii noiembrie 1918 autoritățile orașenești, constituite în majoritate din etnici germani austrieci, au decis menținerea localității în cadrul Austriei și au constituit Garda Verde. Concomitent, Rudolf Maister, maior de etnie slovenă din armata dublei monarhii, cantonat în oraș, a devenit liderul mișcării pan-slovene promotoare a alipirii la Slovenia și, implicit, la statul iugoslav, aflat în proces de formare, a tuturor teritoriilor locuite de sloveni, atât în ma-

Rudolf Maister

JORITATE cât și în minoritate, deci și a localității Maribor. Promovat direct la gradul de general de Consiliul Național Sloven, Maister a alungat din oraș unitățile germanofone ale armatei austro-ungare și, până la sfârșitul lunii noiembrie 1918, i-a capturat și pe etnicii germani austrieci localnici constituiți în Garda Verde.

În contextul procedurii vizând stabilirea frontierei dintre Austria și Regatul Sârbilor, Croaților și Slovenilor (SHS), Departamentul de Stat al S.U.A. a trimis o misiune con-

dușă de profesorul Archibald Cary Coolidge, de la Universitatea Harvard, să observe condițiile politice din Austro-Ungaria și statele învecinate. Misiunea s-a stabilit la Viena și, pe teren, în zona de frontieră disputată între germanii austrieci și sloveni, a fost trimis locotenent-colonelul (pe atunci) Sherman Miles, secondat de locotenentul Le Roy King. Misiunea acestora nu a acoperit doar Carintia și Stiria: Miles s-a deplasat și la Rijeka/Fiume, și în Muntenegru, iar Le Roy King la Belgrad și Zagreb, în condițiile în care etnicii croați deja deveniseră nemulțumiți de poziția lor inferioară în cadrul noului Regat SHS, dominat de etnicii sârbi. Le Roy King, absolvent al Universității Harvard, avocat și fost diplomat, i-a trimis profesorului Coolidge 31 de rapoarte, între 6 martie-16 mai 1919. În primul raport menționa: „Francezii sunt destul de intrigati de chestiunea Carintiei... Francezii vor fi foarte mulțumiți să traseze o linie în Carintia, cum au făcut în Stiria, dar nu

În piața centrală a orașului se înalță acest monument, ridicat în 1681 de „cetățenii pioși” în semn de mulțumire pentru că au scăpat în anul anterior de o epidemie de ciumă, care luase viețile unei treimi dintre locuitorii orașului. Monumentul original a fost înlocuit în anul 1743 de cel existent azi

Dictionar istoric

Dr. ION GABRIEL ANDREI

Maribor (germ. Marburg an der Drau), capitală culturală europeană în 2012 și capitală a tineretului european în 2013, este al doilea mare oraș al Sloveniei, cu peste 95.000 de locuitori, și capitala istorică a Stiriei Inferioare după divizarea landului istoric Stiria între Austria și Regatul Sârbilor, Croaților și Slovenilor (Iugoslavia), prin Tratatul de la Saint-Germain-en-Laye (10 septembrie 1919).

Situat pe râul Drava (germ. Drau), Maribor dispune de o poziție geografică deosebită, controlând atât axa de comunicații care leagă bazinul Dunării Mijlocii-Ungaria de marele port adriatic Trieste și de Italia, pe traseul Coridorului Va pan-european, cât și legătura dintre Austria (landurile Stiria și Carintia) și Croația și ansamblul Peninsulei Balcanice, pe traseul Coridorului X de transport pan-european.

Istoria orașului a fost marcată de apartenența la succesiunea de imperii ale lumii germane (Francia Orientalis, Sfântul Imperiu Roman de Națiune Germană, Imperiul Austriac, partea austriacă a Austro-Ungariei), rezistența în fața încercărilor anexioniste ale Ungariei regelui Matia Corvin și ale Imperiului Otoman, precum și de coabitarea dintre populația urbană majoritar germano-austriacă și cea

majoritar slovenă din zonele rurale adiacente de la vest, sud și est de localitate. Maribor se găsea imediat la sud de linia de diviziune lingvistică dintre germano-austrieci și sloveni, fiind despărțit de zona germanofonă a Stiriei doar prin municipalitatea Sentilj.

Potrivit ultimului recensământ austro-ungar din 1910, Maribor și zonele peri-urbane erau locuite în majoritate de germani austrieci (31.995),

iar cei doar 6.151 de sloveni constituiau o restrânsă minoritate. Orașul reprezenta centrul de gravitație al întregii zone rurale adiacente, Stiria Inferioară, locuită în majoritate de etnici sloveni. Datorită hinterlandului sloven care asigura atât sursele de materii prime, cât și piața de desfacere a orașului, Maribor era orientat din punct de vedere economic, al infrastructurii de transport, dar și

Tito și Herta Haas

germani în zonă (inclusiv în orașele învecinate Ptuj și Celje).

În cadrul R.S.F. Iugoslavia, Maribor a fost puternic industrializat, astfel că alături de slovenii localnici vorbitori ai unui dialect stirian s-au stabilit, din considerente economice, și numeroși reprezentanți ai celorlalte națiuni și naționalități iugoslave (sârbi, bosniaci, albanezi etc.), în condițiile în care Slovenia era cea mai dezvoltată republică a federației iugoslave.

Din această perioadă a început și racordarea orașului la infrastructura rutieră de transport care leagă spațiul ex-iugoslav și ansamblul Balcanilor de Europa Occidentală. Însă racordarea orașului Maribor la rețeaua de autostrăzi s-a circumscris și disputelor sloveno-croate privind reglementarea frontierei comune. Ca măsură de retorsiune, Slovenia nu se grăbește cu finalizarea Autostrăzii A4, în sectorul Drazenci-Gruskovlje, astfel că la granița cu Croația autostrada croată A2 se confruntă cu o serioasă congestie a traficului, fiind afectată cursivitatea transportului pe drumul european E59, mai ales în perioada sezonului estival.

Maribor a fost afectat și în timpul Războiului de independență al Sloveniei, numit și Războiul de 10 zile (27 iunie-7 iulie 1991), când Apărarea Teritorială Slovenă s-a confruntat cu unitățile Districtului Militar V al Armatei Populare Iugoslave (JNA), care îngloba Slovenia și nord-vestul Croației. Respectivul District Militar fusese constituit în 1988 prin comasarea Armatei a IX-a (de pe teritoriul Sloveniei) cu o parte a Armatei a V-a (de pe teritoriul Croației), tocmai în încercarea puterii de la Belgrad de a elimina orice control al autorităților din diversele republici iugoslave asupra efectivelor JNA de pe propriile lor teritorii.

Însă manevra Belgradului a eșuat, întrucât republicile au păstrat controlul asupra propriilor Apărări Teritoriale. Unitățile JNA din Maribor s-au deplasat la 27 iunie 1991 spre Sentilj și Dravograd, în sprijinul grănicerilor iugoslavi care controlau frontiera cu Austria, însă în final, în fața îndârjitei rezistențe asimetrice a forțelor slovene și urmare a Acordului de la Brioni (cro. Brijuni), din 7 iulie 1991, supervizat de Comunitatea Europeană, au fost nevoite să se retragă din Maribor spre Croația și spre restul statului iugoslav. Unitățile JNA din Maribor ajunse la Sentilj au capitulat la 29 iunie 1991, iar cele de la Dravograd (peste 400 de militari) în ziua următoare.

În cadrul noului stat independent Republica Slovenia, Maribor secondează capitala Ljubljana ca importanță, însă se mândrește cu propriile sale personalități, care și-au pus amprenta nu numai asupra istoriei spațiului ex-iugoslav, ci și a celui european, astfel: Herta Haas (a doua soție a lui Iosip Broz Tito în perioada 1940-1943, cu care a avut un fiu – Aleksandar „Miso“ Broz –, fost ambasador al Republicii Croația în Indonezia și fost vicepreședinte al Companiei petroliere croate INA); istoricul Janko Pleterški, fost colaborator al primului președinte al Sloveniei independente, Milan Kucan, încă din perioada tranziției la pluripartitism; amiralul austriac Wilhelm von Tegetthoff, cel care prin victoria de la Lissa asupra flotei italiene în Războiul pruso-italo-austriac din 1866 a împiedicat anexarea Istriei și Dalmației (teritorii ale „irredentei italiene”) la Italia, gest care a avut peste ani drept consecință posibilitatea Sloveniei și Croației de a avea acces la Marea Adriatică, și a propus incorporarea Bosniei-Herțegovina la Austria, gest care a avut tot peste ani drept consecință blocarea constituirii Serbiei Mari.

În prezent, în contextul apartenenței atât a Sloveniei, cât și a Austriei la Spațiul Schengen, Maribor nu mai este un oraș de frontieră, care să separe națiuni, ci a devenit din 2007 o punte de legătură între cele două state și popoare învecinate, facilitând cooperarea acestora în cadrul UE și devenind, prin funcția unificatoare de creuzet civilizațional, o adevărată capitală culturală europeană. ■

vor să se interfereze cu colonelul Miles. Linia pe care o vor trasa... va fi desigur o demarcație pur militară pentru armistițiu. Slovenii, bineînțeles, sunt susținători înfocați ai ideii, întrucât cred că o astfel de linie va include practic și ultimii sloveni, așa cum s-a făcut în Stiria. Dr. Andre Drušković [etnic sloven – n.a.] vorbește despre germanizarea slovenilor de la nord de Drava și consideră că, dacă nu va fi trasată o linie care să-i protejeze, ei vor fi germanizați la momentul când Conferința de Pace va putea decide asupra frontierei finale“.

Vizita lui Hitler

În al șaptelea Raport, din 13 martie 1919, Le Roy King menționa: „Francezii sunt desigur îngrijorați de activitatea noastră din Carintia, întrucât eu cred că ei vor să sprijine toate revendicările iugoslave, acolo unde acestea nu se află în conflict cu cele italiene. Procedând astfel în Carintia și Stiria, ei pot să ia cât mai mult posibil de la Germania. Frica de Germania stă la baza politicii lor. Ceea ce ei au auzit de la sloveni îi face să se teamă că activitatea noastră este defavorabilă acestora din urmă.“

Prin urmare, din considerente antigermane, france-

Archibald Cary Coolidge

zii au acceptat o frontieră conform revendicărilor maxime slovene în Stiria, însă în Carintia nu au mai putut face același lucru din pricina opoziției Italiei și S.U.A. În Stiria, slovenii au obținut și fâșia de teritoriu de pe malul nordic al Dravei, inclusiv Maribor și bazinul minier germanofon Abtall, însă trupele austriece au apărut cu succes orașul stațiune balneară Bad Radkersburg de la nord de râul Mur, astfel că Regatul SHS a primit doar cartierul Gornja Radgona de la sud de râu. Unitățile lui Rudolf Maister s-au retras dintr-o fâșie de teritoriu majoritar etnic german situat în sudul Stiriei Superioare, care a rămas în componența Austriei.

În contextul venirii misiunii lui Miles la Maribor, la 27 ianuarie

1919, unitățile slovene au deschis focul asupra etnicilor localnici germani austriece în piața centrală a orașului, nouă dintre aceștia, neînarmați, fiind uciși în ceea ce austriecii au des-

cris a fi „Duminica sângeroasă de la Maribor.“

După includerea orașului Maribor în cadrul Regatului SHS – fără un plebiscit, spre deosebire de cazul Carintiei –, ponderea etnicilor germani din localitate a scăzut la circa 25%, în urma refugierii a numeroși funcționari administrativi originari sau nu din zonă spre Austria și stabilirii unui număr semnificativ de etnici sloveni.

În cadrul diverselor state iugoslave, Maribor s-a aflat succesiv în componența municipalității slovene omonime, districtului majoritar sloven cu același nume, care cuprindea Stiria Inferioară și zona croată învecinată Medjimurje, Banovinei Drava, majoritar slovene, Republicii Socialiste Slovenia, exceptând perioada ocupației puterilor Axei din 1941-1945, când arealul a fost încorporat celui de-al Treilea Reich (întreaga Stirie slovenă și nordul Carniolei Kraina). Concomitent, s-a aplicat o politică de germanizare și alungare a etnicilor sloveni, mai agresivă decât politica de slovenizare a germanilor austriece localnici practică de sloveni/iugoslavi în perioada interbelică. Această politică a fost dictată de Adolf Hitler, care a vizitat orașul la 26 aprilie 1941.

Beneficiile Spațiului Schengen

În momentul pătrunderii unităților de partizani iugoslavi titoiști în Maribor și Stiria Inferioară, populația autohtonă germano-austriacă fie s-a retras, fie a fost alungată spre Austria, astfel că a încetat prezența milenară a etnicilor

Banca și Cazinoul orașului

franceză (1860-1866), pe lângă obligațiile diplomatice, el a îndeplinit și atribuțiile unui veritabil atașat militar, în situația în care statutul țării nu permitea numirea de atașați militari. Acreditarea acestora *de jure* s-a realizat abia după recunoașterea independenței României de către marile puteri, prin Tratatul de Pace de la Berlin (1878).

Ioan Alecsandri (1826-1884), fratele mai mic cu cinci ani al poetului Vasile Alecsandri, și-a construit propriul destin, fără a fi copleșit de prestigiul „bardului de la Mircești”, atât de popular și de iubit în epocă. Spiritual și inteligent, pasionat de lectură și cultivat, Ioan Alecsandri a dovedit calitățile unui fin diplomat, care, cu demnitate și curaj, a promovat interesele țării, într-un context european foarte complicat.

Prietenii și colegii de generație – acea generație pașoptistă iubitoare a progresului și a libertății, ce a pus pe primul plan interesele societății românești, și nu cele personale – îl numeau Iancu. Împreună cu unii dintre ei a studiat la pensionul condus de profesorul francez V. Cuénim din Iași și la Academia Mihăileană. Pe alții i-a întâlnit în oștire, unde a intrat prin 1837, mânat de acel crez al tinerilor luminați ai vremii, care

Napoleon al III-lea
a crezut în viitorul Principatelor

vedeau în instituția militară un mijloc de realizare a idealurilor naționale. În mai 1846, era deja căpitan și își pregătea actele pentru Paris, ca să călătorească prin Europa, împreună cu Nicolae Bălcescu și Costache Negri.

În capitala Franței, considerată o adevărată școală a democrației moderne, a participat la dezbateri politice și culturale. Acolo, munteni și moldoveni s-au simțit români și s-au adunat într-o căutare și găsire de soluții pentru soarta națiunii române. Întors în Moldova, Iancu Alecsandri a participat la Revoluția de la 1848, părăsind țara după înăbușirea ei. În emigrație, împreună cu alți lideri pașoptiști, a susținut unirea Principatelor, pronunțându-se pen-

tru corelarea mai eficientă a inițiativelor vizând mai buna cunoaștere a realităților politice românești în marile centre de putere ale Europei.

Haina militară întru credibilitate

Apropiat al colonelului Alexandru Ioan Cuza, Iancu Alecsandri a devenit, ca și fratele său, un colaborator eficient al domnitorului, pentru susținerea la Paris și Londra a caracterului legal al dublei alegeri de la 24 ianuarie 1859, pentru recunoașterea măsurilor menite a facilita unificarea administrativă și politică a celor două principate și pentru restructurarea țării. Ioan Alecsandri a fost desemnat inițial corespondent al guvernului român la Paris și Londra (februarie-septembrie 1859), apoi agent diplomatic al Principatelor Unite la Paris și Londra (1860-1866).

A activat în fapt doar în capitala Franței, deoarece Anglia a opus rezistență la crearea unei agenții. Pentru a-i întări poziția pe plan extern, a fost înaintat în grad (maior în 1859; locotenent-colonel în 1863), numit aghiotant al domnitorului și membru în Statul Major Domnesc (1859-1866). Haina militară i-a sporit credibilitatea pe care, de

Șefii corpurilor de armată din vremea lui Alexandru Ioan Cuza (1862)

UN DIPLOMAT ÎN HAINĂ MILITARĂ, IOAN (IANCU) ALECSANDRI

Trimisul lui Alexandru Ioan Cuza și orașul de pe Sena în 1860

MARIA GEORGESCU

Statutul internațional al Principatelor Unite – aflate sub suzeranitatea otomană și garanția marilor puteri europene semnatare ale Tratatului de la Paris din 1856 – impunea o atitudine prudentă și prietenii externi puternici pentru susținerea programului politic inițiat de domnitorul Alexandru Ioan Cuza, program de reformare a instituțiilor, inclusiv a celei militare. Unirea Principatelor a creat cadrul favorabil propășirii „armatei naționale și a stimulat idealul tuturor pentru ridicarea ostirii la nivelul armatelor celor mai bune din Europa“, așa cum își doreau tinerii ofițeri ai vremii.

Domnitorul Alexandru Ioan Cuza a prețuit armata și i-a acordat un loc special în opera de modernizare și de europenizare a societății românești.

Franța s-a dovedit a fi un suport moral și material pentru promovarea proiectului de reforme, ce a stârnit îngrijorare și rezistență la curțile marilor imperii. Împăratul Napoleon al III-lea a conferit un rol de seamă Principatelor Unite în Orientul Europei, în cadrul politicii sale, centrate pe principiul naționalităților. Statul român reprezenta un punct de sprijin al influenței politice și al expansiunii economice franceze în sud-estul continentului. De aceea,

nu întâmplător, noua diplomație românească a reușit să înființeze la Paris, în 1860, o agenție diplomatică ofici-oasă, căreia guvernul francez i-a recunoscut, în septembrie 1863, caracterul oficial. Franța rămânea în continuare ocrotitoarea Principatelor Unite, în condițiile în care, în timpul domniei lui Cuza, încercarea de extindere a rețelei de agenții diplomatice dincolo de Istanbul (unde s-a creat o agenție în 1859, conform prevederilor Convenției

de la Paris) a reușit doar la Paris (1860) și Belgrad (1863).

În căutare de soluții

Concursul Franței pentru susținerea politicii externe și modernizarea statului român s-a făcut prin intermediul titularului primei agenții diplomatice de la Paris, locotenent-colonelul Ioan Alecsandri. În calitate de agent al Principatelor Unite în capitala

drumarea Misiunii militare franceze au creat un cadru adecvat înzestrării armatei române cu mijloace și tehnică de luptă importate din Franța.

În răstimpul 1859-1866 s-a înlocuit aproape întreg armamentul din dotare prin tipuri noi, moderne, de puști și tunuri de proveniență franceză. Onorarea comenzilor românești a fost supravegheată tot de agentul diplomatic de la Paris. La încheierea și derularea contractelor cu material de război, făcute prin intermediul firmei Alexis Godillot, furnizorul armatei franceze, Ioan Alecsandri a avut sprijinul unor buni prieteni ai săi și ai domnitorului consulul francez de la Iași, Victor Place, și tatăl acestuia, Philippe Place.

Un alt aspect important al relațiilor militare româno-franceze la care Ioan Alecsandri a avut o contribuție esențială a fost cel legat de formarea multor ofițeri români în școlile militare franceze sau prin stagii de specializare în unități combatante, în servicii de stat major sau în tabere de instrucție ale armatei franceze. Acordul pentru frecventarea instituțiilor de învățământ militar din Franța s-a dat începând din 1860.

Demersurile pe lângă autoritățile franceze, atât pentru a permite elevilor sau ofițerilor români să dea examen de intrare într-o instituție de învățământ, cât și pentru a se instrui în unități ale armatei franceze, se derulau pe cale diplomatică, prin ministerele român și francez de Externe.

Intermedierea se realiza prin Consulatul general al Franței de la București și prin Agenția diplomatică română de la Paris. Eugène Lamy, șeful Misiunii militare franceze,

Victor Place,
consulul francez la Iași

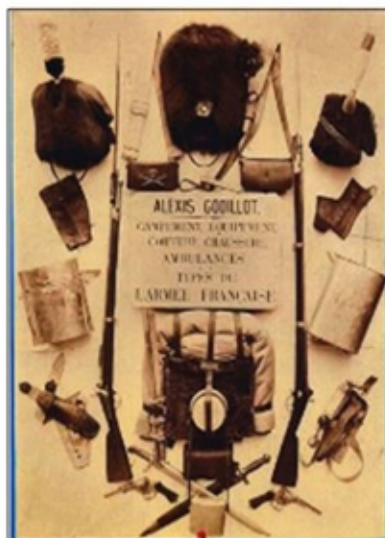
elibera un certificat de capacitate pentru candidații români, iar acceptul final, ce aparținea ministrului de Război al Franței, era transmis guvernului român prin canal diplomatic, adică prin șeful Agenției diplomatice de la Paris.

Pentru pregătirea tinerilor

Pe timpul misiunii sale, Ioan Alecsandri a efectuat toate demersurile pe lângă

guvernul francez pentru tinerii care au frecventat cursurile Școlii Militare Speciale de la Saint-Cyr, Școlii de Stat Major de la Paris, Școlii de Artilerie și Geniu de la Metz, Școlii Navale de la Brest, Școlii de Cavalerie de la Saumur (*Magazin istoric*, nr. 3/2009). Totodată, el s-a ocupat și de supravegherea acestor tineri pe timpul studiilor, precum și de ofițerii trimiși la manevrele armatei franceze în tabăra de instrucție de la Châlons-sur-Marne, devenită un model pentru armata română.

După detronarea domnitorului Alexandru Ioan Cuza (1866), Iancu Alecsandri a demisionat și s-a stabilit definitiv la Paris, împreună cu soția, Noémi Guillard, iar preocupările sale s-au îndreptat îndeosebi spre literatură. A păstrat legătura cu țara, unde venea să participe ocazional la ședințele societății literare „Junimea”, al cărei membru era. A publicat traduceri din literatura franceză, dar și cercări originale, precum nvela *Dor de morți* (1883), comedia într-un act *Morunul* (1885) sau lucrări din domeniul politic și economic: *De l'établissement d'une bourse légale à Bucarest* (Despre stabilirea unei burse legale la București), 1875, și *Etat économique et financier de la Roumanie d'après les documents officiels* (Starea economică și financiară a României după documentele oficiale), 1877. Și-a încercat talentul și în jurnalism, devenind în anii 1879-1881 corespondent la Paris al ziarului *Presa* din București. S-a stins din viață, măcinat de cancer, la Paris, la numai 58 de ani. ■

Reclamă a firmei Alexis Godillot,
furnizorul armatei franceze

Ducele Charles de Morny

altfel, și-o câștigase printre „oameniieminenți ai presei franceze”, înainte de 1859. Avea legături strânse și printre politicienii francezi, mai ales cu prințul Napoleon, vărul împăratului, cu ducele Charles de Morny, cu șefii de la Quai d'Orsay, Edouard-Antoine Thouvenel și Edouard Drouyn de Lhuys, dar și cu diplomații străini acreditați la Paris. Relațiile personale au cântărit mult în împlinirile agenției pe plan politic, administrativ-economic și al propagandei. De altfel, din septembrie 1861, a preluat activitatea „Biroului central de corespondență și redacție”, înființat în ianuarie 1861 și condus de publicistul francez filoromân Jean A. Ubicini, ce avea misiunea de a organiza și întreține acțiuni de propagandă favorabile cauzei române prin intermediul presei.

Ioan Alecsandri a reușit să reglementeze problema pașapoartelor românești (*Magazin istoric*, nr. 5/2012), evitându-se viza guvernului otoman, a obținut dreptul de a folosi cifrul în corespondența sa, a întreținut corespondență

cu Ministerul de Externe francez, a legalizat acte, a intermediat angajarea unor specialiști francezi în finanțe, căi ferate, justiție, comunicații, a negociat contracte de împrumut, a încercat obținerea dreptului de a bate monetă și a emite decorații, a mijlocit trimiterea la studii a tinerilor români etc. Pe de altă parte, a asigurat concursul diplomației franceze în problema secularizării averilor mănăstirilor închinat și în cea a acceptării de către cercurile politice occidentale a loviturii de stat din 2/14 mai 1864 (prin care Cuza a dizolvat Adunarea Legislativă și a inaugurat domnia personală, în vederea implementării marilor reforme), a depus eforturi pentru soluționarea diplomatică a diferendelor manifestate între guvernul român și marile puteri, cu ocazia tranzitului de arme destinate revoluționarilor maghiari (1860, 1863) sau Serbiei (1862), a avut legături cu emigrațiile revoluționare maghiară și polonă ș.a.

Cu sprijinul prietenilor

Funcția de agent diplomatic, cum spuneam, a inclus și atribuțiile unui atașat militar, fără a fi acoperit legal cu această calitate. Locotenent-colonelul Ioan Alecsandri a căutat să sprijine orientările

politicii militare a domnitorului, care viza încheierea unui sistem omogen și modern de apărare. Prin intermediul său, guvernul francez a fost solicitat atât în organizarea și instruirea armatei române, cât și în înzestrarea ei cu armament la nivel european. Susținerea din partea Franței a vizat aproape toate compartimentele esențiale, care dădeau configurația și tăria unei forțe armate, de la organizare și înzestrare, la învățământ și pregătire de luptă, contribuind la accelerarea procesului de unificare și consolidare a ostirii statului român.

În cadrul acestui proces, un rol primordial i-a revenit Misiunii militare franceze, condusă de locotenent-colonelul Eugène Lamy (1860-1866), la venirea căreia Ioan Alecsandri a contribuit, fiind legat ulterior de activitățile acesteia, ca urmare a funcției sale. Misiunea militară franceză a activat în mediul militar românesc din 1860 până în 1869, cu rezultate benefice mai ales pe timpul domniei lui Cuza, în pofida multiplelor greutăți financiare, a unor practici și mentalități diferite, a unor orgolii și suspiciuni manifestate de ambele părți. Introducerea regulamentelor militare și a sistemului de instruire din armata franceză, organizarea intendenței și a corpului ofițerilor de administrație sub în-

„Mehmed-Djemil pașa, când îmi vorbea, avea puținel aerul de a înghiți Sfânta Sofie”, relatează cu umor Iancu Alecsandri despre reacția ambasadorului otoman la o serată de la Quai d'Orsay.

Sfânta Sofia

Incoronarea lui Carol de Anjou de către Papă ca suveran al Regatului celor Două Sicilii

cum și numeroși nobili ghibelini.

De asemenea, tânărul print era așteptat și în Sicilia răsculată împotriva lui Carol de Anjou.

Conradin a părăsit Bavaria la jumătatea lunii septembrie 1267. Fără excepție, unchi, militari experimentați, l-au sfătuit, să renunțe la expediție, considerând-o riscantă și cu puțini șorți de izbândă. Pe de altă parte, principii germani, cu excepția lui Frederic de Baden, erau nehotărâți și nu doreau să-l însoțească decât până la trecerea Alpilor.

Armata lui Conradin, numărând 4.000 de cavaleriști, a străbătut Tirolul, a traversat Alpii, prin pasul Brenner, și a pătruns în Italia. La 21 octombrie, forțele prințului german au ajuns la Verona, unde au rămas, în mod inexplicabil, timp de trei luni, anulând astfel factorul surpriză.

La Verona, Conradin s-a despărțit de ducele Bavariei și de ceilalți nobili germani, care au refuzat să-l urmeze. La 29 martie 1268, în fruntea unei mici suite, prințul părăsea Pavia, pentru a traversa Alpii Ligurici și a ajunge în portul

Savona de la Marea Tireniană. De acolo, a călătorit pe mare, sosind la Pisa la 7 aprilie. La 2 mai, își făcea intrarea în oraș și armata sa, care, sub comanda lui Frederic de Baden, reușise să traverseze Munții Apenini.

O lună și jumătate mai târziu, la 15 iunie 1268, Conradin s-a îndreptat spre Siena, unde a și ajuns la 25 iunie. După vreo zece zile, forțele sale, urmând antica Via Cassia (ce lega Roma de Florența), s-au îndreptat spre Roma. Primit cu un fast regal, tânărul print german și-a făcut intrarea în Cetatea Eternă la 24 iulie 1268.

În acel moment, regele Carol de Anjou era prins cu asediul rebelilor sarazini din cetatea Lucera (1268-1269). Aflând că adversarul intrase în Roma, a abandonat confruntarea și, printr-un marș rapid prin munți, a reușit să ajungă, la 4 august 1268, în zona Avezzano. Prin acțiunea întreprinsă, Carol își asigura controlul asupra căilor de acces spre regiunea Apulia, anticipându-i, totodată, mișcările rivalului.

Conradin a rămas la Roma trei săptămâni. La 14 august 1268, în fruntea armatei, care număra acum 6.000 de cavaleriști, a pornit să-și cucerească regatul.

Pe poteci de munte, prințul și-a condus armata în valea râului Salto, mai jos de Scurcola, unde, la 22 august 1268, și-a ridicat tabăra. Prin acțiunea inteligentă și temerară,

Conradin își asigura, în acea fază a campaniei, un avantaj considerabil, terenul deschis permițându-i utilizarea, cu maximă eficiență, a puternicei cavalerii.

Devansat de acțiunea prințului german, Carol a reacționat imediat. În cursul aceleiași zile, la câteva ore după adversar, suveranul angevin, informat de mișcările lui Conradin, și-a părăsit tabăra de pe Muntele Ovindoli și, după ce și-a regrupat, la Avezzano, armata, care număra circa 5.000 de cavaleriști, a înaintat în sens invers pe Via Valeria, până la râul Salto, stabilindu-și tabăra pe malul de răsărit.

Acolo, în după-amiaza zilei de 22 august 1268, a avut loc o scurtă confruntare între avangărzi, ambele părți menajându-și însă forțele pentru confruntarea decisivă.

Stratageme, stratageme...

Bătălia de la Tagliacozzo, care avea să decidă soarta Regatului celor Două Sicilii, s-a desfășurat într-o zi de joi, 23 august 1268. În vederea luptei, cei doi comandanți și-au dispus forțele, formate exclusiv din cavalerie, pe trei linii.

Cavaleria spaniolă, cea ghibelină de la Roma și din Campania au fost așezate de Conradin în prima linie a dispozitivului. Trupele, care au ocupat principalul drum de pe malul vestic al râului Salto, au fost conduse de infantele spaniol Henric. Linia a doua era compusă din cavaleria ghibelină din Lombardia și Toscana, din refugiații din Regatul celor Două Sicilii și dintr-un număr de germani și

O scenă din timpul bătăliei și statuia lui Carol de Anjou, din Neapole

REGATUL CELOR DOUĂ SICILII CONFRUNTAREA FINALĂ

Dr. VASILE MĂRCULEȚ

Victoria de la Benevento, din 26 februarie 1266, asupra lui Manfred de Hohenstaufen i-a confirmat contelui Carol I de Anjou, fratele regelui Franței Ludovic al IX-lea, stăpânirea asupra Regatului celor Două Sicilii (pe care îl primise în dar de la Papă, în 1262), dar nu i-a adus și sfârșitul problemelor (Magazin istoric, nr. 1/2011).

După înfrângerea și moartea regelui Manfred de Hohenstaufen (1258-1266) la Benevento și ocuparea Siciliei, tânărul prinț Conradin (Conradino), duce al Suabiei (1254-1268) și rege al Ierusalimului (1254-1268), fiul fostului rege Conrad al IV-lea al Germaniei, în vârstă de numai 15 ani, a început să-și revendice tot mai insistent moștenirea, Regatul celor două Sicilii, pe care Manfred, fratele vitreg al tatălui său, îl administrase ca regent. Era susținut de unchi, Ludovic și Henric de Bavaria, și de tânărul moștenitor al ducatului Austriei, Frederic

comagraf de Baden, împreună cu Rudolf I.

Începând din anul 1266, în jurul prințului Conradin, la Curtea bavareză, s-au strâns, fugind din Italia, rude, numeroși prieteni și foști colaboratori ai defunctului regent Manfred: avocatul Pietro de Prezze; frații Conrado și Marino Capece; Conrad de Antiochia (1242-1320), nepotul ex-împăratului Frederic al II-lea, care reușise să evadeze din închisorile lui Carol de Anjou, împreună cu tovarășul de detenție, Giovanni de Mareri, din familia seniorilor de Avezzano. În

scurt timp, lor li s-au alăturat Manfredino Maletta, fostul șambelan al regentului Manfred de Hohenstaufen, precum și Frederico și Galvano Lancia (1210-1268), unchiul lui Manfred.

O scurtă confruntare

Conradin dispunea în întreaga Italie de numeroși susținători. În zona peninsulară acționau în favoarea și interesul său infantele Henric (1230-1303), fratele regelui Alfonso al Castiliei (1252-1284), senator al Romei, pre-

Execuția lui Conradin

micul, victorios, se va fi împărșiat după pradă.

Când Conradin și rezervele sale au ajuns la locul luptei spre a aplica lovitura de grație, au avut impresia că au găsit o armată zdrobită, care fugea în dezordine. În timpul acțiunii, o parte dintre cavaleriștii lui Galvano Lancia a abandonat urmărirea inamicilor, pentru a prăda tabăra angevină. I s-a alăturat și un număr însemnat dintre cavaleriștii germani, lăsându-l pe prinț însoțit doar de o mică gardă.

Neîndurător cu adversarii

Dispersarea oamenilor după pradă avea să se dovedească fatală, atât pentru Conradin, cât și pentru soarta bătăliei, ce păruse, pentru moment, câștigată. Era clipa așteptată de Carol. Când cavalerii rămași au înțeles că se apropia un corp de oaste inamic, care încă nu intrase în luptă, devenise prea târziu pentru a mai executa o retragere. A urmat o ciocnire scurtă și violentă, în care covârșitoarea

superioritate numerică a forțelor angevine s-a dovedit hotărâtoare, majoritatea cavalerilor din jurul prințului german căzând în luptă. Flamura Hohenstaufenilor a fost capturată. Conrad de Antiochia, care a încercat să intervină, a fost luat prizonier. Rudolf și Frederic de Baden au fugit spre Roma, însoțiți doar de garda prințului. La rândul lor, cavaleriștii germani și ghibelini, care prădau tabăra angevină, s-au împărșiat. Infantele Henric, văzând gravitatea situației, și-a regrupat oamenii și a făcut cale întoarsă. Însă trupele sale, deși superioare din punct de vedere numeric, erau obosite, atât după efortul depus în timpul luptei, cât și al urmăririi, sub soarele torid de august.

Situația gravă care se prefigura pentru forțele angevine a fost salvată de ingeniozitatea lui de Saint-Valéry. Văzând superioritatea numerică a inamicului, a avut ideea de a simula, cu o parte a oamenilor, o fugă în dezordine, acțiunea conducând la dezorganiza-

rea dispozitivului de luptă conceput de infantele Henric, o parte pornind în urmărirea așa-zisilor fugari. Părea că francezii vor fi zdrobiți. La momentul potrivit însă, de Saint-Valéry s-a întors și a contraatacat decisiv. Îndrăznețea acțiune a transformat înfrângerea, care numai cu puțin timp înainte se prefigura pentru Carol de Anjou, într-o categorică victorie. Soarta Regatului celor Două Sicilii era tranșată.

Zilele care au urmat bătăliei au fost folosite de susținătorii lui Carol pentru a-i captura pe principalii adversari. Infantele Henric a fost arestat la mănăstirea de maici San Salvatore, unde își găsisese adăpost, și va petrece 23 de ani în detenție. Rudolf, Frederic de Baden și Galvano Lancia, scăpați din dezastrul de la Tagliacozzo, au făcut încercări disperate, dar fără sorți de izbândă, de a părăsi Italia. În cele din urmă, au fost arestați în micul port Astura, de către seniorul local, Giovanni Frangipane. Suveranul angevin s-a arătat neîndurător cu adversarii. Galvano Lancia, unul dintre fiii săi și mai mulți nobili ghibelini au fost executați la câteva zile după capturare. Rudolf și Frederic de Baden au fost ținute, la Neapole, câteva luni în detenție, iar, la 29 octombrie 1268, ca exemplu, au fost executați public.

Moartea prințului german a adus cu sine dispariția tuturor pretendenților cu drepturi legitime la tronul lui Carol de Anjou. Faptul a însemnat, totodată, și sfârșitul dinastiei de Hohenstaufen. Abia acum stăpânirea suveranului angevin asupra Regatului celor Două Sicilii părea consolidată. ■

Bătălia de la Tagliacozzo

il avea la comandă pe Galvano Lancia. Linia a treia, care constituia, totodată, și rezerva, era formată din restul cavaleriei grele germane, dispusă în două corpuri distincte, comandate de cei doi prinți de Baden, Rudolf și Frederic.

Carol de Anjou și-a organizat armata, compusă din veteranii ce luptaseră neîntrerupt cot la cot cu el în ultimii doi ani, tot pe trei linii. Mai întâi, suveranul angevin a așezat cavaleria guelfă italiană, alături de cea provenșală. Ea ocupa principalul drum de pe malul vestic al râului Salto. Linia a doua, compusă din majoritatea cavaleriei franceze, era condusă de mareșalul Henri de Cousances. El purta mantia și flamura regală, încercând, astfel, să-i lase inamicului impresia că forțele sale constituiau rezerva armatei angevine. Cea adevărată, formată din aproximativ 1.000 dintre cei mai buni cavaleriști ai lui Carol, chiar sub comanda sa, era dispusă la circa o milă în spatele flancului drept, ascunsă vederii de coama unui deal. Alături de Carol se afla un luptător încercat, de

Saint-Valéry (1220-1277), șambelan al Franței, recent revenit dintr-o cruciadă.

În derularea operațiunilor militare, cei doi comandanți supremi trebuia să țină seama de faptul că râul Salto, ce separa cele două armate, deși, în urma căldurii excesive a verii, avea un debit redus, era

dificil de trecut, din cauza albicii deosebit de mlăștinoase și a malurilor îndiguite.

Lupta a fost deschisă de armata lui Conradin. Dimineața devreme, linia întâi s-a deplasat spre pod. Pentru a induce în eroare inamicul, infantele Henric a recurs la o stratagemă. Le-a ordonat oamenilor să simuleze pregătirea unei tabere, ca și cum nu ar fi intenționat să dea bătălia în ziua respectivă. Pe neașteptate însă, în jurul orei nouă, cavaleria a încălecat și a forțat podul. Însă trupele adverse erau pregătite, prima linie a armatei angevine fusese deja deplasată în zonă. Concomitent, mareșalul Henri de Cousances a sosit și el cu trupele.

Ceea ce nu au fost capabili să anticipeze comandanții

angevini, înșelați probabil de situația terenului, a fost noua stratagemă concepută de comandanții liniilor întâi și a doua a forțelor lui Conradin. Prinși în focul luptei, francezii nu au observat că doar jumătate dintre oamenii infantele Henric s-au angajat în acțiunea de forțare a podului. Cealaltă, împreună cu forțele din compunerea liniei a doua, s-au deplasat spre sud, până la circa o milă în amonte, au traversat, printr-un vad, râul și au atacat năprasnic flancul stâng al armatei angevine, care a și cedat sub violența loviturii.

Concomitent, sub presiunea adversarilor, prima linie a fost obligată să se retragă, permițându-le oamenilor lui Henric să treacă podul. A urmat un măcel cumplit. Mareșalul Henri de Cousances, confundat cu regele Carol de Anjou, a fost ucis, iar flamura regală – capturată. După moartea sa, resturile armatei angevine s-au dispersat. Regele, aflat prea departe pentru a putea interveni, a privit, neputincios, masacrul. Dorința sa de a ataca imediat a fost temperată de experimentatul de Saint-Valéry, care i-a recomandat să nu-și trădeze poziția, ci să aștepte momentul când ina-

Începând din timpul împăratului Frederic I Barbarossa (1155-1190) și până spre sfârșitul secolului al XIV-lea, două facțiuni rivale guelfii și ghibelinii și-au disputat puterea în marea majoritate a orașelor italiene. Denumirile le provin, cel mai probabil, pe de o parte, pentru guelfi, de la varianta italiană a Welfilor, familia ducilor de Bavaria, rivali ai împăraților de la jumătatea secolului al XII-lea din familia Hohenstaufen, originari din Suabia; iar, pe de alta, pentru ghibelini, de la castelul Waiblingen, ce aparținea regelui Conrad al III-lea de Hohenstaufen.

Telex Telex Telex Telex Telex

UN ORAȘ ÎN 50 DE OBIECTE

Inspirându-se dintr-un proiect lansat de British Museum și Radio BBC „Istoria lumii în 100 obiecte” (cu condiția să provină din muzeele britanice), ziariștii de la *New York Times* au propus istoricilor și curatorilor de muzee realizarea unei istorii a New Yorkului în 50 de obiecte. Li s-a propus și o primă listă de 50 obiecte ce ar putea caracteriza „Orașul mărului”.

Ce li s-ar putea propune bucureștenilor, într-o astfel de listă? În mod sigur nu ar putea lipsi micii și gropile din asfalt.

New Amsterdam (cum s-a numit inițial New York) într-o gravură din 1665

PROIECT PREZIDENȚIAL ABANDONAT

A plecat președintele francez Nicolas Sarkozy, a căzut și proiectul său pentru crearea unui nou muzeu: *Maison de l'histoire de France* (Muzeul istoriei Franței). Proiectul fusese anunțat în septembrie 2010 și stârnise de la început puternice controverse. Trebuia să fie primul muzeu național al Franței și urma să ocupe o clădire construită în secolul al XVIII-lea, *Hôtel de Rohan-Soubise*, în prezent sediul Arhivelor Naționale.

Mai mulți istorici francezi – între ei cel mai cunoscut fiind Pierre Nora, membru al Academiei Franceze – au protestat de la început față de ideea unei instituții care să „păstreze moștenirea creștină a Franței, apărând în același timp diversitatea”.

Motivul invocat de ministrul Culturii, Aurélie Filippetti, nu are conotații ideologice, ci doar legate de problema banilor. Muzeul, care ar fi urmat să se deschidă în anul 2015, ar fi

costat prea mult: s-au cheltuit deja 7 milioane de euro și urma să mai înghită încă 80 milioane euro.

În ianuarie 2012, consiliul de conducere al viitoarei instituții care nu va mai lua ființă a organizat o expoziție de planuri și schițe vechi, care a atras 140.000 de vizitatori în cinci săptămâni.

Socialiștii propun în schimb un proiect mai ieftin: un site pe internet care să conecteze siteurile diferitelor muzee din Franța.

Hôtel de Rohan-Soubise

Pastila de cuvinte

Am primit uneori întrebări privind originea și sensul unor cuvinte ce desemnau dregătoriile din țările române. Istoricii au scris numeroase articole și câteva tomuri despre acest subiect. Menționez doar două cărți al căror autor, Nicolae Stoicescu, este bine cunoscut: Sfatul domnesc și mari dregători din Țara Românească și Moldova (sec. XIV-XVII) și Curteni și slujitori. Contribuții la istoria armatei române, ambele apărute la București, în anul 1968. Tot pe această temă, este interesantă și lucrarea Instituțiile feudale în Țara Românească (București, 1988), scrisă de Ov. Sachelarie și Nicolae Stoicescu. Voi prezenta, într-o serie de „pastile”, originea cuvintelor din această categorie și, eventual, după caz, evoluția lor semantică în limba română.

AGA

Academician MARIUS SALA

Agă este un cuvânt vechi, care a intrat în limba română din turco-osmană în secolul al XVI-lea, odată cu intensificarea relațiilor politice bilaterale româno-otomane (este citat alături de *bei*, *ceauș* ș.a.). La turci avea sensul de „comandant”. Specialiștii au purtat diverse discuții în legătură cu noțiunea de „agă” la români și cu importanța acestei dregătorii în Țara Românească. Mihai Viteazul a fost el însuși *mare agă*, în timpul domniei lui Ștefan Surdul, iar pe vremea lui Matei Basarab, dregătoria respectivă a căpătat o importanță deosebită, dat fiind că cei care o exercitau făceau parte, uneori, și din Sfatul Domnesc. În secolul al XVII-lea și la începutul celui următor, *aga* este comandantul dorobanților, al doilea ca poziție în stat după *marele spătar*.

Agă, miniatură de secol XVIII

În Moldova, *marele agă* este amintit în surse mai târziu, în ultimul deceniu al secolului al XVI-lea. Ca și în Țara Românească, *aga* era șef al pedestrimii (adică al infanteriei). Obligația de a asigura conducerea poliției Capitalei îi revine acestui demnitar, în Moldova, în a doua jumătate a secolului al XVII-lea, iar în Țara Românească apare în secolul al XVIII-lea. În Bihor, în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, cuvântul *agă* este înregistrat cu sensul de „om grosolan, nepolitic”, fiind probabil un împrumut independent făcut în timpul ocupației otomane a cetății Oradea. Această evoluție semantică s-a petrecut, așadar, pe terenul limbii române.

Forma veche a cuvântului, mai apropiată de etimologia, era *agá*, un substantiv feminin cu accentul pe al doilea *a* și cu pluralul *agale*; substantivul masculin *agă*, cu pluralul *agi*, este o formă ulterioară, adaptată la limba română, ocazie cu care s-a pus de acord și forma cuvântului cu conținutul său semantic (denumea o funcție îndeplinită de un bărbat). Forma veche *agá* avea și pluralul turcesc *ağalar*, pronunțată cu un *g* gutural, care era un sunet vechi osmanli dispărut din turca modernă. Același sunet *ğ* a fost preluat și în alte cuvinte vechi turcești împrumutate de română, unde au devenit *li-ghean*, *baga*, *cighir* etc., spre deosebire de *balama* din turcescul *bağlama* sau *iama* din turcescul *yağma*, care sunt împrumuturi mai noi, din epoca în care *ğ* nu se mai pronunța în turcă.

Cuvântul turcesc de bază s-a răspândit în toate limbile balcanice (albaneză, bulgară, neogreacă, sârbă); apare și în aromână, dar și în maghiară.

Cuvântul românesc *agă* are și o serie de derivate: substantivele *agoaie* „soția unui *agă*”, *agie* „prefectura poliției Capitalei”, *agiu* „agent de poliție” și adjectivul *agesc* „care aparține sau este specific unui *agă*”.

În Oltenia, același cuvânt stă la baza unor nume de persoane (*Agiu*, *Aga*, *Agoaia*, *Agoiu*, *Agus*) și a unor nume de locuri (*Aga*, *Agoaia*, *Agoiu*, *Agești*). ■

Theodor Dan către familia lui
25 februarie 1947

Dragii mei, am primit c.p. [cărți poștale] ale voastre din 25 nov. și 15 dec. 1946. De asemeni, două c.p. de la d. Liviu Onu [*Magazin istoric*, nr. 2/1991], căruia vă rog să-i mulțumiți din partea mea, la Muzeul limbii române, Cluj, str. Elisabeta 21. De la Mac [unul dintre frați] n-am primit nimic, din păcate nici eu nu i-am putut scrie poate veștile ar putea parveni prin voi.

Pe aici se primesc și scrisori închise, cu fotografii, vă închipuiți ce bucurie ar putea să-mi producă o astfel de scrisoare, cu amănunte despre viața voastră. Aveți greutăți mari? Cu ceva din atmosfera casei noastre, a orașului nostru, nu-mi scrieți niciodată

nimic, despre nimeni. Desigur că chestiunea nu are prea mare importanță în definitiv și sunt foarte bucuros și așa, știind din când în când că sunteți sănătoși cu toții. Și asta e, în fond, esențialul. Zilele acestea ni s-a citit Tratatul de Pace. Așteptarea continuă liniștită. Caut uneori să-mi imaginez cum curge timpul vostru, obiecte bine cunoscute, drumuri deseori bătute, dealurile împădurite, casele atât de colorate; îmi umplu atunci „boxa” cu o înviorătoare nostalgie. Mai există oare cărțile și lucrările mele? Cred că nu sunt prea schimbat – piatra mi-e rezistentă –, aștept cu răbdare revederea. Vă sărută pe toți cu drag,

Dodo
[Primită la Sighișoara la 22 martie 1947]

19 aprilie 1947

Dragii mei, din păcate prizonieratul e mai lung decât crede Ana [cumnată] și astfel răspund și la scrisoarea voastră din 28 febr. 47, primită alaltăieri. Trebuie să fie plăcut și bine în căminul vostru. Neastâmpărata Eugenia [nepoată], demnă vară a lui Petruș [nepot] întru ale șantajului familial, umple probabil toată casa, scările, subsolul, grădina.

M-a bucurat mult vestea că pacea a adus liniște și lucru mult, ca în timpuri normale, că biroul [avocațial, al fratelui Tiberiu] merge destul de bine și sper și eu ca pacea să intre în vigoare printr-o mai grabnică ratificare, ca biroul să meargă foarte bine, ca eu să-mi pot începe, în sfârșit, o meserie. Până atunci, vorba lui Tibi, aștept cu încredere.

La ora asta, probabil, Pericle [unchi] își face plimbarea obișnuită spre turnul din fundul grădinii, Mimi e la cinema, iar Jean are vreo „combinație serioasă”. Ce mai fac cei de la Dace [unchi și mătușă]? Mulțumesc familiei Ghizdavu că își mai aduce aminte de mine și îi transmit, pe calea asta, cele mai bune salutări. De asemeni, tuturor cunoscuților și prietenilor. De la Macu nu primesc nimic și nu știu unde și dacă pot să-i scriu. Transmiteți-i voi tot dorul meu pentru toți ai lui. Ce mai știți despre Nicolachi? De la Alecu mai aveți știri? Cu sănătatea o duc mulțumitor. Vremea și aici se mai burzuluiește, încă ninge, vânt. Dar maiul e aproape și când vremea e bună, toate-s mai bune. Aș vrea s-o văd pe Eugenia. Ați putea să mi-o trimiteți într-o fotografie? Vă sărută pe toți cu drag,

Dodo
[Primită la Sighișoara la 7 mai 1947]

Mihai Orleanu către sora lui,
Valentina Slăvescu

15 oct. 1949 [din lagărul sovietic]

Dragii mei, cu ajutorul lui Dumnezeu, toamna asta s-ar

Desen de Theodor Dan (și în p. 54)

PE VREMURI OAMENII ÎȘI TRIMITEAU SCRISORI

GEORGETA FILITTI

Trecerea de la regimul burghez la cel comunist, după Al Doilea Război Mondial, s-a făcut cu nespusă brutalitate. Mii de oameni, din toate păturile sociale, cât de cât avute, au fost despuiați de bunurile lor, degradați civic, închiși. Mărturiile lor, sub forma scrisorilor, sunt adevărate rarități. Publicăm piesele de mai jos, salvate cine știe cum, ca dovezi ale unor prăbușiri personale și, prin extensie, sociale, fără precedent.

Pictorul Theodor Dan (1917-1981), aromân a cărui familie a fost smulsă în timpul Primului Război Mondial de autoritățile bulgare

din Bitolia și și-a găsit limanul la Sighișoara, e luat prizonier pe frontul de Răsărit, ca ofițer în armata română (sublocotenent în rezervă). Scrie din lagărul sovietic nr. 7.074, de lângă Moscova. Om puternic din punct de vedere moral, își va da în anii următori măsura deplină a creației artistice ca și a inspirației de scriitor, poet și traducător de mare expresivitate. Încearcă să reziste în captivitatea sovietică prin rememorarea dulceții vieții de familie. Scrisorile primite cu luni de zile întârziere îl susțin în nesfârșita așteptare a eliberării.

Avocatul Mihai Orleanu (1910-1965) trimite atât dintr-un lagăr sovietic (nr. 7.159/5), cât și dintr-o „formațiune 0992” din județul Constanța, cărți poștale surorii sale Valentina (Dody) Orleanu (căsătorită cu Victor Slăvescu). Monotonia textului, repetarea recomandărilor de călătorie pe un anume traseu, de identificare de fiecare dată cu acte doveditoare ale înruderii, ca și posibilitățile de trimitere a corespondenței ori a pachetelor cu alimente ori efecte – sosite de obicei cu luni de zile întârziere –, toate dezvăluie drame îndurate ani de zile de sute de mii de români doar pentru vina de a fi fost militari români.

Ziarista Micaela Catargi, reporter internațional, conferențiară, director pentru propagandă în Ministerul de Externe, cere disperată prietenilor ei, soții Zamfirescu (el, fiul scriitorului Duiliu Zamfirescu), din penitenciarul Dumbrăveni, câteva obiecte și medicamente

indispensabile. Vina ei? Corespondase cu fiul Barbu, fost diplomat, rămas după 1947 în Argentina. Să amintim, ca o curiozitate, că Micaela Catargi, ridicată în miezul nopții din așternut de oameni! Securității, deși locuia în apropierea surorii ei Sanda Ghica, nu-i cunoștea adresa! Intrase de sute de ori în curtea acesteia, fără să ia aminte la numărul casei. Or, o scrisoare trimisă din penitenciar trebuia riguros adresată. Surprinzător, singura adresă pe care și-a reamintit-o a fost cea a prietenilor Lucia și Alecu Zamfirescu, așa cum se vede din piesa ce publicăm.

Cărțile poștale se păstrează într-o arhivă particulară din București.

Micaela Catargi

Carte poștală expediată din U.R.S.S.,
din lagărul nr. 7.159/5, de Mihai Orleanu

10 ianuarie 1952 [idem]

Dragă Dody, vorbitorul s-a fixat pe ziua de douăzeci (20) ianuarie. Mă bizui pe înțelepciunea ta când ți-l comunic, lăsându-te să hotărâști dacă vii sau nu, după cum timpul va fi sau nu prielnic. Primit cartea ta poștală, pachetul însă nu. Eu, bine sănătos. Pe toți vă sărut cu tot dragul,

Mișu

2 aprilie 1952 [idem]

Dragă Dodico, am primit pachetul pe martie, mii de mulțumiri. A fost trimis conform dispozițiilor, adică de zece kilograme, neamestecat cu efecte, căci acestea se trimit separat și, fiindcă nu l-ai adus personal, prin poștă, căci trebuie ales între calea vorbitorului sau a poștei. Pe aprilie avem vorbitor în ziua de 13, de Florii. Bineînțeles, stai liniștită acasă. Sunt foarte bine și sănătos, crede te rog asta. Sărută pe toți cei dragi. Sărbători fericite,

Mișu

4 iunie 1952 [idem]

Dragă Dody, vorbitor în fiecare lună am pe ziua de douăzeci (20), când vine rândul literei mele. Repet dispozițiile privitoare la alimentele care se pot aduce (sau trimite) și care nu pot depăși cinci kg pe lună: pâine, șuncă, salam, carne, brânză, marmeladă și 1/2 kg zahăr, fructe. Alte dulciuri nu se primesc. Fă rost, dacă vrei

să vii, de un certificat de căsătorie sau o dovadă că suntem frați. Sunt foarte bine sănătos. Vă sărut pe toți cu drag,

Mișu

26 ianuarie 1953 [idem]

Dodico dragă, am primit pachetele, cel dinainte și cel de după Crăciun cu alimente, cum și pe cel cu haine. De asemenea, cartea ta poștală din ianuarie. Sunt foarte emoționat de toate sacrificiile pe care le faci pentru mine. Cojocelul și celelalte au fost foarte bine venite. Eu sunt foarte bine și sănătos. Mi-e tare dor de voi toți, mari și mici. Pentru Anul Nou, al treisprezecelea pe care nu-l facem împreună, toate bucuriile! Vă sărut cu drag,

Mișu

P.S. Pentru vorbitor și pachete destinația e aceeași.

Micaela Catargi către soții Lucia și Alecu Zamfirescu

19 noiembrie
1953,
Dumbrăveni
[precizările
poștei]

Dragii mei, sunt bine, sănătoasă. Rog trimiteți-mi cât de repede la Penitenciarul Dumbrăveni un pachet

cu 5 kg alimente și anume: 2 kg slănină, 1 kg marmeladă vărsată, 1 kg brânză și câte 1/2 zahăr și untură. În același timp, 200 țigări, patru cutii chibrituri. Până la sfârșitul lunii rog trimiteți alt pachet, până la 10 kg, cu efecte și medicamente, menționând aceasta pe pachet, în care rog: jacheta mea gri cu cordon, rochia neagră lână, lănețe corp [lenjerie de lână] și gât și toate efectele călduroase de care puteți dispune. Neapărat o per. ciorapi lână, șosete lână, o per. ciorapi țărănești, puțin elastic, ață, bonetă sau căciulă, bocanci sau ghetă sau șoșoni bărbătești 40-41, izmene lungi și vestă lână. Vată, pieptene, pilule vitamine, anti-pirin, antigripin sau antinevralgice, talc și cărți poștale. Răspundeți prin carte poștală. Vă sărut cu drag,

Micaela Catargi ■

putea să ne revedem. Sunt bine cu sănătatea și numai dorul vostru mă cuprinde jalnic. Scrisori n-am mai primit cam de mult. Cea din urmă scrisoare era răspunsul Dodichii la cartea mea din preajma Sărbătorilor de Paști. Îmi ajung două, trei vorbe doar ca să știu că sunteți sănătoși. Vă sărut pe toți, mari, mici și mititei, cu tot dragul și dorul,

Mișu

11 iunie 1950 [idem]

Dragii mei, ca de obicei, profit și de data asta de distribuția de cărți poștale, pentru a vă scrie din nou, cu toate că după ultima carte poștală primită, în luna februarie, reiese că nu mai primiserăți nimic de la mine de multă vreme, măcar că eu am scris cât s-a putut de regulat. S-ar putea întâmpla totuși ca această carte a mea să ajungă la destinație. De aceea scriu ca să vă spun că sunt sănătos, singurul lucru îmbucurător pe care pot să vi-l comunic de atâta amar de timp. Vă sărut cu drag pe toți,

Mișu

20 iulie 1950 [idem]

Dragii mei, cred că de data asta veți primi, în fine, o scrisoare de la mine, doveditoare a persistenței mele biologice. Eu, bine sănătos. De la voi am primit, ca din întâmplare, o scrisoare din februarie, acum câteva luni. Vă sărut cu tot dragul,

Mișu

10
octombrie
1951
[formațiunea
0992]

Dragă Dodo, vorbito-
rul nostru e pe
ziua de dumi-
nică 21 octom-
brie; dacă poți
să vii, ar urma
să te dai jos la
prima gară după
Cernavodă,
gara Saligny,
venind cu tre-
nul personal. O
să te descurci
mai bine ve-
nind împreună
cu d-na Sandu
Rosetti. Scri-
ind, nu uita să
schimbi numă-
rul căsuții poștale, care nu mai
e 2, ci 3. Dacă ai ceva vechi
de lână, croiește-mi tu sin-
gură niște mănuși. Pentru toți,
sărutări calde,

Mișu

13 noiembrie 1951 [idem]

Dragă Dody, vorbitorul
s-a făcut pe data de 25
noiembrie, duminică. Ți-l
comunic cu titlu informativ,
plăcerea de a te mai vedea
rezervându-mi-o pentru luna
decembrie, așa cum mi-ai spus
că vei face. Am primit în bună
stare pachetul pe care mi l-ai
trimis. Din cele aduse de tine,
cârnatul și cozonacii au fost o
minune. Ce face Zetta [soră],
copiii, Dinu și Didina? Săru-
tă-i pe toți cu drag din partea
mea. Dacă poți, adu și puțină
halva, ca să mai ronțai printre

Mihai Orleanu

picături. Pe tine și Mircică
[fiul destinatarei] vă sărut cu
drag,

Mișu

13 decembrie 1951 [idem]

Dragă Dody, pe luna
decembrie nu avem vorbi-
tor. Vizitatorii nu vor fi ad-
miși sub niciun motiv și
pachetele aduse de dânsii nu
vor fi înmânate coloniști-
lor. Evident, restricțiunea nu
privește pachetele poștale,
care se pot primi ca de obi-
cei. Pentru ianuarie, vorbi-
torul va fi fixat în timp util.
Mulțumesc pt. pachete. Nu
trimite lenjerie. Expediat
lei 4.000 prin administra-
ția coloniei pe numele tău.
Dispui cum vrei de ei. Săru-
tări,

Mișu

Cu soția

(Königgrätz), la 3 iulie 1866. Pentru Bismarck însă, succesul a venit câteva zile mai târziu și a fost unul de natură politică: le-a impus generalilor și regelui, amenințând cu retragerea și chiar cu sinuciderea, ca armata să nu intre în Viena; Austriei să nu-i fie impusă nicio cedare teritorială, iar despăgubirea de război să fie fixată la o sumă simbolică, pentru ca, mai târziu, Austria să poată deveni aliata Germaniei. Cu acel prilej, Bismarck, cel care nu intrase niciodată într-o școală militară, a primit gradul de general al armatei prusiene. Întrebat de ce prefera să poarte haina militară, ar fi răspuns sec: „Este mai ieftină!”.

Războiul împotriva Franței (1870-1871) a adus unificarea Germaniei și titulatura de împărat german pentru Wilhelm I. Ceremonia din 18 ianuarie 1871, din Sala Oglinzilor de la castelul Versailles, a fost considerată ulterior proclamarea celui de-al II-lea Reich, deși, din punct de vedere politic, nu putea fi vorba de vreo continuare a primului, unde

autoritatea imperială fusese una pur formală. Acel prim Reich fusese desființat în 1806, în urma înfrângerilor suferite de Austria în fața armatelor lui Napoleon, la Ulm și Austerlitz.

Se cunoaște mai puțin astăzi felul în care Bismarck a organizat festivitatea, în așa fel încât Reichstagul să nu joace vreun rol. Prinții germani, în frunte cu regele Ludwig al II-lea al Bavariei, trebuia să-i adreseze o cerere regelui Wilhelm I. Pentru a obține acel rezultat, incredibil la prima vedere, Bismarck pur și simplu l-a

mituit pe conducătorul Bavariei, pasionat de somptuoase palate, acordându-i o indemnizație anuală de câteva milioane de mărci. Delegația Parlamentului a trebuit să aștepte în apropierea castelului de la Versailles, până când prinții germani i-au îndeplinit dorințele lui Bismarck. De ce la Versailles?! Pentru că niciun principe catolic și nici chiar protestant n-ar fi acceptat să vină ulterior la Berlin sau în alt loc pentru a asista la proclamarea Imperiului German sub egida Hohenzollernilor.

Bismarck a contribuit decisiv la organizarea noului stat, urmărind, în primul rând, dominația Prusiei asupra celorlalte state germanice, realizată prin componenta Bundesratului (consiliu federal) și prerogativele sale speciale: organ executiv și legislativ deopotrivă (care însă nu a avut niciodată o clădire special destinată!). În spiritul tradiției, rolul decisiv în conducerea politică și militară trebuia să-i revină împăratului, căruia îi erau direct subordonați liderii

armatei și marinei. În viața politică, Reichstagul a fost redus la minim: vota legile și bugetul, dar nu exista vreun control parlamentar asupra politicii externe și a deciziilor cu caracter militar, oricât de grave ar fi fost. Cancelarul era direct răspunzător în fața Reichstagului, în sensul că trebuia să ofere explicații la interpelări, dar nu putea fi înlăturat printr-un vot de neîncredere, ca în alte state.

La 21 martie 1889, Bismarck, îmbrăcat în uniformă de general, sublinia de la tribuna Reichstagului, că noua Germanie nu va fi condusă de elitele burgheze industriale, comerciale și bancare, cele pe care se baza forța sa economică extraordinară, ci de marii proprietari funciari, așa-numiții „juncheri”, din rândurile cărora se recrutau, de sute de ani, generalii și diplomații și al căror exponent era el însuși. „Consider că trebuie evitată cu cea mai mare grijă o imixtiune a cancelarului în conducerea armatei și a marinei, deoarece el depinde, într-o anumită măsură, de Reichstag, iar o

Cu Winston Churchill

La 24 septembrie 2012 s-au împlinit 150 de ani de la numirea lui Otto von Bismarck în funcția de cancelar al Prusiei, eveniment care, ulterior, avea să reprezinte o piatră de hotăr în istoria spațiului germanic și, în egală măsură, în istoria relațiilor internaționale europene.

La tinerețe și la bătrânețe

OTTO VON BISMARCK MILITĂROSUL DIPLOMAT

SORIN CRISTESCU

Numirea diplomatului de carieră Otto von Bismarck (ambasador al Prusiei la Dieta de la Frankfurt, apoi la Paris) în cea mai înaltă funcție a statului a reprezentat ultima soluție a regelui Wilhelm I (1861-1888) pentru a putea obliga Parlamentul țării să aprobe costisitoarea reformă a armatei, care urmărea sporirea efectivelor militare cu 50%, proporțional cu creșterea populației din ultimii 50 de ani. Impunând-o prin forță, Bismarck a deschis drumul creării unei armate eficiente.

Având la dispoziție armata, noul cancelar a urmărit declanșarea succesivă a trei conflicte (războiul danez din 1864; războiul cu Austria,

1866, și, respectiv, cel cu Franța, 1870-1871), care au dus la unificarea – prin „fier și sânge“, așa cum preconizase chiar din primele zile de guvernare – a majorității spațiului germanic. Se credea, cu prețul distrugerii echilibrului de forțe din Europa, întemeiat de Congresul de pace de la Viena din 1815, o nouă Germanie. Elementul esențial al extraordinarei reușite a fost faptul că Bismarck a știut să-și asigure neutralitatea binevoitoare a Rusiei țarului Alexandru al II-lea, promițându-i ca, la proxima ocazie, să-i fie retrocedate cele trei județe din sudul Basarabiei (Cahul, Bolgrad și Ismail), pe care Rusia le pierduse în favoarea Imperiului Otoman (de

fapt, a Moldovei) la Congresul de pace de la Paris din 30 martie 1856, ce pusese capăt Războiului Crimeii. Pentru Bismarck, fiecare dintre războaiele de unificare a avut și o semnificație politică. În cel purtat alături de Austria, împotriva Danemarcei, a impus destituirea feldmareșalului Wrangel, reproșându-i lipsa de energie. Era pentru prima, dar și ultima oară în istoria Prusiei, când un civil decidea destituirea unui feldmareșal!

Războiul împotriva Austriei, din 1866, a fost, în bună măsură, finanțat de consilierul său, Gerson Bleichröder (1822-1893). Ostilitățile s-au încheiat rapid, prin victoria strălucită obținută la Sadova

să încheie nici alianțe ce veneau în contradicție: tratatul secret de „reasigurare” cu Rusia, din 1887 (denumirea i-a fost dată ulterior, chiar de Bismarck), ce venea în contradicție cu actul pe care România îl încheiase, în secret, la 30 octombrie 1883, cu Austro-Ungaria (*Magazin istoric*, nr. 2/2004) și la care Germania aderase chiar de a doua zi.

In trimiterea prințului Carol de Hohenzollern-Sigmaringen pe tronul de la București, în aprilie 1866, Bismarck a reprezentat factorul decisiv, fapt cu care regele Wilhelm I al Prusiei nu a fost, inițial, de acord. „Am chemat pe Alteța Voastră i-a spus Bismarck, la 19 aprilie, celui care avea să fie Carol I nu ca om de stat, ci ca prieten și sfătuitor, ca să pot să vă vorbesc foarte sincer. O națiune întreagă v-a ales în unanimitate ca principe al ei; dați curs acestei chemări. Duceți-vă în țara la a cărei guvernare sunteți chemat... În acest caz nu aveți nevoie de consimțământul regelui. Cereți-i un concediu în străinătate, regele este suficient de perspicace, îl cunosc eu prea bine, ca să înțeleagă ce înseamnă asta și să vadă care sunt intențiile A.V. În felul acesta, îi luați decizia din mână, ceea ce o să-i convină, căci politic vorbind n-are cum să vă ajute. Din străinătate vă dați demisia... Ați ajuns în România, atunci problema [consimțământului marilor puteri – n.a.] este rezolvată, căci Europa se va vedea pusă în fața unui fapt împlinit. Puterile interesate o să protesteze la început, dar protestul rămâne pe hârtie, pe când fapta rămâne faptă!... Aș sfătui pe A.V. ca, înainte de plecare, să-i scrieți țarului

Întâlnirea cu împăratul Napoleon al III-lea

Rusiei o scrisoare, în care să arătați că vedeți în Rusia pe cel mai puternic protector și că sperați ca, într-o bună zi, să rezolvați chestiunea orientală împreună cu Rusia. Și printr-o legătură de familie, care ar trebui aranjată imediat, veți avea în Rusia un sprijin de nădejde... Noi nu vom putea face altceva decât să recunoaștem faptul împlinit și vom acorda acestei chestiuni tot interesul nostru. Hotărârea îndrăzneală a A.V. va găsi aici deplina aprobare... Dacă n-aș fi fost pentru această chestiune, nu mi-aș fi permis să-mi dau cu părerea... Și chiar dacă nu reușiți, poziția A.V. în Casa prusiană rămâne aceeași; vă veți întoarce aici și veți avea plăcerea amintirii unei lovituri temerare... Ați fost ales în unanimitate prin plebiscit, dați curs acestei chemări și câștigați, de la început, încrederea unui popor întreg!”

Prin Congresul de pace de la Berlin, din iulie 1878, Bismarck a salvat pacea Europei, printr-o soluție de compromis, cu prețul însă al răcirii dramatice a relațiilor ruso-germane. Pentru recunoașterea independenței României, a impus acordarea de drepturi

politice pentru evreii din țară, arătându-se dispus ca, în cazul în care românii vor refuza, să convoace o conferință a ambasadurilor la Istanbul, menită a anula independența dobândită cu atâtea sacrificii pe câmpul de luptă. Până la urmă, s-a mulțumit cu o modificare formală a art. 7 din Constituția României, cerând, și obținând, în schimb angajamentul ca România să-și răscumpere, prin plata unei sume uriașe, căile ferate construite de antreprenorul Strousberg (*Magazin istoric*, nr. 2-5/1979). Bani erau mai importanți decât principiile umanitare atât pentru cancelar, cât și pentru consilierul financiar Gerson Bleichröder!

Merită menționat faptul că prin consilierii săi financiari, Bismarck a fost și un mare jucător la Bursă, unde n-a pierdut niciodată. Astfel, la moarte, a reușit să lase în urmă o avere uriașă, de aproximativ 50 milioane mărci aur, cam de trei ori mai mare decât cea rămasă, de pildă, în urma lui Carol I.

A știut să-i țină în frâu pe generali, în frunte cu bătrânul Moltke, care, la începutul

imixtiune a acestei instituții în exercitarea puterii de comandă militară ar însemna cel mai mare pericol pentru existența statului.”

În politica internă, s-a lansat într-o înverșunată luptă împotriva Bisericii Catolice și a partidului său politic, Zentrum (și asta în condițiile în care, la Conciliul de la Roma din 18 iulie 1870, fusese proclamată teza infailibilității Papei). Între anii 1871-1878, în Germania s-a trasat o clară delimitare între stat și biserică (printre altele, s-a impus obligativitatea căsătoriei civile); s-a refuzat orice control al Bisericii asupra școlilor; li s-a interzis preoților punerea în discuție, „de la amvon”, a oricărei decizii politice; a fost interzis ordinul ieșirilor, iar, în final, mai mulți episcopi au fost expulzați. Bismarck n-a ezitat să înfiereze, ca „intrigant catolic”, pe orice membru al acelei confesiuni, căreia îi aparținea, de altfel, o treime din populația Germaniei! Rezultatul a fost dublarea votanților partidului Zentrum și eșecul întregii sale politici, la care a și fost nevoit, într-un final, să renunțe.

În egală măsură cu reprezentanții cultului catolic, au fost înfierăți, ca „dușmani ai Reichului”, social-democrații, care reprezentau interesele clasei muncitoare germane (în 1871, o cincime din populația activă a țării; în 1882, un sfert și în 1907, o treime). Din 1878 au fost interzise asociațiile politice și orice propagandă socialistă. Departe de a-și atinge scopul, legislația sa represivă nu a oprit ascensiunea social-democrației: partidul nu a putut fi desființat, grupările socialiste au reapărut imediat ca asociații sportive sau muzicale, materialele de propa-

Bătălia de la Sadova, principală confruntare a războiului cu Imperiul Habsburgic

gandă s-au tipărit în Elveția și s-au distribuit ilegal în Germania, prin așa-numita „Poștă roșie”. La alegerile din 1912, partidul a devenit cel mai bine reprezentat în Reichstag, cu o sută de parlamentari.

Bismarck a înțeles însă că, din cauza poziției geostrategice dezavantajoase, Germania nu putea câștiga un război de amploare europeană, cu două fronturi continentale de apărare. Astfel a devenit cel mai mare și, la vremea respectivă, cel mai eficient apărător al... păcii. A făcut-o dând noțiunii de alianță militară alt înțeles nu de obținere a unei poziții avantajoase, într-un viitor conflict, ci acela de a face inutil războiul în rezolvarea litigiilor internaționale. A creat, astfel, un complicat sistem de alianțe, aducând alături de Germania două puteri cu interese antagonice în Balcani: Austria (devenită din 1867 Austro-Ungaria) și Rusia. În concepția sa,

specifică epocii, pacea trebuia asigurată printr-un șir de intimidări și amenințări reciproce între aliați, la fel ca și între dușmani, iar antagonismele dintre aliații Germaniei erau menite să-i permită cancelarului să-i asmută și să-i manevreze unul împotriva celuilalt, Bismarck urmând să țină toate hăturile. Nu a ezitat

Cu kaiserul Wilhelm al II-lea

BISMARCK AL ROMÂNIEI

Prof. dr. IOAN TODEA

Ion C. Brătianu, unul dintre făuritorii României moderne și ai Partidului Național-Liberal, prim-ministru vreme de aproape 12 ani, membru de onoare al Academiei Române, s-a născut la 2 iunie 1821, la Pitești, într-o familie boierească. A fost strategul și artizanul renașterii României în secolul al XIX-lea și, în același timp, părintele liberalismului românesc.

Și-a început pregătirea școlară în casa părintească din Pitești, unde tatăl, Constantin (Dincă) Brătianu, a deschis o școală particulară pentru a-și învăța copiii cu dascăli francezi și greci. Apoi, la 13 ani, a fost încredințat profesorului Nicolae Simonide, care întemeiase o școală publică la Pitești. Fiind un ardent susținător al ideilor naționale, Simonide a făcut din Iancu, cum i se spunea lui Ion C. Brătianu în anii copilăriei și tinereții, înainte de toate un „român”. La 14 ani a intrat în miliția națională, cu „cin de iuncăr”. După trei ani de pregătire, la 3 aprilie 1838,

obținea gradul de sublocotenent. În vara anului 1841, Ion C. Brătianu a plecat la Paris. Fiind ofițer, a intrat mai întâi la Școala de stat major, după care a frecventat cursurile de istorie, economie politică, științele de stat și morală predate la Collège de France, iar apoi și pe cele ale Universității Sorbona.

În această perioadă încep legăturile lui de prietenie cu C.A. Rosetti (1816-1885). Amândoi erau inspirați de idealuri înalte și de simțiri generoase, amândoi aveau o credință nemărginită în destinele neamului românesc.

Ion C. Brătianu la 1876

Conacul familiei Brătianu de la Ștefănești, Florica (1870)

La sfârșitul anului 1847 și începutul anului 1848 C.A. Rosetti, Ion C. Brătianu și fratele său mai mare, Dumitru, se întorc de la studii. Ei au făcut parte din prima generație de tineri care a studiat în Franța pe banii părinților și s-au întors în țară pentru a contribui la transformarea și progresul ei.

Debutul lui Ion C. Brătianu în activitatea revoluționară a avut loc cu câteva zile înainte de 11 aprilie 1848, când a

aderat la Societatea secretă „Frăția”, creată în 1843. Următorul pas l-a făcut în 10 mai, când a intrat în „Comitetul Revoluționar al Țării Românești”, alături de Ion Ghica, Nicolae Bălcescu, Constantin Bălcescu, C.A. Rosetti, Dumitru C. Brătianu, Cezar Bolliac, Ion Heliade Rădulescu, Ion Câmpineanu, Alexandru G. Golescu (Negru) și Radu C. Golescu.

Astfel începe viața de revoluționar a lui Ion C. Brătianu.

Ideile de care era călăuzit erau: desființarea privilegiilor boierești, egalitatea românilor înaintea legilor, dreptul poporului de a-și crea singur legi, fără amestecul puterilor străine, Unirea Principatelor într-un singur regat, idei incluse în Programul Revoluției din 1848.

Și-a vândut patru moșii părintești – Mălureni și Găleşu-Brătieni, din județul Argeș, Lerești, din Muscel, și Pleșoiu, din județul Romanai

„Le mulțumim germanilor că ne-au ajutat să scăpăm de împăratul nostru și le promitem că va veni vremea când și noi îi vom ajuta pe ei să scape de împăratul lor“

(Victor Hugo, la aflarea veștii detronării lui Napoleon al III-lea și a proclamării Republicii, la 4 septembrie 1870, text aflat în memoriile unui alt succesor al lui Bismarck, cancelarul Chlodwig von Hohenlohe-Schillingsfürst, 1819-1901).

anului 1888, voiau neapărat declanșarea unui război împotriva Rusiei. Cu acel prilej, a notat, profetic, că un conflict armat ar reprezenta pentru Germania „o mare nenorocire“. Chiar dacă norocul i-ar fi surâs, „condițiile geografice ar fi făcut extrem de dificilă menținerea succesului până la sfârșit... Această chestiune – războiul cu Rusia – ar putea fi un subiect de discuție, în caz că un asemenea conflict ar duce la distrugerea Rusiei. Însă un asemenea rezultat, chiar după cele mai strălucite victorii, este în afară de orice probabilitate. Chiar cel mai favorabil sfârșit al războiului nu va duce niciodată la descompunerea puterii funda-

mentale a Rusiei, care se bazează pe milioane de ruși autentici... Aceștia din urmă, chiar dacă vor fi dezmembrați prin tratate internaționale, tot atât de repede se vor uni unii cu alții, ca particulele unei bucăți de mercur tăiat. Este un stat indestructibil, consolidat prin clima, întinderea și volumul redus al nevoilor“.

Avea să intre, astfel, în contradicție cu noul împărat, Wilhelm al II-lea (1888-1918), promotorul politici mondiale a Germaniei, care, la 18 martie 1890, n-a ezitat să-l destituie.

Printr-o serie de articole de presă, fostul cancelar a devenit un critic acerb al politicii

mondiale germane. După cum i-a mărturisit secretarului, Lothar Bucher: „Așa cum, la 20 de ani de la moartea regelui Frederic al II-lea cel Mare al Prusiei (1786), a survenit dezastrul de la Jena și Auerstedt, la fel, la 20 de ani de la moartea mea, praful și pulberea se va alege de Reich-ul german“.

După retragere, urmașii nu au mai putut menține complicatul sistem de alianțe. Generalii germani au elaborat o strategie („Planul Schlieffen“, *Magazin istoric*, nr. 11/2005) menită să câștige războiul din nou pe două fronturi; dominându-l cu totul pe împăratul Wilhelm al II-lea, tot ei l-au determinat să se angajeze în Primul Război Mondial, unde, atât deficiențele statului german (la păstrarea cărora Bismarck contribuise din plin!), cât și raportul de forțe defavorabil – mai ales după intrarea S.U.A. în război, la 2 aprilie 1917 – au dus la dezastrul Germaniei din 1918. Exact așa cum prevăzuse Bismarck! ■

BLITZ... CONCURS

Trimiteți, până la 15 noiembrie 2012, răspunsul la această întrebare (cu mențiunea **Pentru concurs**) și puteți câștiga un abonament pe un an de zile la revista **Magazin istoric**.

– Când a avut loc întâlnirea secretă dintre Ivan Gheșov, premierul Bulgariei, și omologul său sârb Milan Milovanovici?

Răspunsul corect la **Blitz... Concursul** din luna august 2012 este:

Anul 1977

Premiul de un abonament pe un an la revista *Magazin istoric* a fost câștigat de domnul **Florin Harbuz**, din Iași.

Abonamentul se efectuează începând cu luna ianuarie 2013.

Adresa noastră: **Magazin istoric**, C.P. 15-702, Of.P. 15, sect. 1, București.

„Ajută-te
și Dumnezeu te va ajuta“

luni pe an și utilizau în același timp mașini perfecționate.

Știri despre eficiența acestor orientări avem de la fruntașul liberal P.S. Aurelian, care, în cuvântarea rostită la 8 mai 1891, la funeraliile lui Ion C. Brătianu, spunea: „De abia au trecut patru ani și industria a luat un avânt așa de puternic, încât chiar cei mai neîncrezători, chiar și străinii, au fost nevoiți a recunoaște că bună și națională este politica economică inaugurată în 1886“.

Ion C. Brătianu a fost, în același timp, și un istoric și om de cultură. Opera sa scrisă e concretizată în studii, memorii, broșuri, rapoarte, scrisori, proiecte de legi, apeluri etc. Dacă adăugăm cuvântările lui și comentariile celor ce s-au îngrijit de apariția lor, rezultă 9.035 pagini tipărite (existente la Biblioteca Academiei Române și Biblioteca Centrală Universitară din București).

La 19/31 martie 1888, și-a prezentat regelui Carol I a șasea și ultima demisie din înalta funcție de prim-ministru al României, după care s-a retras la țară, la Florica, unde și înainte, deseori, își regăsise liniștea. La 25 martie 1890 a cedat și șefia P.N.L. fratelui său, Dumitru C. Brătianu, care-și dorea mult funcția, motiv pentru care, un timp, îi devenise dușman.

La începutul anului 1891, în cel de-al 69-lea an de viață, retras la Florica, sănătatea i

s-a agravat alarmant. Fiind bolnav de gută, cord și „congestiv“, la 28 aprilie a intrat în agonie. S-a

stins din viață în urma unei arterioscleroze, cu accidente acute în circulația cerebrală, la 4 mai 1891, cu conștiința împăcată că își slujise țara cu folos, cu dragoste și cu credință.

Miercuri, 8 mai, zi declarată de regele Carol I și de guvern zi de doliu național, în prezența a 30.000 de oameni, veniți din toate provinciile românești, a principelui Ferdinand și a fratelui său, Wilhelm de Hohenzollern, trimiși de regele Carol I, a avut loc înmormântarea la Florica, în deal, la

„În gura unui om de stat,
cuvântul este faptă“

marginea vici, alături de fiica sa Florica, unde dorise să-și găsească veșnica odihnă. „Statul de astăzi al României, scrie atunci *Deutsche Zeitung* din Viena, e în partea cea mai mare opera lui Brătianu, figura sa dobândește și din

punct de vedere general european însemnătate. Cel ce a răposat astăzi a fost numit des Bismarckul României.“

30 de ani mai târziu, la 22 mai 1921, la parastasul organizat la Florica, cu prilejul comemorării centenarului nașterii sale, atât el, cât și fiica sa, Florica, au fost deshumati, iar azi rămășițele sale pământești se află, alături de cele ale copiilor și nepoților, într-o impresionantă Capelă, situată puțin mai la vale de conacul de la Florica.

Refacerea monumentului său din centrul Capitalei, inaugurat în 18 mai 1903 și dărâmat în 1948, din ordinul sovieticilor, cât și realizarea unui bust, care să fie așezat în galleria regilor, domnitorilor și eroilor neamului, din fața Muzelului Militar Național „Ferdinand I“, ar completa șirul ctitorilor de țară.

Ion C. Brătianu n-a fost numai liberal, ci național-liberal. El a dus în spinare o epocă în istoria românilor, de aceea dacă „n-ar fi fost un Brătianu, el trebuia inventat“. ■

I.C. Brătianu cu soția, Pia, în 1891, anul morții lui

– pentru cheltuieli cerute de viața politică națională. Iată ce ne spune la 14 iunie 1878: „Am cheltuit averea părinților mei pentru ca această țară să-și capete drepturile ei.“

Ion C. Brătianu a creat, împreună cu alți fruntași liberali, Partidul Național-Liberal, la 24 mai 1875, „dându-i doctrină, fixându-i atitudinile politice și aruncându-l în lupte victorioase“. Calitățile sale de „semănător de idei“ în folosul țării rezultă și din elaborarea în mai multe etape a politicii „prin noi înșine“, piatra de temelie a doctrinei liberale. Între altele, ea presupunea ca politica noastră să fie națională, adică toate interesele națiunii să fie dezlegate prin țară, în țară și numai în folosul României, crearea industriei naționale, introducerea impozitului progresiv pe venit, realizarea unei politici protecționiste față de industria națională, subordonarea capitalurilor străine intereselor țării. Ion C. Brătianu se opunea împrumuturilor externe, convins fiind că prin dobânzile solicitate economia țării avea mult de pierdut. Alături de C.A. Rosetti, el a fost președintele Partidului Național-Liberal de la întemeierea sa până la 25 martie 1890.

La 7 iulie 1858, s-a căsătorit cu Caliopei Pleșoianu, fiica unui moșier din județul Vâlcea, căreia îi va zice Pia. La puțin timp după aceasta, și-a construit un frumos conac cu zece camere, cu pivniță, parter și etaj la via sa din Ștefănești-Argeș. După căsătorie, timp de zece ani, soția i-a dăruit opt copii, cărora le-a

**„Îndrăzneală
în cele bine chibzuite“**

asigurat o creștere aleasă: Florica, Sabina, Ion (Ionel), Constantin (Dinu), Vintilă, Maria, Tatiana și Pia, născuți în această ordine. Ei întregeau imaginea unei familii mari și fericite. În 1865 însă, primul dintre copii murea la doar trei ani, înfristându-și mult părinții care, pentru păstrarea memoriei lui, au atribuit numele Florica proprietății de la porțile Piteștiului.

Începând din 28 mai 1860 și până în 19 martie 1888, Ion C. Brătianu a fost de cinci ori ministru de Finanțe, de șase ori ministru de Interne, de două ori ministru al Lucrărilor Publice, de șase ori ministru de Război și ad-interim în mai multe rânduri și la mai multe ministere. De asemenea, a fost șeful celei mai lungi guvernări din istoria modernă a Româ-

niei, iulie 1876-martie 1888, cu o întrerupere între 5 aprilie și 9 iunie 1881. A fost o guvernare în care au loc mari evenimente politice, militare, social-economice și cultural-științifice, la care și-a adus din plin contribuția. A fost prim-ministru în anii Războiului de Independență din 1877-1878, între 10 august 1877 și 17 martie 1878, fiind și ministru de Război (ad-interim).

Două legi din timpul lui au creat condiții reale economiei românești pentru un adevărat „demaraj industrial“: a) cea a „Tarifului vamal protecționist“ (17/29 mai 1886), care a stabilit, în locul taxei generale unice de 7% la importul produselor industriale, taxe de 8 până la 20%, fapt care a încurajat industria autohtonă și b) „Legea de încurajare a industriei“ (10/22 mai 1887), prin care erau susținute întreprinderile mari, cu un capital fix de 50.000 lei sau foloseau cel puțin 25 de salariați timp de minimum cinci

**Inaugurarea monumentului lui I.C. Brătianu din București,
la 18 mai 1903**

Roman Czerniawski

muniție pe coasta Țării Bas-cilor, a trecut clandestin în Spania și Elveția mai mulți prizonieri evadați. Toate aceste activități, pe care Micheline le acoperea cu multă energie, nu puteau rămâne multă vreme necunoscute Gestapoului. La 18 noiembrie 1941, Czerniawski și Micheline Carré au fost arestați.

„Pisica” a fost transferată la Maison-Laffitte, la Cartierul General al Abwehrului, unde – se pare, fără mare dificultate – a fost convinsă de Hugo Bleicher (1899-1982), agent infiltrat al Geheime Feldpolizei, care depindea de Abwehr, să intre în slujba Germaniei, dar continuându-și activitățile din Rezistență, frecventându-și vechile relații. „Pisica” a devenit, așa-dar, agent dublu.

În timpul procesului, din 1949, președintele Tribunalului declara că nu poate înțelege cum, într-o singură noapte, această femeie acceptase să uite cele 14 luni de remarcabile servicii aduse Rezistenței și să denunțe,

în câteva zile, 35 de membri ai rețelei sale, toți arestați.

La curent cu cele mai proaspete mișcări ale Rezistenței, „Pisica” a livrat inamicului tot ce știa. Numai colonelul Achard, șeful rețelei, nu a fost denunțat Gestapoului. Demantelată, „Interaliata” a încercat să se reconstituie și, în cele două luni care au urmat trădării, infatigabila „Pisică” s-a în-trecut pe sine, a făcut

din nou dovada unor „remarcabile servicii”, nefiind însă deloc bănuită a juca dublu.

Bleicher, care o considera „cea mai abilă, cea mai bună, cea mai curajoasă dintre spioane”, sub acoperirea Rezistenței, a trecut-o în Anglia, unde a lucrat la Ministerul de Război de la Londra. Scotland Yardului i-au trebuit nouă luni să-i înțeleagă rolul real și, în iulie 1942, a fost în-

temnițată, până la sfârșitul conflagrației.

Șapte ani mai târziu, în timpul procesului care i s-a intentat, procurorul a cerut condamnarea la moarte și a obținut-o. Această condamnare a fost curând comutată în închisoare pe viață, iar în 1954, Mathilde Carré a fost grațiată, printr-o hotărâre a președintelui Republicii, Vincent Auriol. ■

Hugo Bleicher

Știința în cuvinte potrivite cu Corina Negrea și Dan Manolache

luni-vineri de la 13.15

Radio
România
Cultural

cultural.srr.ro

Porecla în renume

„PISICA“

FLORENTINA DOLGHIN

Brunetă, cu privire profundă, suplă, ageră ca o felină, cu mers grațios și o pășire ușoară, de aici și supranumele, „Pisica“. Pe adevăratul ei nume Micheline (Mathilde) Carré (1908-1970), a fost una dintre cele mai mari spioane ale Europei. Cărți și un film, în 1958, i-au fost consacrate.

Când a izbucnit Al Doilea Război Mondial, Micheline Carré a părăsit Algerul natal, plictisită de o viață conjugală anostă, pentru a se angaja ca infirmieră în câteva spitale militare, la Toulouse și Marsilia. Curând a fost contactată de un chipeș ofițer polonez atașat serviciilor de legătură ale armatei franceze, Roman Czerniawski (1910-1985). Acestuia, aparținând Primei Divizii Poloneze care a luptat în Franța după invazia Poloniei de către germani, în septembrie 1940, i-a venit ideea să pună pe picioare o rețea a Rezistenței, cu scopul de a spiona ocupantul

german și a transmite la Londra informații. „Pisica“ a acceptat cu entuziasm activitatea, mai ales că îi pica mănășa pe temperamentul tumultuos, romantic și cu gustul aventurii.

Pentru început, a făcut muncă de legătură între cele două zone ale Franței, cea ocupată, de la Vichy, și cea liberă, contactând pe noii membri ai rețelei, care și-a luat numele de „Interaliata“. Englezii au denumit-o mai scurt, F2. Grație șefului ei, colonelul Paul Achard, rețeaua a devenit una dintre cele mai active ale Rezistenței Franceze. Număra 250 de membri, dintre care 40

erau polonezi. În 1941, tânăra a primit sarcina să-și apropie ofițeri germani aflați în posturile de la frontiera spaniolă, ca să afle dacă Hitler intenționa să obțină de la Franco autorizația de a traversa Spania, pentru a ataca Gibraltarul. „Pisica“ a fost prima care a informat Rezistența că proiectul era abandonat. A frecventat atunci multe baruri ale hotelurilor de lux de la Vichy, ghemuită pe banchetele de piele, în așteptarea prăzii, și tot atunci a fost botezată de ziariștii americani „Pisica“.

„Interaliata“ a organizat parașutări de arme pentru Rezistență, a recepționat livrări de

DOUĂ CĂRȚI POȘTALE EXPEDIAȚIE FAMILIEI GIURESCU

Dr. CRISTIAN ANDREI
SCĂICEANU

Cartofilia și filatelia au un potențial documentar încă insuficient valorificat de cercetarea istorică, fiind surse nebanuite de informații inedite. Cărțile

Excelența, Vă rog să
scuzați că Vă deranjez așa
dar Vă rog să binevoiți
a-mi expedia lucrarea la
Chisinau, cu indicațiunile
cât de sumare. Cel târziu
în câteva săptămâni, mă
voi prezenta la București,
cu lucrarea refăcută, bună
de tipar, cu bani primiți aștept
de-mă acolo pentru corecturi.
De Excelența Voastră devotat și respectuos
Vasile Mihăilescu

Cartea poștală expediată de Vasile Mihăilescu
(dreapta) și cea semnată de Bezviconi

poștale de altădată evocă o lume demult apusă, cu personalități remarcabile, cu alte obiceiuri și maniere, cu alte principii și, mai ales, cu o altă scară de valori. Ilustratele au apărut la sfârșitul veacului al XIX-lea și colecționarea lor, în întreaga lume, s-a dezvoltat exploziv. În primul sfert al secolului XX cartofilia a devenit cel mai răspândit hobby de pe glob.

În România, primele cărți poștale ilustrate au fost puse în vânzare în 1894, cu prilejul Expoziției Cooperatorilor, organizată de Dimitrie C. Butculescu în Grădina Cișmigiu. Ele au fost primite cu mult interes de public, astfel încât în octombrie același an directorul general al Poștelor, Dumitru Cezianu, semna ordinul circular nr. 43.041 privind admiterea în serviciul intern a cărților poștale de industrie privată. Acesta stabilea că noile tipuri de cărți poștale „pot fi de formatul celor simple sau cu răspuns plătit, timbrele de francare să se aplice după nevoie, dimensiunile să nu treacă peste 14 centimetri lungime și 9 lățime și formatul hârtiei să fie în felul celei înțrebuinate de Administrația

Poștelor pentru cărțile poștale emise de dânsa”.

De la prietenul Mihăilescu

Editurile românești profită din plin de popularitatea noilor cărți poștale și pun la dispoziția publicului o gamă foarte largă de cărți poștale ilustrate. Rafinamentul la care s-a ajuns în numai câțiva ani poate fi ilustrat de unele dintre exponatele prezentate la Expoziția Generală din 1906. În cadrul secțiunii a IX-a „Arte Frumoase”, grupul 58, la Pavilionul Artelor din Parcul Carol, mai mulți editori au expus cărți poștale psilografiate, care prezentau pe fața ilustrată un text tipărit, urmărindu-se imprimarea unui cât mai mare

număr de cuvinte pe spațiul limitat la dimensiunile 9x14 centimetri. Toate exponatele erau adevărate opere de artă miniaturală. Au fost expuse cărți poștale cu texte de 1.700, 2.000, 5.000, 9.000 și chiar 10.100 de cuvinte.

Cărțile poștale ilustrate de la începutul secolului XX, considerate clasice de către colecționari, aveau însă un dezavantaj. Transmiterea unui mesaj scris era posibilă doar pe fața ilustrată, deoarece verso-ul era rezervat exclusiv adresei destinatarului. Din această cauză ilustrația ocupa doar 75-80% din suprafață, permițând astfel și scrierea unor scurte mesaje alături de imaginea reproducă. Logica unei astfel de abordări rezidă în faptul că noile tipuri de

BRUTĂRUL

10

1794. Înving de trupele rusești și prusace la Maciejowice, grav rănit, aproape inconștient, eroul național polonez Tadeusz Kosciuszko (1746-1817) rostește o propoziție pe care, mai târziu, îi va fi greu să o recunoască și să și-o asume: „Finis Poloniae” („Este sfârșitul Poloniei”), mai ales că de ce ar fi spus-o în limba latină? Pare a fi renunțat la visul său național, pe care l-ar admite irosit, ceea ce nu va face nici după a treia împărțire a Poloniei, la 24 noiembrie 1795, prin care se hotăra „suprimarea statului polonez”.

12

1793. Regina Franței Maria Antoaneta este chemată la primul interogatoriu, în fața lui Fouquier-Tinville, acuzator public (care nu îi va supraviețui mai mult de doi ani), a unui asesor, Herman, și a câtorva copii. De partea ei, nimeni. În săptămânile de singurătate din spațiul de detenție, turnul Temple, fosta regină a Franței și-a adunat puterile și, la cele mai neroade întrebări, are acum răspunsuri gândite, rostite pe un ton calm și surprinzător de ferm. Spune cum o cheamă, Maria Antoaneta de Austria-Lorena, are 38 de ani, este văduva regelui Franței și nu ea și soțul ei au înșelat poporul, cum este acuzată, ci „cei care aveau interes”. De fapt, interogatoriul este o hărțuială verbală, care se va termina curând. Fouquier-Tinville se așterne repede pe întocmirea actului de acuzare, pe care îl încheie cu cuvintele: „Maria Antoaneta, văduva lui Ludovic Capet, a fost, cât timp a stat în Franța, flagelul și vampirul francezilor”.

16

1846. Dr. William T.G. Morton, din Charlton (Massachusetts) face o demonstrație la spitalul din oraș de extracție dentară cu anestezie. Este vorba despre eter. Prima încercare a avut loc cu două săptămâni în urmă, dar nu în prezența colegilor dentiști. Eterul va fi frecvent folosit în intervențiile chirurgicale din timpul Războiului de secesiune (1861-1865), în cazul răniților din bătăliile de la Fredericksburg, Chancellorsville și Wilderness

21

1904. Escadra rusă a Mării Baltice, aflată sub comanda amiralului Zinovii Rojestvenski, se află în cursă spre Extremul Orient. În noaptea de 20 spre 21 octombrie, în Marea Nordului, în apropiere de Dogger Bank, un întins banc de nisip în mijlocul mării, marinarii observă niște siluete neclare. Rușii, în stare de război din februarie cu japonezii, se gândesc că nu pot fi decât... torpilori niponi (!) ce se pregătesc de un atac surpriză, după obiceiul lor. Cuirasatele rusești deschid imediat focul. Totuși, presupușii atacatori nu ripostează... pentru că sunt niște pașnici pescari englezi din portul Hull! La 22 decembrie același an își va începe lucrările o comisie internațională însărcinată să ancheteze ceea ce se va numi „incidentul de la Dogger Bank”. Bancul de nisip din Marea Nordului va fi totuși locul unei ciocniri navale adevărate, dar în ianuarie 1915, între forțele britanice și germane.

31

1940. După o călătorie cu peripeții, un fel de cursă cu obstacole, dar și o evadare, prim-ministrul belgian Hubert Pierlot și ministrul său de Externe, Paul-Henri Spaak, sosesc la Londra. Refuzând capitularea în fața germanilor, ordonată de regele Leopold al III-lea, la 28 mai, cei doi miniștri s-au refugiat în Franța, cu intenția de a forma un guvern belgian în exil. Dar Franța, fiind și ea la rândul ei capitulardă, miniștrii belgieni ajung la Vichy. Apoi, hotărâți să continue lupta, pleacă în Marea Britanie, via Spania. Călătoria este plină de neprevăzut. După tracasările la care îi supun autoritățile franceze, sunt reținuți la frontiera spaniolă, apoi la Barcelona, de către guvernul de la Madrid, care se teme să-și asume responsabilitatea de a-i primi. Grație consulului belgian în Spania, un anume domn Jottard, care le procură o camionetă cu fund dublu, cei doi reușesc să fugă în Portugalia, de unde pot lua un avion spre Londra.

„Carol I”, al cărui director fusese Ioan Maiorescu mai bine de un deceniu (1837-1848).

Se impun câteva comentarii privind corespondența analizată. În primul rând, trebuie să remarcăm că din adresa destinatarului lipsește strada sau locul unde acesta poate fi găsit. Acest lucru înseamnă că profesorul Constantin Giurescu era bine cunoscut în Focșani în anul 1901 și corespondența trimisă putea fi remisă, chiar dacă nu avea indicată strada în adresă. Din textul corespondenței se desprinde faptul că cei doi erau prieteni („căci mult te doresc”) și purtau de ceva timp o corespondență („Am întârziat cu răspunsul”). Profesorul Vasile Mihăilescu evocă apropierea unui examen, care putea fi cel de titularizare pe post. De asemenea, trebuie subliniată preocuparea expeditorului pentru găsirea unei cărți poștale ilustrate cu imaginea clădirii Colegiului Național „Carol I”. Epuiizarea acestora demonstrează popularitatea ilustratelor la începutul secolului trecut. Conform ștampilelor poștale, ilustrata a fost expedită din Craiova la 21 octombrie și a ajuns la Focșani a doua zi, la 22 octombrie. Unul dintre criteriile de performanță ale Poștei Române de astăzi este sistemul Z+1 (adică sosirea unei trimiteri poștale la destinație a doua zi după prezentarea ei la oficiul poștal) și pe care, din păcate, nu întotdeauna îl realizează. În urmă cu mai bine de 100 de ani ajungerea la destinație a unei ilustrate a doua zi după expediere era în firea lucrurilor, nu era considerată un criteriu de performanță. Scurta misivă se încheie cu speranța că prietenul său va avea în curând un băiat. La 26 octombrie 1901, după numai patru zile de la sosirea ilustra-

tei la destinație, se naștea la Focșani Constantin C. Giurescu. Va fi, în adevăratul sens al cuvântului, un Giurescu junior. Istoric de prestigiu, a obținut înalte titluri științifice (doctor în istorie, profesor universitar, membru al Academiei Române), a deținut demnități publice (în trei rânduri a fost ministru) și mai ales a fost, la rândul lui, tatăl unui alt Giurescu junior, acad. Dinu C. Giurescu, care a continuat tradiția familiei.

Cu mulțumirile lui Bezviconi

În perioada februarie-septembrie 1939, pe când ocupa, la Galați, funcția de rezident regal al ținutului Dunărea de Jos, Constantin C. Giurescu a primit de la istoricul Gheorghe Bezviconi următoarea carte poștală:

„Excelenței Sale
Domnului Profesor
Constantin C. Giurescu
Rezident Regal
Galați
11.IX.1939

Excelență,

Vă rog să mă scuzați că Vă deranjez iarăși, dar V'as ruga să binevoiți a-mi expedia lucrarea la Chișinău, cu indicațiunile cât de sumare. Cel târziu în câteva săptămâni, mă voi prezenta la București, cu lucrarea refăcută, bună de tipar, cu banii primiți așezându-mă acolo pentru corecturi.

Al Excelenței Voastre devotat,

Gh. Bezviconi

Cartea poștală a fost expedită din Chișinău (adresa trimițătorului: „G. Bezviconi, str. Ferdinand nr. 1, Chișinău”), la 12 septembrie 1939. Ajunge la Galați a doua zi, la 13 septembrie (iarăși, după numai o zi!). Din cuprinsul mesajului

rezultă sprijinul pe care profesorul Constantin C. Giurescu l-a dat lui Gheorghe Bezviconi pentru redactarea și publicarea unei lucrări care, din păcate, nu este nominalizată în textul corespondenței. Bănuim că este vorba despre primul volum din *Boierimea Moldovei dintre Prut și Nistru*, apărut în 1940 la Fundația Culturală „Carol I”. Din formulele de adresare reiese respectul deosebit pe care-l arăta Gheorghe Bezviconi lui Constantin C. Giurescu, în dubla sa calitate, de istoric și de demnitar.

Cele două cărți poștale prezentate aduc câteva informații interesante, care permit mici corecții în biografiile celor doi expeditori. Astfel, despre Gheorghe Bezviconi se spune că a părăsit definitiv Chișinăul în 1937, fapt contrazis de cartea poștală trimisă în 1939, iar Vasile Mihăilescu era deja profesor la liceul craiovean în 1901, și nu abia în 1904, cum se afirmă în unele lucrări.

Într-o epocă în care comunicațiile se realizează aproape exclusiv prin telefon sau internet, ambele misive impresionează prin frumusețea scrisului de mână și prin eleganța stilului, având o exprimare cursivă, clară și simplă. ■

Monumentul ridicat în memoria lui Ioan Maiorescu, în Parcul Bibescu

cărți poștale au fost create pentru a transmite în principal o imagine, pentru trimiterea unor mesaje scrise putând fi utilizate vechile cărți poștale emise de Administrația Poștei, ce nu aveau imagini imprimate. Au fost încercări de a rezolva problema prin reducerea imaginii la 50% din suprafață, dar varianta care s-a impus a fost partajarea versoului între spațiul destinat mesajului scris și adresa destinatarului și menținerea feței cărții poștale pentru imagine.

Cu astfel de probleme s-a confruntat și profesorul craiovean Vasile Mihăilescu, în 1901, când a trimis o carte poștală ilustrată prietenului său, Constantin Giurescu, pe atunci profesor la Focșani. Cartea poștală, intitulată „Vedere parțială a Craiovei“, a apărut la Editura Librăriei „Gherman F. Lazăr“, din Craiova, și reprezenta o vedere a orașului luată din zona luncii Jiului. În imagine se disting acoperișurile clădirii Liceului „Carol I“ și Palatului Dinu Mihail, precum și turlele bisericilor Madona Duda și Sfânta Treime. Vom reda, în continuare, textul integral al corespondenței acestei cărți poștale, păstrând ortografia autorului:

„8 octombrie 1901 [stil vechi – n.n.] Craiova

Dragă Giurescule,

Am întârziat cu răspunsul din dorința de a-ți trimite vederea liceului nostru. Epui-zându-se am fost mereu amăn-at că vor aduce altele și n'au mai adus. Și aici se poate vede dar nu bine: e clădirea mai din stânga cu 2 cupole ce se vede sub floare. De apropierea examenului îmi pare bine numai de un lucru: voi avea ocaziunea să te revăd și să vorbim căci mult te doresc. *Până atunci sper că vei fi tată al*

unui Giurescu junior [s.n.]. Nevasta ce zice?

Salve V. Mihăilescu“.

Pe verso este scrisă adresa destinatarului: „Domnului Constantin Giurescu, profesor, Focșani“.

Destinatarul trimiterii poștale este un nume bine cunoscut: Constantin Giurescu. Amintim doar câteva repere din biografia sa pentru mai buna înțelegere a misivei pe care o prezentăm. S-a născut la 20 august 1875, în comuna Chiojdu din județul Buzău. A urmat în paralel cursurile Școlii Normale și ale Facultății de Filosofie și Litere (specialitatea istorie) din București, pe care a absolvit-o în 1898. În 1909 devine primul doctor în istorie al acestei facultăți (anterior mai fuseseră acordate două titluri de doctor în filosofie: în 1906 lui Ion D. Petrovici și în 1907 lui Constantin Antoniadă), iar din 1914 este membru titular al Academiei Române, după ce devenise membru corespondent în 1909.

Mai puțin cunoscut decât ilustrul său prieten este expeditorul cărții poștale, Vasile Mihăilescu. Sunt câteva elemente de paralelism între viețile celor doi istorici: ambii s-au născut în 1875 (Vasile Mihăilescu la 25 decembrie, în Craiova), ambii au urmat în

paralel cursurile Școlii Normale și ale Facultății de Filosofie și Litere din București (Vasile Mihăilescu a absolvit facultatea tot în 1898, fiind coleg cu Constantin Moisil), ambii au devenit după absolvire profesori de liceu (Vasile Mihăilescu la Colegiul Național „Carol I“ din Craiova, Constantin Giurescu la Liceul „Unirea“ din Focșani). Vasile Mihăilescu s-a implicat mult în viața culturală a orașului, fiind și astăzi amintit cu mândrie printre profesorii celebri ai Colegiului Național „Carol I“. În 1907 s-a alăturat grupului de profesori care protestau pentru modul cum a fost reprimată răscoala țărănească, motiv pentru care a fost arestat. În sprijinul fostului său student, Nicolae Iorga a scris atunci articolul *Adevărata Craiovă?*, iar ministrul Spiru Haret a trimis o comisie pentru lămurirea incidentului, fără a putea interveni în actul de justiție. În 1909, Vasile Mihăilescu a inițiat o campanie publică pentru ridicarea unui monument în memoria lui Ioan Maiorescu. Acțiunea s-a materializat în 1913, când în ziua de Sfântul Ion, 7 ianuarie, s-a inaugurat în Parcul Bibescu monumentul realizat în bronz de sculptorul Ioan Iordănescu. În 1928 statuia a fost mutată în fața Colegiului Național

Liceul din Focșani

absolut străine românilor basarabeni. Pentru ei, războiul avea mai mult un caracter fratricid, deoarece se vedeau nevoiți să lupte împotriva românilor bucovineni și transilvăneni, frații lor de sânge, înrolați cu forța în armata Austro-Ungariei.

Frecvențele chemări sub arme au luat din sate un număr mare de brațe de muncă. Bătrânii, femeile, copiii rămași acasă nu erau în stare să facă față cerințelor, să are și să semene ogoarele. De la începutul războiului și până în septembrie 1917, din satele Basarabiei au fost mobilizați peste 300.000 de bărbați, reprezentând mai bine de 50% din populația masculină aptă de muncă.

Criza agriculturii s-a manifestat, în primul rând, prin reducerea terenurilor însămânțate și a volumului producției de cereale. În județele Orhei și Chișinău suprafața semănată s-a redus cu 50-60%. Gospodăriile țărănești erau ruinate și de dese și masivele rechiziționări de animale și furaje pentru necesitățile armatei imperiale. Concentrarea unor enorme forțe militare rusești în Basarabia și întreținerea lor afectau, de asemenea, foarte mult gospodăriile țărănești.

Epuizarea resurselor de muncă ale ținutului s-a produs și în urma luării forțate a populației civile la construcția fortificațiilor de apărare. De mobilizarea populației se ocupau organele polițienești și de jandarmerie, iar după revoluția din februarie 1917 cele ale miliției, care practicau foarte frecvent abuzurile și violența.

Elena Alistar

Erau luați, fără nicio deosebire, bolnavi, bătrâni, adolescenți, copii, inclusiv femei. În aprilie 1915-februarie 1916 au fost duse la lucrările de fortificație 125.000 persoane și 15.000 de care. Numai în primăvara anului 1916, în raioanele de sud și centru au fost concentrați la astfel de lucrări 80.000 oameni, iar în județul Hotin 20.000, cu 2.000 căruțe. Astfel, muncile agricole de primăvară au fost paralizate.

Situația populației Basarabiei în decursul războiului s-a deteriorat foarte mult. Orașenii suferau de pe urma inflației galopante și a salariilor mizerabile. Orașele ținutului s-au confruntat în permanență cu criza de produse alimentare. La Chișinău mult timp nu s-a vân-

Simeon Murafa

dut pâine. Foametea cuprinsese orașele și satele Basarabiei.

În timpul războiului au crescut enorm impozitele. Pentru neachitarea dărilor, averile țăranilor erau vândute, iar pământul dat în arendă. Procesul de ruinare și pauperizare a lucrătorilor agricoli a căpătat un caracter de masă. Pentru cele mai mici abateri țăranii și orașenii erau pedepsiți potrivit legilor războiului. Condițiile grele de muncă, subnutriția, lipsa asistenței medicale generau frecvente molime. În 1917 toată Basarabia a fost cuprinsă de epidemia de tifos exantematic.

Între amendă și deportare

Neutralitatea României în primii ani ai războiului a creat serioase dificultăți autorităților țariste din ținut. Nu era exclusă posibilitatea intrării armatei române în Basarabia. Prin intermediul agenturii ruse din România erau urmărite atent dispozițiile și intențiile autorităților române legate de provincia din stânga Prutului. Sub o supraveghere similară se aflau și românii din Basarabia, în special intelectualitatea locală. Propaganda națională și cea revoluționară se pedepseau aspru, de la amenda de 3.000 ruble sau trei luni închisoare, până la deportarea în Siberia.

Autoritățile ruse din Basarabia erau alarmate de consecințele unei eventuale aderări a României la Puterile Centrale. Colonelul Nordberg, șeful Direcției Guberniale de Jandarmi, într-un raport adre-

Кувынт Молдовенеск

ГАЗЕТА СЭПТАМЯНАДЫ ПЕНТРУ МОЛДОВЕНІЯ ДІЯ БАСАРАБІЯ ШІ ДЕ ПЕСТЕ НІСТРУ.

Frontispiciul ziarului Cuvânt moldovenesc și militari ruși pregătiți să plece pe front

издатель, Н.Александр 16, Н.Н. Александр, (Kishineff, 16, N. N. Alexandri)
корреспондент, скрывается тот, что привел ре-
зульт Молдовенеск"
интервью 5 и 6 сара.

Ціага пентру
реклама:

Ук ридя де нонармис:
1) не фила нитан—40 к.
2) не фила а патра—30 к.
Иллюстрация „М-
инистры Молдовенеск“

În perioada premergătoare Pri-
mului Război Mondial, mișcarea
națională din Basarabia, aflată sub
stăpânirea țaristă din 1812, a cunoscut
o evidentă revigorare. S-a încercat
constituirea unor prime formațiuni
politice, care aveau înscrise în
programele lor revendicări naționale
și sociale multiple: limbă națională în
școală și biserică, libertăți cetățenești,
reforme pentru țărani ș.a.

Au apărut și primele periodice
românești, a căror existență, deși de scurtă durată, a marcat pași importanți în răspândirea
ideilor naționale în rândul populației române majoritare.

În aprilie 1913 a ieșit de sub tipar primul număr din ziarul Glasul Basarabicii, care promova
cititul și scrisul în limba română, cu alfabet latin, răspândirea cărților și gazetelor naționale,
„comoară neprețuită pentru luminarea minților“.

BASARABIA ÎN AJUNUL MARI UNIRI

Dr. ION VARTA

În mai, același an, a apărut
și revista *Cuvânt Moldove-
nesc*, iar la 5 ianuarie 1914
ziarul cu același titlu, „pentru
moldovenii din Basarabia și
de peste Nistru“. Aceste două
publicații au avut o impor-
tantă contribuție la revigora-
rea conștiinței naționale a
moldovenilor din ținut, la
pregătirea unirii cu România.
În timpul Primului Război

Mondial tirajul ziarului atin-
sesse cifra de 10.000 exem-
plare, fiind răspândit și printre
soldații moldoveni de pe
front. Printre colaboratorii lui
amintim pe N. Alexandri, P.
Halippa, S. Murafa, D. Ciu-
gureanu, M. Minciună, T.
Roman, I. Buzdugan (*Maga-
zin istoric*, nr. 6/2006) ș.a. Și
jandarmeria locală recunoștea
influența pe care o aveau

aceste publicații periodice în
mediul intelectualității basa-
rabene.

Război, foamete, tifos

Rusia, ca membră a An-
tantei, a intrat în Primul Răz-
boi Mondial urmărind ve-
chile sale scopuri expansio-
niste. Interesele rusești le erau

care în acea perioadă făceau exces de zel în depistarea „spionilor” veniți în Basarabia din Regat. Același Nordberg raporta Statului Major al Armatei a VI-a ruse că arestarea, în decursul lunii iunie 1915, a mai multor cetățeni români suspecți de spionaj a provocat o atmosferă apăsătoare în sânul intelectualității din Galați.

În interiorul Basarabiei a fost instituit un regim aspru, care, în mare măsură, a fost o replică la poziția guvernului de la București și a opiniei publice din România în perioada neutralității. Administrația țaristă din ținut acorda o deosebită atenție stării de spirit a populației basarabene. „Pristavilor” (ispravnici, administratori) și șefului Poliției detectiv li s-a ordonat să fie atenți la tot ce le va trezi bănuiala și, în caz de necesitate, să raporteze în orice moment,

Batoză într-un sat din Basarabia

ziua sau noaptea. Populația Chișinăului era supravegheată cu o vigilență deosebită.

Un exemplu concludent în acest sens îl constituie cazul lui D. Ciugureanu, suspectat de poliție pentru sentimentele sale filoromâne. În septembrie 1915, jandarmeria din Chișinău i-a deschis dosar penal în baza unui denunț potrivit căruia s-ar fi exprimat despre un eventual conflict ruso-român de pe poziții proromâne și antirusești. A evitat închisoarea doar datorită atitudinii sale ferme din timpul anchetei. A

fost intens susținut și de unele organizații obștești și persoane particulare din orașele Hâncești și Chișinău.

Pentru a evita eventuale complicații în cazul unui război cu România, au fost expulzați din ținut câteva sute de români basarabeni, considerați supuși austrieci, deoarece părinții și bunicii lor

veniseră în Basarabia din Transilvania încă în perioada colonizării ținutului.

În urma intrării României în război de partea Antantei (*Magazin istoric*, nr. 8/2006), legăturile dintre românii de pe ambele maluri ale Prutului au devenit mai libere. Tendința de reîntregire națională a basarabenilor, care coincidea cu cea a românilor bucovineni și transilvăneni, se manifesta tot mai pregnant. Evenimentele din anii 1917-1918 au dus, mai apoi, la Unirea Basarabiei cu România. ■

BLITZ... CONCURS 200

Anul acesta se împlinesc 200 de ani de la pierderea Basarabiei. Revista noastră organizează un concurs adresat cititorilor din teritoriul dintre Prut și Nistru. Premiul constă într-un abonament pe un an la ediția *on-line* a revistei *Magazin istoric*.

Trimiteți, până la 15 noiembrie 2012, răspunsul la această întrebare (cu mențiunea **Blitz – 200**).

– La ce tiraj a ajuns ziarul Cuvânt moldovenesc în timpul Primului Război Mondial?

Răspunsul corect la **Blitz... Concursul 200** din luna septembrie 2012 este:

Ianuarie 1912

Adresa la care puteți trimite răspunsurile: mistoric@gmail.com. Vă rugăm să precizați numele, adresa și numărul de telefon.

sat șefului Statului Major al Districtului Militar Odessa, constata că în urma eșecului armatei ruse pe frontul galițian din vara anului 1915 spiritele în România deveniseră extrem de nefavorabile Rusiei. În baza informației comunicate de agentura secretă rusă din România, Nordberg mai transmitea superiorului său că în Iași „partida germanofilă alcătuiește componența administrației pentru Basarabia în eventualitatea ocupării acesteia de către armata română”.

Șefii jandarmeriei basarabene constatau că în sânul populației din ținut se răspândise zvonul despre un război apropiat între Rusia și România. Se considera că una dintre cauzele acestor zvonuri era articolul *Plânsul Marii României*, publicat în ziarul

Cuvânt Moldovenesc. Rădăcinile fenomenului erau multiple și nu puteau fi reduse la un articol de ziar. O dovedește și faptul că aceste așteptări ale basarabenilor au continuat să persiste în toamna și iarna anului 1915.

La începutul anului 1916, același colonel Nordberg raporta șefilor că „chestiunea unei eventuale ocupări a Basarabiei de către armata română constituie principala problemă în momentul de față”. Șeful jandarmilor considera că de această problemă erau preocupați atât țărani, cât și intelectualitatea basarabeană. Colonelul considera că starea era alimentată de

„zvonurile care erau răspândite în ținut, precum și de informațiile din presă despre luptele din Bucovina și atmosfera din România”.

Teama de Unire

Jandarmeria basarabeană, din însărcinarea comandamentului Districtului Militar Odessa, prin intermediul agenției sale secrete, supraveghea în mod atent situația politică din România. O atenție deosebită se acorda manifestă-

ganizațiilor studențești, în cadrul cărora au fost reluate cuvântările din 23 august. Un deosebit succes avusese discursul Elenei Alistar (*Magazin istoric*, nr. 3/1993; 3/1998), originară din Moldova de la est de Prut, care a vorbit despre trista soartă a Basarabiei în componența Imperiului Rus. De altfel, Elena Alistar fusese arestată cu un an în urmă, la 19 august 1914, de către jandarmeria rusă din Basarabia, în satul soțului ei, Răzeni, ținutul Chișinău, pentru „agitație în folosul României”. Era incriminată că le-ar fi spus țăranilor „să nu le fie frică de români”, care urma să intre de curând în Basarabia, „liniștit”, „pașnic”. Elena Alistar era învinuită, de asemenea, „de elogierea stării de lucruri din România”, de inse-

Imagine din grădina publică a Chișinăului

rilor politice de peste Prut, care abordau chestiunea Basarabiei. Un singur exemplu mai semnificativ, dintre multe altele. La 30 august 1915 șeful jandarmeriei județului Ismail, printr-un raport adresat colonelului Nordberg, relatează că, la 23 august, la teatrul din Galați avusese loc o adunare numeroasă a studenților, unde s-au ținut mai multe discursuri. Ideea centrală a vorbitorilor era că sosise momentul alipirii Basarabiei și Transnistriei la România. Adunarea fusese urmată de o grandioasă manifestare prin oraș. În același raport se mai menționa că la 27 august primarul orașului Galați a oferit un banchet or-

gizarea în presa periodică românească a unor articole ostile Rusiei, de trimiterea unor copii basarabeni la studii în România. În baza unor atare „capete de acuzare”, colonelul Nordberg propunea expulzarea ei din Basarabia, pe motiv că prezența acesteia prezenta un pericol „pentru liniștea și securitatea publică”. După o lună de detenție, E. Alistar, la sugestia guvernatorului, a fost repusă în libertate, întrucât capetele de acuzare formulate de organele represive din ținut nu s-au adevărat.

Spiritul antirusesc din România era întreținut și amplificat chiar de autoritățile țariste din stânga Prutului,

Ediția tipărită și (în stânga) ediția electronică

Lexicon, pe care îl va edita, paralel cu propria-i enciclopedie, din 2006, în 24 de volume.

Germania de Est a păstrat denumirea de „Institut Bibliografic” pentru fosta editură din Leipzig și a continuat să publice numeroase lucrări lexicografice și enciclopedice, fără a putea folosi marca „Brockhaus”. În 2009 această marcă a fost achiziționată de gigantul grup editorial Bertelsmann, care controlează astfel toată piața enciclopediilor germane, cu Brockhaus, Meyers și Duden.

În *Cuvântul redacției* la ediția a 11-a a *Dicționarului*, în 1868, Brockhaus expunea obiectivul întreprinderii editoriale și enciclopedice: „Dicționarul are ca scop fluidizarea și popularizarea rezultatelor științifice, artistice și tehnice, nu pentru practica comercială, ci pentru educarea generală a publicului. Deoarece cultura generală nu este mai prejos de educația practică, la care individul ajunge în cursul vieții, ea trebuie văzută ca un punct de plecare în dezvoltarea socială și națională. Ansamblul de idei și fapte, așa cum este el prezentat în enciclopedie, are ca obiectiv a-i face cunoscut omului mediul înconjurător și pe cel cotidian, a-l iniția în cunoaș-

terea și interdependența lucrurilor și în realizarea unui orizont general asupra lumii”.

În aprilie 1820, când enciclopedia a ajuns la a cincea ediție, Brockhaus a intitulat-o *Real Encyclopädie*, denumire care se va păstra până la ediția a 11-a, din 1864-1868. Lucrarea se vin-

**Cultura generală
este punctul de plecare
în dezvoltarea socială
și națională**

dea atât de bine, încât în septembrie 1820 a început tipărirea unui nou tiraj, pentru ca, în vara lui 1821, să se tragă al treilea. În 1822 Brockhaus a publicat pentru a cincea ediție un *Supliment*, intitulat *Conversations-Lexicon über die neu-este Zeit und Literatur* (Dicționar despre timpurile noi și despre literatură), practic un al 11-lea volum al lucrării sale de referință. Cu entuziasm, Brockhaus a demarat pregătirea ediției a șasea, care a apărut în 1824, tot în zece volume.

Dar marele editor al acestei enciclopedii nu mai trăia în momentul ieșirii de sub tipar

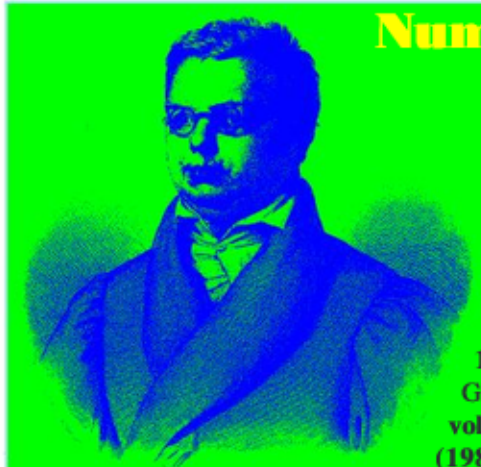
a primului volum. Friedrich Arnold Brockhaus a încetat din viață la 20 august 1823, la Leipzig, orașul în care, în pofida unei puternice concurențe, s-a afirmat în domeniul editorial, impunând publicului de limbă germană unul

dintre monumentele lexicografiei europene, categorie în care mai intră doar enciclopediile franceză (azi Larousse), britanică și conaționala germană, Meyers. Opera i-a fost preluată și dusă mai departe de fii, Friedrich Brockhaus (1800-1865), care s-a retras în 1850, și Heinrich Brockhaus (1804-1874), care a și extins-o considerabil. Heinrich a adus mari servicii literaturii și științei germane, Universitatea din Jena recunoscându-i meritele, prin acordarea în 1858 a titlului de doctor în filosofie.

Enciclopedia Brockhaus a fost o sursă de inspirație pentru lexicografii europeni și americani. Prezintă această influență enciclopediile olandeză, *Geillustreerde Encyclopaedie* (1870-1882), rusă, *Enkiklopediceski Slovar* (1890-1906), în 43 de volume, suedeză, *Svenska Konversations-Lexic* (1845-1851), ungară, *Koezhazsnu Esneretek Tara* (1831-1834), în 12 volume, și *Encyclopaedia Americana* (1829-1833), în 13 volume.

În 1991, astronomii germani au acordat unui asteroid necunoscut, descoperit de ei, numele de F.A. Brockhaus. ■

Numele din spatele operei

24.000 de pagini conținând 300.000 de articole și 35.000 de hărți, grafice și tabele. Aceasta este enciclopedia germană Brockhaus, care apare din anul 1808, având la primele două ediții câte șase volume, de la a treia (1814) până la a șasea (1824) câte zece volume, la edițiile șapte-opt (1830-1837) câte 12 volume, pentru a trece la 15 volume, în edițiile 9-12 (1843-1879), și la 16 volume, în edițiile 13-14 (1882-1895). În 1925-1928, la a 15-a ediție, Der Grosse Brockhaus (Marele Brockhaus) a avut 20 volume, un supliment, plus un atlas. La a 19-a ediție (1986-1995) Brockhaus Encyclopädie a însumat 24 volume, un index de persoane (vol. 25), un dicționar al limbii germane (vol. 26-28), un dicționar german-englez-german (vol. 29), trei suplimente (vol. 30-32), plus un volum atlas. La a 21-a ediție (2005-2006), Brockhaus a apărut în 30 de volume legate în piele sau în pânză, cu înscrisuri aurii, plus două DVD-uri. Ediția în piele a costat 2.820 euro, cântărea 70 kg și ocupa 1,70 m liniari de bibliotecă. Pentru ea au lucrat doar la editură 70 de redactori de text și imagine și au colaborat câteva mii de autori. Ca și alte ediții, a 21-a a avut și o versiune „bibliofilă”, vândută la prețuri considerabil superioare celui amintit mai sus. Din anul 2009 Enciclopedia Brockhaus nu mai apare pe hârtie, ci doar în format digital, fiind accesibilă sub numele de Brockhaus Multimedia Premium.

FRIEDRICH ARNOLD BROCKHAUS

VICTOR IONESCU

Imul care a creat acest monument informațional se numea Friedrich Arnold Brockhaus. S-a născut în urmă cu 240 de ani, la 4 mai 1772, a fost școlit în orașul natal, Dortmund, pentru ca în 1788-1793 să lucreze într-o casă de comerț din Düsseldorf. A studiat apoi la Universitatea din Leipzig.

Din 1805 F.A. Brockhaus a intrat în lumea afacerilor industriale. Se mutase între timp din Germania în Olanda, la Amsterdam, unde a întemeiat „Amsterdam Buchhandlung”, considerată drept originea editurii „F.A. Brockhaus”.

Două publicații concepute de el, *De Ster* – jurnal politico-literar în olandeză și *Individualitäten aus und über Paris* (Personalități din și de la Paris), cu apariție lunară în limba germană, n-au rezistat prea mult timp. În 1810 Brockhaus s-a întors în Germania, la Altona. Acolo a cumpărat copy-rightul falimentarului *Conversations-Lexicon mit vorzüglicher Rücksicht auf die gegenwertigen Zeiten* (Enciclopedie cu un interes deosebit pentru epoca contemporană), editat din 1796 de Renatus Gotthelf Loebel. Pe baza acestuia a creat în

1808 *Encyclopedia Brockhaus*. După a doua ediție, din 1812, afacerea s-a extins rapid. Brockhaus s-a stabilit atunci la Leipzig, unde a înființat o editură de mari dimensiuni. Acolo enciclopedia sa a fost publicată permanent, până la ediția a 16-a (1928-1937).

După Al Doilea Război Mondial, din cauza împărțirii Germaniei, *Der Grosse Brockhaus* a fost publicat la Wiesbaden și, din 1985, la Mannheim, Germania Federală, unde editura Brockhaus a achiziționat și copy-rightul pentru *Meyers Conversations*

PENTRU BIBLIOTECA DUMNEAVOASTRĂ

● **Vasile Scărneci – VIAȚA ȘI MOARTEA ÎN LINIA ÎNTĂL. JURNAL ȘI ÎNSEMĂNĂRI DE RĂZBOI 1916-1920, 1941-1943** (Ediție îngrijită, prefață și note de Adrian Pandea)
Editura Militară, București, 2012, 616 pp.

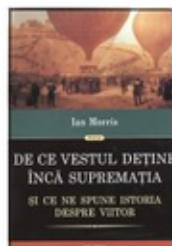
● **Steluța Chefani-Pătrașcu – MOȘIERI TELEORMĂNENI (1864-1949). MĂRIRE ȘI DECĂDERE**
Editura Renaissance, București, 2011, 390 pp.+foto

● **Nicolae Mares – LUCIAN BLAGA, EPISTOLARUL DE LA ACADEMIA ROMÂNĂ**
Editura ALTIP, Alba Iulia, 2012, 115 pp.

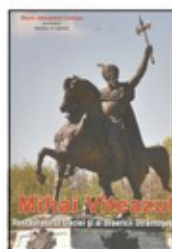
● **Claudi Alexandru Vitanos – IMAGINEA ROMÂNIEI PRIN TURISM, TÂRGURI ȘI EXPOZIȚII UNIVERSALE, ÎN PERIOADA INTERBELICĂ**
Editura Mica Valahie, București, 2011, 335 pp.

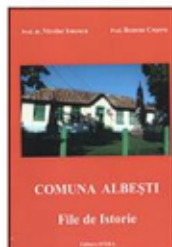
● **Ian Morris – DE CE VESTUL DEȚINE ÎNCĂ SUPREMAȚIA ȘI CE NE SPUNE ISTORIA DESPRE VIITOR** (Traducere: Irina Vainovski-Mihai și Ioana Miruna Voiculescu)
Editura Polirom, Iași, 2012, 574 pp.

● **Radu Golban, Corneliu Vlad – HOLOGRAMA EUROPEANĂ A GERMANIEI**
Editura Top Form, București, 2012, 243 pp.

● **Marin Alexandru Cristian – MIHAI VITEAZUL, RESTAURATORUL DACIEI ȘI AL BISERICII STRĂMOȘEȘTI**
Casa de Editură și Librărie Nicolae Bălcescu, București, 2011, 368 pp.

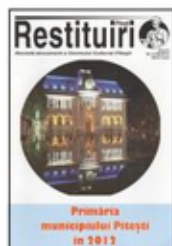
● **Nicolae Ionescu, Benone Coșeru – COMUNA ALBEȘTI. FILE DE ISTORIE**
Editura Sfera, Bârlad, 2012, 193 pp.

● **Carol Roman – ZIARISTUL ȘI FASCINAȚIA CLIPEI: CONDEIE REMARCABILE DE ALTĂDATĂ**
Editura Balcanii și Europa, București, 2012, 257 pp.

● **Alexandru Jolondcovschi, Radu Osipov – MANAGEMENTUL DEȘEURILOR DE BATERII ȘI ACUMULATORI**
Editura Notograf Prim, Chișinău, 2011, 144 pp.

● **RESTITUIRI** (Revistă-document a Centrului Cultural Pitești)
Serie Nouă, Anul X, Nr. 5(24)/2012

● **PERISCOP** (Publicație trimestrială a Asociației Cadrelor Militare în rezervă și în Retrageră din Serviciul de Informații Externe)
Nr. 1/2012, Anul IV, ianuarie-martie 2012

DESTINUL BASARABIEI

Cu prilejul comemorării bicentenarului păcii de la București, s-au desfășurat la Chișinău (14-15 mai) și Iași (16 mai) lucrările Conferinței științifice internaționale cu tema „Basarabia-1812. Problemă națională, implicații internaționale”.

Conferința, organizată de Institutul de Istorie, Stat și Drept al Academiei de Științe a Moldovei, Institutul de Istorie „A.D. Xenopol” – Filiala Iași, Institutul Cultural Român „Mihai Eminescu” din Chișinău și Departamentul pentru Românii de Pretutindeni, din România, a reunit o numeroasă asistență: academicieni, cercetători științifici, istorici, cadre didactice și studenți, reprezentanți ai corpului diplomatic din Chișinău, ai mass-media. La lucrări au participat, de asemenea, numeroși istorici din Republica Moldova și România, precum și din Austria, Finlanda, Italia, Letonia, Lituania, Polonia, Rusia și Ucraina.

Au adresat cuvinte de salut academicianul Gheorghe Duca, președintele Academiei de Științe a Moldovei, academicianul Dan Berindei, vicepreședinte al Academiei Române, prof.univ.dr. Irina Potkina, secretar științific cu relațiile științifice internaționale al Institutului de Istorie a Rusiei al Academiei de Științe a Rusiei, dr. Petru Guran, directorul Institutului Cultural Român „Mihai Eminescu” din Chișinău, și dr. Constantin Tănase, copreședinte al Asociației Cultural-Spirituale pentru Cunoaștere și Comunicare, din Chișinău.

Principalul scop al conferinței a fost reconstituirea, în spiritul adevărului istoric, a împrejurărilor în care a avut loc raptul Basarabiei, impactul acestui act injust asupra evoluțiilor politice, economice, sociale, spirituale din acest ținut al Moldovei, precum și efectele pe plan internațional.

În cadrul ședinței plenare desfășurate la Chișinău, precum și în cele două secțiuni de la Iași, au fost prezentate peste 70 de comunicări științifice pe o tematică variată, cuprinzând momentele definitorii în istoria Basarabiei – 1812, 1918, 1940. Au fost evidențiate interesele manifestate de Imperiile Otoman, Rus și Habsburgic, precum și de Franța și Marea Britanie față de Țările Române, rolul acestora în finalizarea tratatelor de la București, din mai 1812; caracterul ilegal al desprinderii Basarabiei din trupul țării; politica Rusiei în teritoriul anexat; evoluția Basarabiei în perioada interbelică, precum și în primii ani

Prezidiul manifestării de la Chișinău

postbelici; legăturile spirituale dintre locuitorii de pe cele două maluri ale Prutului etc. A fost prezentată, de asemenea, confruntarea pe frontul ideologic dintre Uniunea Sovietică și România pe tema Basarabiei, în anii '60-'80 ai secolului trecut.

Lăudabil efortul organizatorilor de a asigura posibilități de afirmare, fără niciun fel de constrângeri, într-un dialog civilizat, a diferitelor puncte de vedere în legătură cu tema pusă în dezbatere. În multe dintre comunicările prezentate și-au găsit reflectarea preocupările istoricilor din Republica Moldova pentru recuperarea trecutului, combaterea falsificărilor și a tezelor vehiculate în istoriografia sovietică, îndeosebi din R.S.S. Moldovenească, privind misiunea eliberatoare a Rusiei, justificarea existenței unei „națiuni moldovenești” și a „limbii moldovenești”.

Luările de cuvânt exprimate în cadrul conferinței, uneori contradictorii, au evidențiat nevoia continuării activității de promovare, fără emoții, a adevărului despre istoria Basarabiei. În acest sens, este de remarcă efortul impresionant depus de cercetătorii din Republica Moldova în ultimii ani, menit să scoată la lumină documente de arhivă privind destinul Basarabiei de-a lungul istoriei sale, adeseori dramatice. ■

Vasile BUGA

vizitat la atelierul său din subsolul catedralei St. John the Divine spre a scrie despre el și lucrările sale în cele două publicații ale Episcopiei Misionare, pe care reușise să o reorganizeze. Fusese ales Episcop Ursache Victorin, un călugăr moldovean care în 1945 plecase ca misionar în Ierusalim, dar se retrăsese la o mănăstire ortodoxă din S.U.A. în 1948-1949, când în Israel începuseră luptele cu palestinienii pentru refacerea statului israelian. Cele două publicații scoase de Anania erau o revistă lunară intitulată *Credința* și un calendar-carte de 200 pagini, denumit tot *Credința*, cu apariție anuală, înainte de sărbătorile Crăciunului și Anului Nou, mult apreciate de românii americani din ambele Episcopii.

Viorel Trifa scotea și el o publicație intitulată *Solia*, destul de bună, fiind și el un om cultivat. Rămăseseră destule biserici, mai ales din zonele Detroit și Cleveland, adepți ale Episcopiei Misionare române conduse de V. Ursache și aflată sub ascultarea B.O.R. și Patriarhiei ortodoxe din București. Episcopia își fixase noul sediu în eparhia preotului Nicolae Moraru, din Detroit, un bucovinean destoinic. Văzând ce se vorbea despre el și activitatea sa în publicațiile *Credința*, lui nea Costică, cum îi plăcea sculptorului să i se spună de către compatrioți, nu i-a displicut, ci dimpotrivă. Cum devenise de câțiva ani și cetățean american, arhimandritul Anania i-a sugerat că ar putea face o vizită în țară. Artistul, care nu era bogat, i-a răspuns că s-ar duce bucuros, dar de unde atâția bani. Anania, cerând părerea Patriarhului Justinian Marina, a obținut încuviințarea ca sculptorul să fie invitat pentru o peri-

oadă de 30-40 de zile ca oaspete al Administrației Patriarhiei B.O.R., care îi poate asigura cazarea și masa pe toată perioada șederii în România.

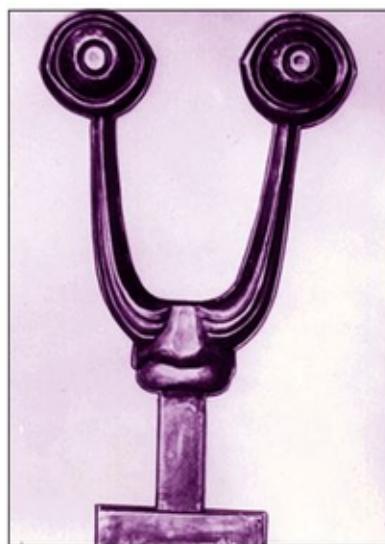
Antonovici a primit oferta și în anul 1967 a fost oaspete al Administrației patriarhale din București, vizita prelungindu-se trei luni. În acest interval, oaspetele a mers în regiunea Suceava să-și vadă locurile natale și rudele care mai trăiau în comuna Ștefan cel Mare, cât și pe cele din Tecuci, pe unde i se răspândise neamul. A vizitat și unele mănăstiri din Moldova, Văratec și Agapia nouă și veche, Slatina și Voroneț. În București, a fost invitat la un prânz de șeful Departamentului Cultelor, N. Dogaru, și adjunctul său, V. Nenciu, precum și la unele evenimente cultural-sociale organizate de Administrația Patriarhiei, dar și de M.A.E. și Ministerul Culturii.

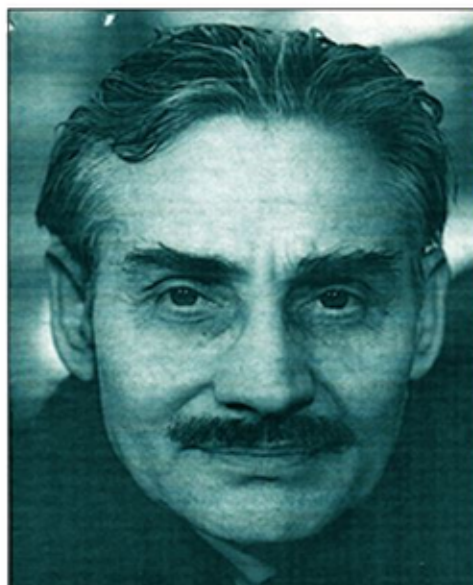
Creația lui C. Antonovici era dominată atunci de epoca bufnițelor, dar și a coșurilor de fum ale caselor țărănești, un fel de cupole zidite din cărămidă și mortar cu ciment, nisip

și var cu patru orificii rotunde laterale pentru ieșirea fumului. Antonovici desena și sculpta asemenea capete de coșuri din piatră de granit și marmură, ce ieșeau din mâna lui ca adevărate opere de artă. Într-un fel, orificiile rotunde pe unde trebuia să iasă fumul din coșuri se asemănau mult cu ochii bufnițelor. În urma vizitelor în Moldova, mai schișase și fotografiase unele coșuri de case cu elemente artistice noi, atât din sate cât și de la mănăstiri, pe care intenționa, zicea el, să le „implementeze” în viitoarele sale creații. Afirma că sesizase elemente artistice în plus la coșuri față de ceea ce reținuse memoria sa vizuală până în anii 1940, când plecase în Croația.

În sfârșit, spre finalul verii, în septembrie 1967, sculptorul C. Antonovici s-a înapoiat la New York cu impresii plăcute legate de revederea locurilor natale, a rudelor și câtorva foști prieteni și colegi, ca și de întâlnirea cu oficialități din conducerea B.O.R., dar și din M.A.E., între care m-am numărat și eu împreună cu un alt coleg, Nicolae Spătaru. Noi, în mod separat, desigur, îi vorbisem despre noile poziții ale României, de îmbunătățire a relațiilor cu S.U.A., cu românii din diaspora, cum era cazul său, de interesul României de a obține și menține permanent clauza națiunii celei mai favorizate în relațiile comerciale cu S.U.A. (clauza fusese obținută, dar cu obligația de a fi reînnoită în fiecare an de Congres), de rolul românilor americani în combaterea manifestărilor de revizionism ale emigrației maghiare din S.U.A., deosebit de activă în acei ani.

Am constatat că interesul artistului era redus față de astfel de probleme. ■

*Sculptorul și două dintre lucrările sale
(și în p. 78)*

În articolul Un sculptor american de origine română: Constantin Antonovici (Magazin istoric, nr. 8/2011), domnul profesor Paul Rezeanu îl prezintă pe artistul mai puțin sau chiar aproape deloc cunoscut în România.

Interferențe

CONSTANTIN ANTONOVICI

GR. ALDESCU-ALDEA

Ii mulțumim domnului Paul Rezeanu pentru efortul făcut de a scoate la lumină încă un român dăruit de natură „cu talent dar și cu îndârjire” – cum afirma marele său maestru, Constantin Brâncuși – și a-l reda istoriei sculpturii române.

Ceea ce dorim să adăugăm la expozeul domnului profesor Rezeanu este legat de Arhimandritul Valeriu Anania, din care prezintă un citat despre Constantin Antonovici. Arhimandritul Valeriu Anania a fost trimis în S.U.A. în anul 1965, ca misionar al Patriarhiei Bisericii Ortodoxe Române (B.O.R.), unde a rămas 11 ani, până în 1976, cu mi-

siunea de a reglementa starea de fapte din Episcopia Misionară a românilor din S.U.A. și Canada cu sediul la Detroit, unde are și o proprietate de 60 de ha. Episcopia a fost înființată prin anii 1920 și sub egida ei s-au unit peste 150 de parohii, biserici ortodoxe ale românilor care emigraseră în America începând de prin anii 1850.

În 1949, Viorel Trifa, un român absolvent al Facultății de Teologie din București, care a participat la rebeliunea legionară din 21-23 ianuarie 1941 și s-a refugiat în S.U.A., după anul 1945, fusese hirotonit ca episcop de Mitropolia Ortodoxă rusă din New York. Profitând de Războiul Rece,

în anul 1949, cu un grup de adepți, a ocupat cu forța sediul Episcopiei Misionare a românilor din America de Nord, denumită de români și „Vatra”. În acest fel, Episcopia Misionară se dezmembrează și peste 2/3 dintre cele peste 150 de parohii fuseseră, unele cu forța, supuse episcopului Viorel Trifa.

Sculptorul Antonovici era recunoscut în acei ani de către o parte dintre românii din S.U.A. și Canada ca o personalitate independentă a diasporei române, cu o poziție moderată, chiar dezinteresat față de realitățile politice din România acelor ani. Anania, ca om de o înaltă cultură, l-a

*Bătălia de la Crécy;
miniatură dintr-un manuscris de Jean Froissart*

le-a jucat ambelor tabere o ciudată festă: o furtună violentă a forțat cele două armate să rămână pe loc. Vizibilitate zero, vânt amețitor, praf și, apoi, deodată, o imensă perdea de apă, care cădea neîncetat. Dar, la fel de neașteptat pe cum începuse, ca la un semn, cerul s-a luminat.

Din nou, soarta nu părea a fi de partea francezilor. Dacă până atunci suferiseră de căldură și epuizare, soarele ce se ridicase din nou cu putere îi orbea pe strălucitorii cavaleri în armuri, diminuându-le posibilitățile de reacție. Orice tactică de intimidare, oricât de ingenioasă ar fi părut inițial, nu a dat rezultate. Astfel, cu toate că renumiții arbaletieri

Armurile medievale cântăreau între 30 și 50 de kilograme, ceea ce se adăuga la greutatea purtătorului

genovezi, angajați ca mercenari în trupele conduse de regele francez, au început să scoată strigăte, care mai de care mai războinice și mai înspăimântătoare, calmii englezi nu au fost

deloc impresionați. Mai mult, calculați, arcașii insulari își protejaseră armele pe tot timpul puternicei averse de ploaie; de cealaltă parte, genovezii nu mai reușeau, din cauza umezelii, să-și controleze corzile arbaletelor.

Și confruntarea începu! Săgețile trase din arbalete cădeau la mică distanță, fără a-i atinge pe dușmani. Arcurile britanicilor nu dădeau însă deloc greș, tăind adevărate brazde în rândurile soldaților lui Filip.

A intervenit și artileria regelui Eduard al III-lea. Noua armă impresionantă bombardă, străbunicul tunului, și puternicele sale mingi de fier și-a făcut datoria. Dezastrul părea de necontrolat.

Arbaletierii regelui francez și-au pierdut capul! Singura scăpare ce le mai rămânea era fuga dezonorantă, dar sigură... Însă, întorcând spatele inamicilor, se loveau de proprii

Arcul și arbaleta au fost considerate mult timp arme nedemne, blestemate, lașe, deoarece erau folosite de la distanță. La al doilea Conciliu de la Lateran (1139), articolul 23 incrimina „meșteșugul ucigaș și urât de Domnul al arbaletierilor și al arcașilor; interzicem să mai fie folosit, de acum înainte, în contra creștinilor și a catolicilor“...

camarazi călări, care încercau din răsuputeri să înainteze. Roșu de mânie, Filip a ordonat uciderea trădătorilor. Și, astfel, o nouă luptă a început în interiorul taberei franceze.

Ce începuse prost s-a sfârșit dezastruos. În rândul francezilor pierderile au fost imense: 1.200 de cavaleri și 2.000 de oșteni. Filip însuși nu a scăpat nevinovat: doi dintre caii care l-au purtat au fost omorâți, regele fiind chiar și el atins, la față, de o săgeată inamică. Atât de mare i-a fost disperarea, încât, odată cu căderea nopții, ar fi vrut să se arunce din nou în mijlocul

Eduard al III-lea (stânga) și arcul folosit de supușii săi; Filip al VI-lea și arbaleta din dotarea oștenilor săi

THEO STĂNESCU-STANCIU

Seria de conflicte dintre Franța și Anglia, dintre 1337 și 1453, intrată în istorie sub denumirea de Războiul de 100 de ani, a adus o serie de schimbări revoluționare în armamentul folosit pe câmpul de bătălie. Celebra confruntare de la Crécy, considerată de mulți istorici începutul sfârșitului epocii cavalerismului clasic, victoria englezilor regelui Eduard al III-lea asupra mult mai numeroaselor trupe franceze, conduse de Filip al VI-lea, s-a datorat tacticii folosite, dar mai ales armamentului superior.

Era o toridă zi de vară a anului 1346 – 26 august – și nimic nu părea să fie de bun augur pentru tabăra franceză. Planurile de luptă fuseseră creionate cu o zi în urmă, în timpul întâlnirii organizate de Filip cu nobilii săi la Abbeville, în plină sărbătoare a Sfântului Ludovic (singurul Rege al Franței, 1226-1270, canonizat). Oamenii regelui după spusele cronicarului Froissart, 20.000 cavaleri și mai bine de 100.000 de soldați au pornit, chiar de la început, cu o oarecare întârziere. Totul s-ar fi datorat busculadei produse, odată strânși laolaltă atât de mulți oșteni, armuri și cai. Sub soarele dogoritor, au fost nevoiți să parcurgă până la locul confruntării 24 de kilometri

chinuitori. Și atunci când și-au văzut în față adversarii, erau deja epuizați, în primul rând, fizic. Dar și moral – căci soldații englezi reușiseră să ocupe cele mai avantajoase poziții.

Regele Filip pedepsește la Crécy

Oare mai era înțelept să se urmeze planurile inițiale?! Sau cavalerii trebuia să descalece, pentru a-și trage sufletul biete animale toropite de căldură și sete?! Orgolioși, mândrii nobili nu puteau nici măcar să accepte posibilitatea înfrângerii și, cu ultimele puteri, s-au aruncat în luptă. Însă mâna destinului

(atingând chiar și jumătate din costurile întregului arc!), făcută din cânepă sau, în cazuri mai rare, din mătase. Era ceruită, pentru a putea fi apărută de efectele ploii. După cum arată un istoric specializat, Gilles Bongrain, creatorii unor asemenea adevărate mașini de ucis deveniseră personaje importante, beneficiind și de unele scutiri de impozite sau alte obligații fiscale.

Arcul putea lansa letalele săgeți cu vârf metalic și la peste 250 m (media variind însă între 165 și 250 m). Având o formă nu foarte curbată, reprezenta un tip de armă de dimensiuni mari, fiind destul de greu de manevrat, deoarece forța necesară pentru a putea străpunge armura medievală trebuia să fie mare (după unele calcule, pentru perioada Războiului de 100 de ani, aproximativ 50-60 kgf), iar pentru a reuși performanța unui tir de calitate se impunea un îndelung exercițiu.

Spre deosebire de un arbaletier, formarea unui arcaș cerea o perioadă de câțiva ani de pregătire și antrenament. Britanicii ajunseseră să aibă oameni experimentați, recrutați dintre țăranii liberi și pricepuți în mânăuirea celor mai ucigătoare arme la distanță existente pe vremea aceea, care, datorită antrenamentelor ce debutau de la vârsta de șapte ani, puteau să

Regele Henric al VIII-lea (1509-1547) a fost cel care a promovat tirul cu arcul pe tărâm englez. Au apărut, de-a lungul veacului al XVII-lea, numeroase cluburi de gen. Așa-numitul concurs al Săgeții Argintii (existent și astăzi) a fost organizat pentru prima oară în 1673, în Yorkshire.

tragă între șapte și zece săgeți pe minut. Unii cronicari consemnează că arcașii cei mai talentați ajungeau și la 20. Dar, în ritmul acela, era o risipă destul de mare de săgeți, căci fiecare combatant putea duce cu el, inițial, doar între 60 și 72 de săgeți. Deseori, erau folosiți pe câmpul de luptă băietani ageri, pentru a-i aproviziona constant pe arcași cu muniția necesară.

Războiul de 100 de ani și, apoi, confruntarea Celor două Roze (1455-1487) i-au adus arcului lung galez gloria supremă. Apoi, încetul cu încetul, alte arme i-au luat locul.

Dar, dacă rolul arcașilor s-a diminuat din ce în ce mai mult pe tărâmurile Europei Occidentale, el a dăinuit încă destul de mult în spațiile est-europene sau asiatice. ■

Frescă din biserica Mănăstirii Bălinești înfățișând un sfânt cu arc

Și în spațiul românesc, arcul a avut o istorie interesantă și lungă. Multe dintre legendele moldave îi pomenesc utilizarea pentru marcarea locului unde urma să se ridice o mănăstire sau o cetate. Una dintre cele mai cunoscute a fost redată de cronicarul Ion Neculce: „Ștefan-vodă cel Bun, când s-au apucat să facă Mănăstirea Putna, au tras cu arcul dintr-un vârvu de munte ce este lângă mănăstire. Și unde au agiunsu săgeata, acolo au făcut prestolul în oltariu. Și este mult locu de unde au tras până în mănăstire. Pus-au și pe trii boiermași de au tras, pre vătavul de copii și pre doi copii din casă. Deci unde au cădzut săgeata vătavului de copii au făcut poarta, iar unde au cădzut săgeata unui copil din casă au făcut clopotnița. Iar un copil din casă dzicu să fie întrecut pe Ștefan-vodă și să-i fi cădzut săgeata într-un delușel ce să cheamă Sion, ce este lângă mănăstire. Și este sâmnu un stâlp de piatră. Și dzic să-i fie tăiat capul acolo. Dar întru adevăr nu să știe, numai oamenii aste povestescu”.

Frescele de la cunoscutele mănăstiri Voroneț, Humor sau Moldovița evidențiază frecvența prezență și utilizare a acestui tip de armă în spațiul românesc (de cele mai multe ori, confecționat din corn și tendon, recurbat și acoperit cu scoarță de mestecăn,

după model crimeo-tătar). ■

luptei, cu dorința arzândă de a nu mai scăpa cu viață. A fost oprit de cavalerii săi și, distrus, a decis să se retragă, înconjurat doar de o modestă escortă.

Conform investigațiilor contemporane efectuate pe corpuri de arcași medievali, s-a demonstrat prezența unor distorsiuni ale coloanei vertebrale, mărturii evidente ale intensului efort fizic din timpul tragerii

Numai a doua zi a aflat cu adevărat mărimea dezastrului. I-au trebuit câteva nopți de rugăciune, în liniștea abației de la Moncel (fondată în 1309 de un alt Filip, cel Frumos), pentru a se mai putea reîntoarce la conducerea regatului.

Înfrângerea de la Crécy demonstrase superioritatea unei ingenioase arme, dar, mai ales, abilitatea celor care o stăpâneau: arcașii englezi.

● armă cu renume și, totuși...

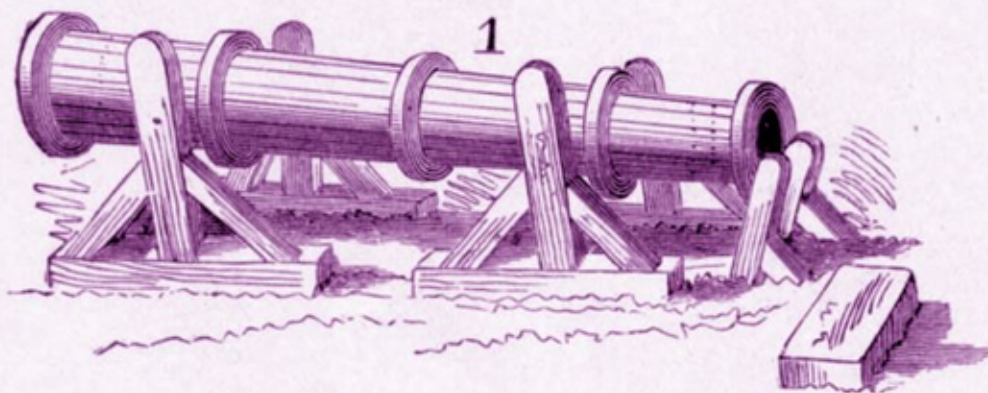
Istoria consemnează că tot o înfrângere, de astă dată în tabăra engleză, i-a determinat pe învingătorii de mai târziu de la Crécy să se

perfecționeze în mânăuirea arcului de formă nouă. Astfel, în plin secol al XI-lea, normanzii reușeau, în bătălia de la Hastings, din 1066, să-i înfrângă pe englezi și datorită utilizării unui arc mai lung. Pe care ultimii l-au și adoptat, abandonându-și vechea armă, de tip saxon, mai slabă și mai lipsită de precizie. Informații prețioase au ajuns până astăzi grație descoperirii a peste 150 de arcuri de acel tip aflate la bordul vaporului „Mary Rose”, naufragiat la 19 iulie 1545.

Măsurând între 1,7 și 2,10 m lungime, arcul lung englezesc era făcut, de obicei, din lemn de tisă, inițial, importat din Italia sau Franța, ulterior arborele de tisă a fost plantat și în

O legendă britanică spune că jocul tragerii la țintă ar fi fost inventat de britanici, chiar în timpul Războiului de 100 de ani. Adăpostiți de ploaie într-un hambar, au început să tragă săgeți într-un butuc, fiecare obținând puncte, în funcție de inelele din trunchi atinse

insulă, începând cu domnia lui Richard al II-lea (1377-1399). Fabricarea lui necesita în medie o zi bună de lucru. Unul dintre elementele cele mai costisitoare era coarda

**Bombardă folosită în bătălia de la Crécy
(reconstituire)**

La București, luând ființă Institutul Militar de Educație Fizică [I.M.E.F.] pe lângă O.N.E.F. [Oficiul Național de Educație Fizică], am cerut să fiu trimis acolo ca elev pentru un an. Grupul 1 Vânători de Munte trebuia să trimită, conform ordinului de sus, un ofițer. Cu chiu, cu vai am reușit să plec.

Aici vechi cunoscuți: colonelul Bădulescu Virgil, locotenent-colonelul Alecu Manolescu, maiorul Emil Pălăngeanu, locotenent-colonelul medic Lascăr, toți foști vânători de munte. Elevii, toți încarmăți în Institut, pe strada Maior Ene (Dealul Spirei). Casă, masă și echipament pentru sport gratuite. Solda gradului rămâne ca bani de buzunar.

Deci, la 1 martie 1922 [de fapt, 1923, pentru că a absolvit cursurile la 31 august 1924] sunt la București elev în prima serie a Institutului Militar de Educație Fizică, pentru un an.

Programul este cum nu se poate mai agreabil. Deșteptarea la ora 6.30, 15 minute înviorare, spălat, dichisit, micul dejun.

Ora 7.30-8.30, gimnastică suedeză în sala de gimnastică,

dotată cu multiple aparate. Profesor – maior Emil Pălăngeanu, pregătit timp de trei ani în Academia de Educație Fizică din Stockholm. Oră tare plăcută, presărată cu glume și cu mult haz, deși șeful ține morțiș să fie cât mai strict. Are de a face însă cu golani bătrâni, toți locotenenți și căpitani cu un război în spinare, căliți și în virtuți, și în năravuri.

Printre profesori: locotenent-colonelul medic Bebe Lascăr fiziologie, prosector dr. Vasilică Stepleanu anatomie, generalul medic Constantinescu igienă, maiorul Alecu Manolescu-Vână – sociologie-pedagogie, Stewens box, Preoteșcu – lupte greco-romane și jiu-jitsu etc.

Fiind primul an al O.N.E.F., considerat ca facultate, erau înscriși studenți și studențe slăbuți, majoritatea din cei care nu au încăput la alte facultăți, multe basarabence (alde Liuba, Marusia, Pașa etc.) Aveam aici gratuit casă, masă și echipament. Era primul an, anul de propagandă. Director colonel Bădulescu Virgil, zis „Bățosu“, și el umblat prin Suedia.

Șeful clasei, ca fiind cel mai vechi în grad, căpitanul Stoe-

nescu Miltiade, se ciorovăiește întruna cu noi și nu reușește să ne facă la timp apelul pentru raport. Îi spunem: „șefule, nu te supăra!“.

După-masă, mai mult atletism pe stadionul în construcție, de unde, în mici grupuri, evadăm în costume de sport, cam dezbrăcați, pe la grădinița lui Tache Bărbieru, specialist în fleici, mititei și în special rinichi la grătar, pe la Niță Stere și G.I.B., la un sprîț sau la o bere rece.

Facem cunoștință cu diferiți antreprenori și lucrători de la clădirile în construcție, căroră le spunem că suntem veniți din Ardeal și că voim să ne angajăm salahari, arătându-le mușchii. Reușim să facem unele angajamente, cu adămașele [aldămașurile] respective.

După masa de seară o ștergem toți în oraș, cu excepția câtorva silitori, tocilari. Împreună cu cei din ceata mea ne-am făcut haine civile ca să putem colinda prin mahalale, pe la grădini-restaurant interzise ofițerilor, dar unde se putea mânca și bea ieftin și gustos și unde adeseori vedeam și câte-o păruială zdravă. După miezul nopții și de multe ori către ziuă, ne îndreptam spre institut.

În drum spre casă, strada Sfinții Apostoli colț cu strada Mihai Vodă, era o simigerie într-o rână care, în faptul dimineții, era în plină producție, covrigi calzi cu susan, 5 parale bucata, corăbioare, plăcintă cu carne și cu brânză. Kirios Iani, cu care ne împrietenisem, cotrobăia prin cotloane, unde descoperea o sticlă două de vin negru, „Tenedos de la Patrida“, cum suna el. Cu plăcinta fierbinte, mergea vinul de mi-

A. 198. Hârșova – Vedere generală

Hârșova în anii vizitei „membrilor familiei regale“

Revista Magazin istoric a publicat mai multe pasaje din jurnalul de front din Campania din Est redactat de Vasile Scârnci (Magazin istoric, nr. 11/2011-3/2012). Născut în 1896, la Rupea, el s-a alăturat cauzei naționale încă din 1915, când a început să îndeplinească misiunile secrete încredințate de însuși Iancu Panaitescu, directorul Siguranței Generale. După august 1916, a fost integrat în biroul de informații al Armatei 2 române, dar a refuzat o carieră în intelligence, pentru a ajunge pe câmpul de luptă. S-a înrolat ca voluntar, cu gradul de soldat, a ajuns plutonier, apoi, la cererea ofițerilor din Regimentul 3 Vânători, a fost avansat sublocotenent în rezervă. În 1918, a fost activat și mutat la Regimentul Vânătorilor de Munte, ce a participat la campania din Ungaria. În 1920, a fost avansat locotenent.

Însemnările sale din anii 1916-1920, incluse alături de jurnalul din 1941-1943 în volumul Viața și moartea în linia întâi. Jurnal și însemnări de război 1916-1920 și 1941-1943, apărut la Editura Militară în acest an, continuă până în 1925. Din rațiuni de spațiu, aceste pagini nu au fost incluse în amintita lucrare. Ele ne relevă un ofițer dedicat nu numai meseriei armelor, dar și sportului. Și în acest domeniu, Vasile Scârnci a fost un campion!

Adrian PANDEA

FRUMOASĂ VIAȚA LA I.M.E.F.

VASILE SCÂRNCI

● Golani bătrâni, căliți în virtuți și în năravuri ● De la antrenament, direct la grătarul cu fleici, mici și rinichi ● Ardeleni dornici să se angajeze în construcții ● Haine civile ca să poată umbla pe unde era interzis ofițerilor ● Covrigi pe sârmă pentru tocilari ● Plăcinta fierbinte și vinul de dimineață ● De ce n-a plouat la Fetești de trei luni ● Sosesec la Hârșova... membrii familiei regale ● O haită de câini face ferfeniță nădragii șefului

Vasile Scârnci și o promoție de la I.M.E.F.

udate din plin cu vin negru de Sarica. Să mănânci până bolânzești.

Terminându-se vinul, am trimis un lipovean până la Hârșova, să ne mai aducă. Cu barca, a zburat ca vântul. S-a întors și apoi noi am luat-o da capo.

Lipoveanul a povestit acolo că are oaspeți la cherhana membrii din familia regală și acolo s-a produs oarecare panică, căci spre seară am dat și noi o fugă cu bărcile la Hârșova. Pe chei, toată populația orașelului, cu un taraf de lăutari, care ne-a primit cu *Trăiască Regele* cântat anapoda, iar primarul, cu pâine și sare și cu discurs scâlcit, jumătate în turcește, jumătate pe românește. Nu știam ce să credem, dar până la urmă ne-am jucat rolul de odrasle regale. Ce vor fi zis bieții oameni când ne-au văzut pe toți desculți și foarte sumar îmbrăcați. Halal de familie!

Locotenentul Manolache, un mare jucător de table, a provocat la o partidă pe cel mai vestit dintre localnici, un turc bătrân și urât. Pe terasa cafenelei s-au adunat o mulțime de chibiți. Turcul a fost bătut măr. Aceasta ne-a ridicat mult prestigiul. Alți băieți făceau pe reporterii. Cu

aparatele fotografice goale, suiau mulțimea pe butoai, spunându-le că peste două zile vor apărea în *Universul*, *Dimineața*. Cred că toți acești naivi au cumpărat aceste ziare.

Pe înserat, ne-am reîmbarcat în uralele mulțimii, am pornit-o spre Bordușani în contra curentului, pe un minunat clar de lună plină, lună care cocheta cu luciul apei.

Puțini mai eram în stare să vâslim, căci cei mai mulți zăceau pe fundul bărcilor, unii cu... rău de mare, urmat de manifestările adecvate, iar unii din șmechereală.

Unii mai năbădăioși țineau morțiș să sară din bărci să se răcorească. Lupta aprigă cu aceștia. Pe câțiva a trebuit să-i plesnim serios ca să-i putem liniști.

Vâslașii erau toți la limita puterilor și am avut norocul către miezul nopții să dăm peste un ostrov, unde am debarcat cu chiu, cu vai prin smârcuri, cu noroiul până la piept. Pe cei obosiți de pe fundul bărcilor a trebuit să-i debarcăm de-a spinarea.

Aici ne-am odihnit până în zorii zilei, când am pornit din nou la drum. Eram acum toți la punct și șmechereala nu mai

prindea; i-am pus cu rându-l la rame.

Către ora prânzului am ajuns în sfârșit la Bordușani, unde ne aștepta șeful nostru, maiorul Pălăngeanu, care ne-a tras zdravăn săpuneala. Cei din sat au fost tare alarmați de soarta noastră.

Această aventură a fost o mare imprudență și numai norocul a făcut să ajungem acasă așa cum am ajuns.

Pestele cel mai gustos aici era cega, și icrele negre le mâncam cu lingura. Multă vreme după aceea mi-a fost silă de pește și icre negre.

Într-o zi șeful s-a hotărât să ne facă o vizită lui Didi și mie, mai mult de dragul fetelor gazdei, cred. Îmbrăcat extravagant, cu niște pantaloni largi, tipători, cu o pălărie mare albă de pânză, pe ulița noastră a fost luat în primire de o haită de câini, [care] i-au făcut nădragii ferfeniți și de abia l-am putut scoate din vâlmășagul luptei. Intrat în casă, nu știa cum să-și acopere părțile rămase goale. După un pahar de apă rece cu dulceață, totul a intrat în ordine.

Din ziua aceea șeful nu mai ieșea din casă decât înarmat cu Naganul și îmbrăcat cu culori mai puțin tipătoare. ■

RĂZBOIUL CREPUSCULAR

Care ar putea fi asemănarea dintre Franța de la cumpăna secolelor XVIII-XIX, Rusia de la începutul secolului trecut și Iranul de astăzi? Potrivit unei recenzii publicate de James Traub în *New York Times*, faptul că regimurile revoluționare cu pretenții universaliste sunt adesea gata să recurgă la forță pentru a-și exporta ideologia.

Cartea recenzată este semnată de David Crist: *The twilight war. The secret history of America's Thirty-Year conflict with Iran* (Războiul crepuscular. Istoria secretă a conflictului de 30 ani cu Iranul). Autorul arată că președintele american John Adams a refuzat să intre într-un război cu Franța revoluționară, în ciuda provocărilor acesteia, iar președinții Harry Truman și Dwight D. Eisenhower au preferat o politică de „îndiguire” unui război. Statele Unite au putut evita o confruntare armată cu Iranul în primele decade după succesul revoluției islamice, cât era doar o amenințare regională. Prin potențialul fabricării armei atomice, a devenit o amenințare la ordinea globală. Rămâne să se stabilească dacă „îndiguit” nu este mai puțin periculos totuși decât un Iran care nu mai are nimic de pierdut.

nune. Ne înșira apoi pe sârmă 20-30 covrigi, pe care îi luam cu noi și îi puneam sub pernele celor cuminți, silitori la carte, care la teze și externele ne purtau de grijă.

Descori mergem la operă, căci Marcel Botez, profesorul nostru de muzică, ne inițiasc în alde Wagner, Puccini, Verdi etc. și ne făcea rost pe gratis de bilete.

Încep să mă ocup serios de atletism. În scurt timp, devin vedetă la 100, 200, 400 m plat, 110, 400 m garduri și la săritura în lungime, cu și fără elan. Ba fac chiar și pe antrenorul (chior în țara orbilor). La aceste probe stabilesc recorduri pe stadionul proaspăt construit pe atunci O.N.E.F., apoi A.N.E.F. [...]

În toial verii, institutul militar s-a deplasat pentru o lună la baltă, în satul Bordsani (lângă Fetești, pe Dunăre), unde s-a format un curs de înot pentru începători și pentru specializare. Începătorii pluteau pe niște tîngi de cucută, legate perechi (din lipsă de colaci de cauciuc), li se vedeau numai căpățînile și erau destul de caraghioși. La baltă mergeam la piele, cu cearceafurile pe cap. Locuitorii își făceau cruce și-și scuipau în sân. De vreo trei luni nu căzuse niciun strop de ploaie și vina spuneau că o purtăm noi.

La baltă, ne îmbarcăm pe un bac plutitor care se pune în mișcare învîrtind câte șase inși o roată mare cu palete, muncă ca la galere. Eu îmi făceam de lucru mai mult pe la cărmă. I se spunea „Pamporia“ și comenzile erau în termeni curat marinărești, mai multă gălăgie și joacă decât treabă.

La prânz ne întorceam în sat și ne ospătam la popota instalată în cărciuma lui Borșaru,

Locotenentul Vasile Scârnci

pe un ceardac frumos, umbrit cu viță-de-vie.

Di. Borșaru avea o nevestică simpatică și trei fete, una și una. Două erau în vacanță, venite de la pension din București, mă rog. Erau aprig păzite de mămica fie din gelozie, fie de gura satului.

Împreună cu Didi Dimitriu locuiam la moașa satului, o gospodină foarte de treabă. Ne trata adesea cu cafele și cu dulceață de trandafiri. Avea două fete frumoșele, sfioase și cam mototoale. Într-o sâmbătă scara, am organizat un bal la școala satului, cu fanfara Regimentului 23 Infanterie, adusă de la Călărași cu mari sacrificii. Bal cu bufet în regulă, prin contribuția bineînțeleasă a gospodinelor, care s-au luat la întrecere. Pe lângă notabilități, ne-am invitat fiecare gazdele respective. Am petrecut fain până la ziuă și s-au încheiat multe prietenii și idile.

În sat își avea conacul domnul Nicu Ioanid, un vânător vestit și un gentleman desăvârșit. Moșia cuprinde toată

Delta Dunării [de fapt, Balta Ialomiței], între Fetești, Hârșova, cu satele: Cegani, Bordsani, Gura Saltavii. Imens belșug de pește de toate mărimile. Primăvara, după revărsarea Dunării, se întindeau pe kilometri întregi garduri de șipci care închideau mari porțiuni de baltă, separând firul Dunării. Când apele începeau să se retragă la matcă, mulțimea de pești simțeau și încercau să evadeze; puțini reușeau să sară peste gard, ceilalți însă se așezau în chip de zid pe marginea gardului și pescarii, cu lotci mari, îi scoteau din apă cu furcile, câte o mie, două [mii de] kilograme de fiecare barcă într-un timp relativ scurt. Peștele sub măsură era aruncat înapoi în apă (legea pescuitului).

Într-o duminică, domnul Ioanid ne-a pus la dispoziție toate bărcile cu și fără motor și cu toții în păr, hai la Gura Saltavii, cale destul de lungă. Pescarii lipoveni ne-au primit bine, mai cu seamă că le-am dus tutun și rachiu tare. Aici este o mare cherhana pentru pregătit peștele de tot felul. Mult este sărat și pus la uscat. Ne ospătează din belșug cu ciorbă pescărească, pregătită după tipic în ceaune unde pun diferite zarzavaturi și pește de tot soiul; după ce a fiert un rând, acesta se aruncă, se pune altul și operația se repetă de 3-4 ori; ceea ce rămâne până la urmă este o ciorbă tare gustoasă. O mîncăm cu poftă, cu mămăligă rece. Ne mai servesc pește la proțap, crapi de 1-1½ kg, înfipti în țărș împrejurul unei vetre cu jeric și, pe măsură ce se prăjesc, se întorc treptat, stropindu-se cu mujdei de usturoi, se rup cu mâna și se înfulecă pe nerăsuflate. Toate sunt

ÎN BUCUREȘTI ACUM 50 ANI

„Doar cel mult filele calendarului mai confirmă apropierea toamnei. Căci dacă ar fi să ne orientăm numai după faptul că mercurul termometrelor se menține în continuare «la înălțime», noul anotimp e o problemă de... viitor” – scrie un ziarist în chiar prima zi a toamnei. Și totuși, peste trei zile se închideau aproape toate strandurile din București. Și pe bună dreptate, pentru că peste o săptămână puteam citi: „Toamna s-a ivit pe nesimțite, aducând cu ea răcoarea dimineții, covorul de frunze galbene pe trotuare și alei, înveșmântând orașul într-o mantie mai sobră, ruginie.”

Sfârșitul lunii octombrie avea să fie din nou „fierbinte”, de data asta la figurat, din cauza „crizei rachetelor” din Cuba.

La 29 septembrie, Gheorghe Gheorghiu-Dej, liderul comunist al României, pleca în fruntea unei delegații într-o lungă vizită, ce a durat aproape o lună, în trei țări din Asia: Indonezia, Birmania și India. A fost o călătorie cu peripeții. Pe drumul de întoarcere, aeronava face o escală la Moscova, la 23 octombrie. Abia acolo a aflat Dej de dislocarea de către sovietici a unor rachete în Cuba, acțiune ce a adus lumea în pragul războiului nuclear.

Publicul român descoperea abia la 24 octombrie o parte a adevărului. Până atunci, știrile fuseseră în tonul obișnuit. Mai mult, la 9 septembrie presa română cita TASS, care anunța că ministrul Apărării din U.R.S.S. a ordonat lăsarea la vatră a militarilor care și-au îndeplinit serviciul militar. Deci, niciun motiv de îngrijorare. Mai apăruseră știri despre acțiunile provocatoare puse la cale de americani contra Cubei, dar nu dădeau sentimentul unei situații alarmante. Și brusc, la 24 octombrie, pagina consacrată evenimentelor externe era plină de știri privind Cuba. Oamenii muncii din țara noastră își exprimă deplina solidaritate cu lupta poporului cubanez. Cuba a cerut convocarea Consiliului de Securitate al O.N.U. În seara zilei de 23 octombrie, prim-ministrul Cubei a emis ordinul pentru introducerea stării de răz-

boi, în urma știrilor venite din S.U.A. privind pregătirea unei invazii. Se publica comunicatul TASS: în seara de 22 octombrie Kennedy a dat ordin să se intercepteze toate navele care se îndreaptă spre Cuba. Mareșalul Greciko, comandantul Forțelor Armate Unite ale Tratatului de la Varșovia, a chemat ofițerii reprezentanți ai statelor participante la Tratat și le-a cerut să ia măsuri pentru ridicarea pregătirii de luptă. S-a amânat lăsarea la vatră a militarilor din armata sovietică și s-au întrerupt concediile. Se petrecea ceva grav, dar românii nu au știut atunci cât de aproape au fost de un conflict mondial. La 28 octombrie se publica mesajul adresat de Hrușciiov lui Kennedy: evacuează din Cuba mijloacele considerate de americani ca ofensive, dar și ame-

ricanii să procedeze la fel în Turcia (unde instalaseră rachete cu rază medie de acțiune ce puteau lovi teritoriul U.R.S.S.).

S-au afișat rezultatele concursului de admitere la facultate

La 15 septembrie, într-o sâmbătă, pe atunci zi lucrătoare, încep școala cei 175.000 de școlari ai Bucureștiului. Cu o săptămână înainte avusese loc prima probă a concursului de admitere în învățământul superior. Existau 46 instituții de învățământ superior, cu 164 facultăți, în 13 centre universitare. Începe școala, apar și tradițio-

SIMPOZION LA SÂMBĂTA DE SUS

IRINA ȚĂRANU

În perioada 1-3 august 2012 a avut loc la Academia Brâncoveanu de la Mănăstirea Sâmbăta de Sus, la poalele Munților Făgăraș, a șaptea ediție a Simpozionului Internațional Regimurile comuniste – memorie recentă pentru o societate deschisă, manifestare aflată sub înaltul patronaj al Arhiepiscopiei Sibiului și Mitropoliei Ardealului, al Consiliului Județean Brașov, Primăriei Municipiului Făgăraș și al Consiliului local, cu sprijinul Programului Europa pentru Cetățeni ai Uniunii Europene, Proiectul OPENNESS Memorie vie pentru o societate deschisă.

Organizatorii – Fundația Culturală „Negru Vodă” din Făgăraș, Muzeul „Casa Mureșenilor” din Brașov, Institutul de Investigare a Crimelor Comunismului și Memoria Exilului Românesc, Universitatea „Transilvania” din Brașov alături de instituțiile partenere – Universitatea St. Cyril și St. Methodius din Veliko Târnovo (Bulgaria), Facultatea de Istorie, Universitatea Carl von Ossietzky, Facultatea de Drept, Institutul Federal pentru Cultura și Istoria Germanilor din Europa de Est, Oldenburg (Germania), Muzeul Emlekpont, Hódmezővásárhely (Ungaria) – au reușit să asigure o participare numeroasă. Au fost prezenți cercetători din România, Germania, Ungaria, Bulgaria și Republica Moldova, cu studii și preocupări în cercetarea regimurilor comuniste din Europa de Est.

Simpozionul a fost deschis cu vernisarea expoziției „Imagini din gulagul românesc”, a artistului plastic Radu Bercea, fost deținut politic, condamnat la 20 de ani de muncă silnică și 10 ani degradare civică pentru „crima de uneltire” contra ordinii sociale.

Manifestarea științifică a fost organizată pe secțiuni, în aula Academiei Brâncoveanu, unde au fost susținute comunicări deosebit de interesante, care au aruncat o lumină asupra diferitelor aspecte ale regimurilor comuniste,

Imagine din aula Academiei Brâncoveanu, al doilea din dreapta prof. Florentin Olteanu, președintele Fundației Negru Vodă

de la economie, la societate, cultură, literatură, viață religioasă, regim concentraționar, armată și învățământ.

Vorbitorii au adus în discuție contextul istoric în care a fost instaurat regimul comunist, evoluția și particularitățile sale în diferite țări, percepția actuală a tinerilor despre acele evenimente, organizarea muzeistică pentru a se menține vie în memoria societății amintirea victimelor comunismului.

În Sala Sinodicon a Mănăstirii Sâmbăta de Sus a fost organizat un atelier în trei sesiuni, sub formă de masă rotundă, dezbateri, vizite, comunicări, care au înlesnit dialogul participanților cu martorii și victimele sistemului represiv comunist, comunicări și dezbateri ale tinerilor și întâlniri cu supraviețuitori ai rezistenței anticomuniste.

Obiectivul urmărit a fost o mai bună cunoaștere a perioadei staliniste de către tineri, pentru a-i determina să reflecteze asupra caracterului ilegal și criminal al regimului comunist din spațiul est-european. Cunoașterea trecutului recent poate ajuta la o înțelegere mai profundă a realităților prezente și, mai ales, a necesității respectării drepturilor omului și a statului de drept, a coeziunii sociale, în condițiile egalității de șanse și ale eliminării discriminării de orice natură. ■

părate. Este tot mai greu de găsit; nici măcar la magazinul „Victoria” nu mai există.

Scânteia ia atitudine: *Despre o „polică” penibilă.* Este semnalată „o penibilă răfuială personală între Eugen Barbu și Titus Popovici”, în coloanele *Luceafărului* și ale *Gazetei literare*. „Nu ne îndoi că și tovarășii Titus Popovici și Eugen Barbu, judecând cu calm, cu chibzuință, vor dezavua ei

înșiși atitudinea necontrolată pe care au manifestat-o în public”. De vină sunt și conducerile celor două publicații literare, care au tipărit textele respective. La fel de vigilență, *România liberă* constată, prin pana unei cronicare, analizând patru cărți de aventuri scrise pentru tineret și apărute în ultima vreme: „Numai două își desfășoară acțiunea în țara noastră, celelalte petrecându-se fie în Africa de Sud, fie în America de Nord. Oare realitățile noastre, realizările oamenilor noștri de știință, vastele prospecțiuni geologice din ultimii ani, marile descoperiri arheologice și speologice din țara noastră și încă atâtea alte domenii nu oferă destule teme, subiecte și eroi autorilor noștri, încât ei se văd nevoiți să caute aceste teme și subiecte, acești eroi, fie în alte continente, fie în anii 2.500, 35.000 etc.?”

Pe scena Teatrului Național se montează piesa *Orfeu în infern*. Alături de Irina Răchițeanu și de Silvia Popovici, Florin Piersic face un rol prin care „pășește în mod hotărât pragul maturității sale actricești”. Sâmbătă seara la Teatrul Muncitoresc C.F.R. a debutat în dramaturgie Nicuță Tănase, cu piesa *Băiat bun, dar... cu lipsuri*. La cinema „Patria”, în locul ecranului lat se instalează unul panoramic. Este înalt de 9 m și lat de 20 m. Aparatele de proiecție vor folosi peliculă lată de 70 mm, în loc de 35 mm ca până acum. Sunetul va fi stereofonic.

până de curând, echipele noastre nu aveau voie să schimbe jucătorii în timpul meciului, chiar dacă se accidentau. De curând, forul de specialitate le-a permis să schimbe portarul și un jucător de câmp. Unii antrenori au folosit necorespunzător această prevedere, făcând schimbarea după mai puțin de 15 minute, pentru că li s-a părut că un jucător este necorespunzător. Ei nu iau în calcul că ulterior se poate produce o accidentare și nu mai au posibilitatea să facă schimbări. Ar trebui ca federația să decidă că nu pot fi schimbați jucătorii decât atunci când se accidentează.

„Jurnalul de actualități”, ce rula înaintea oricărui film, căutând noi modalități pentru a surprinde aspecte cotidiene din viața bucureștenilor, a făcut apel la artiștii de la Teatrul „C. Tănase” (Ciupi Rădulescu și Horia Căciulescu) pentru a satiriza condițiile nesatisfăcătoare din unele ștranduri sau pe motocicletiștii care nu poartă cască pe cap. La rândul ei, revista *Flacăra* i-a rugat pe Alexandru Lulescu și Nicu Constantin (în imagine) să o ajute să critice producătorii de cravate pentru sortimentele sărace

Se fac pregătiri pentru deschiderea mustăriilor. În București vor fi 17 unități model și 40 centre de desfacere a mustului. S-au contractat 90 vagoane de must, 120 vagoane de tulpure, 70 tone de pastramă. Anul trecut, mustul a fost uneori acru, iar pastrama de o calitate îndoielnică. Anul acesta, lucru curios, numărul mustăriilor este cu 10 ori mai mic, deși cererea este mai mare.

O mare noutate în fotbal:

Ne părăsesc două peronaje cunoscute. La 18 septembrie a murit Krikor H. Zambaccian, colecționar și critic de artă, membru corespondent al Academiei R.P.R., membru al Uniunii Artiștilor Plastici. Era născut la 6 februarie 1889. După 1947, a donat statului colecția sa, devenită Muzeul Zambaccian. Din 1946 era membru al partidului comunist. La 23 octombrie a murit Romulus Zăroni, colaborator apropiat al fostului prim-ministru, dr. Petru Groza, și eroul multor bancuri.

Din ceruri ne scilipse stelele. De ce o fac aflăm din *Flacăra*. Aerul, mai ales în imediata vecinătate a Pământului, este într-o continuă mișcare. Razele de lumină emise de stele sunt continuu abătute din calea lor din această cauză și nu ajung direct la ochiul nostru. Rezultă acea sclipire sau scintilație a stelelor. ■

nalele probleme: nu se găsesc alfabetare (un caiet cu scoarțe groase, în care sunt cartonașe cu literele de mână și de tipar; mai târziu au apărut și sub forma unor cutii, cu litere); se găsesc doar două tipuri de tocure cu peniță: mai subțire ca un creion, greu de mânuit, sau gros de nu poate fi cuprins cu mâna micuțului; nu există hârtie albastră, pentru învelit manualele și caietele, și etichete. S-au produs cu 60% mai multe uniforme școlare, dar la magazinul „Doi iepurași”, din Lipscani, au lipsit fustele „Pionier” măsura 34, pentru că gestionarii nu le-au comandat la timp. În ultimul timp, fustele „Pionier” sunt confecționate dintr-o stofă necorespunzătoare, foarte aspră.

Societatea de dinainte de decembrie 1989 S era una în care munca cinstită constituia o onoare. O anumită categorie de cetățeni ieșeau și atunci în evidență. Existau întreprinderi de prestări servicii manuale (care se ocupau, printre altele, și cu mutări de mobilier). Dar erau cel mai adesea închise. Roiau, în schimb, în jurul lor tot felul de intermediari, care te asigurau că te pot ajuta să te muți. Când îi întrebați de preț, îți explicau: „Lasă că ne înțelegem noi la urmă!”. De la o vreme, autocamioanele I.T.B., pe care le puteai găsi în stațiile Obor, Piața Unirii, Piața 1 Mai, au dispărut. Au apărut în locul lor alți intermediari, care îți ofereau tot un camion, tot de la I.T.B., dar la un preț mult mai piperat. Pe Lipscani îi puteai auzi strigând: „Balene, balene!” (se puneau la colțurile cămășii, ca să stea drepte). Sau „Naftalină, naftalină!” Unii încercau să te convingă să cumperi cel mai bun umeraș. Vânzătoarele de „bomboane agricole” erau peste tot. La intrarea unui magazin, un individ te agăța și te anunța că are un balonzaie special pentru tine. De ce sunt toleranți? – se întreba, plin de candoare, un ziarist.

Un raid-anchetă făcut de ziarul *Scânteia* în Gara de

Scriitorul britanic Graham Greene (dreapta) la Aeroportul Băneasa

Nord constată că la ora 8 dimineața, doar patru case de bilete sunt deschise, casierile sunt nervoase și s-au format lungi cozi de călători. Opt ghișee sunt închise. La cele trei ghișee de informații, doar o funcționară este prezentă în permanență. La Bufetul Express, ai mult de așteptat și riști să pierzi trenul. La chioșcurile de pe peron, există doar câteva sortimente de drapeuri; sunt chifle, dar nu și cârnați sau chiftele, ori invers. Nu se găsesc răcoritoare. Călătorii care vin din provincie nu au unde să se informeze despre hotelurile din București sau cum pot ajunge la ele. Punctul farmaceutic este deschis numai ziua. Conducerea Regionalei C.F.R. București i-a asigurat pe ziariști că există... un plan de măsuri.

Se inaugurează o nouă linie de troleibuz, 86, ce asigură legătura între Teodor Speranția (cartierul Dudești) și Gara Băneasa. Traseul merge din Teodor Speranția, prin Delea Nouă, Ghenadie Petrescu, Popa Nan, Școala Iancului, Foișorul de Foc, Traian, Taras Sevcenko, Bulevardul Dacia, Mihai Eminescu, Piața Romană, Bulevardul Ana Ipătescu, Șoseaua Aviatorilor, Aleea Trandafirilor, Șoseaua Kiseleff, Gara Băneasa. Se extinde autoservirea cu bilete și pe linia de autobuze 61, pentru că

experimentalul desfășurat pe linia 35 a dat rezultate. Va urma linia 33.

Noua mașină de spălat rufe „Alba-Lux”

Toamna nu este doar vremea reînceperii anului școlar, ci și sezonul murăturilor și al zacuștii. Dar de zile în șir lipsește oțetul. Normal ar fi ca acolo unde se vând gogoșari și castraveți să se vândă și borcane. La Halele Obor există doar o gheretă pentru vânzarea borcanelor și nu se găsesc întotdeauna în cantități suficiente. În piețele „Unirii”, „Ilie Pintilie”, „1 Mai” nu există astfel de puncte de vânzare a borcanelor.

În magazinele de țesături puteai utiliza un metru de control cu care verificai metrajul materialelor cum-

ministrație al Băncii Naționale a Poloniei, dr. J. Robert Kuddelski, Directorul Centrului financiar în memoria lui Slawomir S. Skrzypek, Banca Națională a Poloniei, și prof. univ. dr. Wojciech Rojek, de la Universitatea Jagiellonă.

Așa cum sublinia domnul guvernator Mugur Isărescu, este imposibil să nu te gândești, atunci când te apleci asupra soartei aurului polonez în Al Doilea Război Mondial, la o comparație cu cea a aurului B.N.R. evacuat la Moscova. Arăta domnia sa că aurul polonez a parcurs un traseu plin de primejdii, după ce a părăsit portul Constanța. A ajuns la Istanbul, de aici pe uscat până pe coasta Asiei Mici, de unde, îmbarcat pe nave de război franceze, a străbătut Mediterana plină de pericole – nave și submarine italiene și germane –, pentru a ajunge într-o Franță ce a căzut în scurt timp sub ocupație germană. A fost din nou transportat pe mare până la Dakar, în Africa franceză. A scăpat de confiscarea de către germani, spre deosebire de aurul belgian, și după debarcarea trupelor generalului de Gaulle, a fost din nou urcat pe nave și dus în Marea Britanie, la New York și la Quebec. La sfârșitul războiului, polonezii au negociat cu greu reîntoarcerea aurului lor a-

casă, în condițiile în care Occidentul a condiționat restituirea lui de organizarea unor alegeri libere în Polonia intrată în sfera de influență sovietică. Deși acest lucru nu s-a întâmplat, totuși polonezii și-au recăpătat aurul.

In schimb, aurul evacuat de B.N.R. la Moscova, în 1916-1917, într-o țară aliată, mult mai aproape și pe un drum mult mai sigur în acel moment decât cel parcurs de aurul polonez, nu s-a mai întors acasă. În curând se vor împlini 100 de ani de când nu l-am mai văzut.

Cu prilejul Simpozionului, s-a lansat și volumul *Salvarea aurului polonez*, realizat de Cristian Păunescu și Dorin Matei. Pe baza documentelor din arhiva B.N.R. și a celor din arhiva Ministerului Afacerilor Externe, este reconstituită istoria celor 51 de lăzi cu aurul polonez păstrate la B.N.R. și restituite, în 1947, fără vreo despăgubire sau taxă pentru banca română.

De asemenea, a fost prezentată o expoziție „Aurul polo-

nez“, realizată cu sprijinul Arhivelor Diplomatice ale Ministerului Afacerilor externe al României.

În încheiere, să amintim numele conducătorilor și funcționarilor B.N.R. implicați în desfășurarea operațiunii de salvare a aurului polonez: Dumitru Mitiță Constantinescu, guvernator B.N.R. (1935-1940); Constantin Angelescu, guvernator al B.N.R. (9 martie-10 iulie 1931; 27 noiembrie 1931-3 februarie 1934; 1 aprilie-30 septembrie 1944); Gheorghe Răzuș (a semnat procesul verbal de predare-primire a celor 51 de lăzi); Paul Răzuș (fiul lui Gheorghe Răzuș, a stabilit încadrarea juridică a păstrării aurului polonez la B.N.R., a fost implicat în procesul de restituire a aurului polonez); Alexandru Dumitrescu (a semnat procesul verbal de predare-primire a celor 51 de lăzi, a luat parte la operațiunea „Neptun“, prin care aurul B.N.R. și cel polonez au fost puse în siguranță la Tismana); Alexandru Jemăneanu (a participat la operațiunea „Nep-

tun“ și a semnat actele prin care s-a restituit aurul polonez în 1947); Aristide Constantinescu (a participat la operațiunea „Neptun“ și a semnat actele prin care s-a restituit aurul polonez în 1947). ■

D.M.

Sediul Bank Polski din Varșovia

Eveniment

La 1 septembrie 1939, Germania ataca Polonia. Începea Al Doilea Război Mondial. La 17 septembrie, Polonia era atacată și de U.R.S.S. În aceste condiții grele, președintele, prim-ministrul și guvernul polonez, mulți dintre militari și mulți civili și-au găsit refugiu în România. Cea mai mare parte a oficialităților și a militarilor polonezi au plecat apoi mai departe, continuând lupta contra ocupantului. Polonezii au reușit să își evacueze, prin România, aproape tot tezaurul Băncii de Emisiune (Bank Polski), tezaurul istoric și artistic și Fondul Apărării Naționale (constituit pentru a colecta mijloace materiale menite să sprijine înarmarea țării).

A fost un moment de solidaritate între români și polonezi, rememorat vineri, 14 septembrie, la Banca Națională a României. Acolo pentru că B.N.R. a fost singura dintre instituțiile statului român implicate în evenimentele din urmă cu 73 de ani care a ținut să le marcheze și să readucă

în memorie numele funcționarilor săi care au contribuit la salvarea unei cantități din aurul polonez.

SALVAREA AURULUI POLONEZ

Atunci, în septembrie 1939, un număr de 51 de lăzi, ce conțineau 2.738 tone aur, parte a tezaurului lui Bank Polski, ajunse mai târziu decât restul aurului, evacuat deja prin portul Constanța, nu au mai putut părăsi teritoriul României. Ele au rămas ca depozit la B.N.R. Era o formă de protecție a acestui aur față de pretențiile ocupanților Poloniei – Germania și U.R.S.S. –, care puteau cere în orice clipă restituirea aurului respectiv. Era și o garanție pentru B.N.R. pentru sumele de bani schimbate polonezilor refugiați pe teritoriul nostru, în condițiile în care zlotul polonez își pierduse puterea de circulație și B.N.R. nu mai avea cum să recupereze echivalentul sume-

lor răscumpărate în zloți de la refugiați. Cele 51 de lăzi cu aur polonez au fost păstrate de B.N.R. exact așa cum au fost primite. Mai mult, în vara anului 1944, când s-a decis evacuarea tezaurului B.N.R. la Tismana, și aurul polonez a fost dus acolo. A fost ulterior, în septembrie, zidit în grota de la Tismana, alături de aurul B.N.R. A revenit în București abia la începutul anului 1947, odată cu tezaurul B.N.R. Cele 51 de lăzi s-au întors definitiv acasă în septembrie 1947, cu două avioane militare poloneze, la exact opt ani după ce fuseseră evacuate.

Aceste evenimente, plasate în cadrul mai larg al relațiilor interbelice ro-

mâno-polone, au fost evocate în cadrul Simpozionului „Salvarea aurului polonez”, organizat, cum spuneam, de Banca Națională a României în colaborare cu Ambasada Poloniei la București. Domnul academician Mugur Isărescu, guvernatorul B.N.R., și domnul Marek Szczygiel, ambasadorul Republicii Polone la București, au rostit cuvinte de salut. A fost citit un mesaj adresat de academicianul Dinu C. Giurescu, aflat în Statele Unite. Din partea română au susținut intervenții academician Mugur Isărescu, Cristian Păunescu, consilier al guvernatorului B.N.R., și prof. univ. dr. Ion Calafeteanu. Din partea polonă au vorbit Jakub Skiba, membru al Consiliului de Ad-

ÎMPĂRAȚI BIZANTINI

MANUEL I ...CEL MARE 1143-1180		ARMATE (INV.)		ULTIMA DINASTIE (1261-1453)		TERITORIU, ȚARĂ		...II PALEOLOG (1282-1328)	
...CEL MARE (272-337)		CLARĂ		DATA!				PERII	
AUR						ÎN GARDĂ!			
CONTRA						DEPOZITĂRI DE BUNURI			
				ORIENT, RĂSĂRIT				IOAN VI — (1347-1355)	
DĂNSA				A OBSERVA					
DUȘMĂNIE				OPȚIUNE, OPINIE EXPRIMATĂ			INTRARE ÎN CONSTANTI- NOPOL!		
ÎN LUNĂ!				PRIMELE MUTĂRI			MĂNA!		
		IUBITOR DE MUZICĂ							
		...I CEL MARE (527-565)							
	PRACTICĂ JUDO (PL.)								
	CEL MARE (379-395)								
				ÎN REGAT!			TECI		
				ÎMPĂRĂ- TEASA... (527-548)			PERIOADE ISTORICE		
AVANTAJ									
ĂSTA (REG.)						DĂUNĂ- TOARE			...I (1081-1118) DIN DINASTIA COMMENILOF
ÎNĂLȚIMI						BOLTA CEREASCĂ			
				APROXI- MATIV					
				GRADAȚII LA JUDO					
TUBURI ELECTRO- NICE CU DOI ELECTROZI						CONȘTIINȚA DE SINE			
						UITE! VEZI!			
							APARE ZENONI! (476-491)		
SONDAJE						PREFIX			
SINONIM BIBLIC PT. IERUSALIM						PUȚIN SPERIAT!			
							NICOLAE IORGA		
GAZETAR									
ATENA ÎN FINAL!				SABIE LATĂ CU DOUĂ TĂIȘURI					

D. CIREAȘ

SITUAȚIA EMIGRAȚIEI ROMÂNE

Continuăm cu noi pagini din Raport asupra aspectului actual al emigrației și asistenței refugiaților români, document dactilografiat în limba română, păstrat în Arhivele de la Hoover Institution on War, Revolution and Peace, a cărui publicare am început-o în numărul 5/2012. Ca de obicei, le mulțumim doamnelor ELENA DANIELSON și LAURA COSOVANU.

Cu timpul, au fost suprimate pentru toți cetățenii dreptul de libertate, de gândire și asociere. Prigoana comunistă a avut ca prim efect o dorință generală de a scăpa prin fugă, cu orice risc, spre vestul liber. Din această cauză, refugiul românesc este eteroclit compunându-se din: oameni politici, profesori, avocați, doctori, ingineri, militari, studenți, țărani, industriași, mici comercianți sau muncitori și un mare număr de muncitori necalificați. Toți aceștia nu au aparținut niciodată aceluiasi partid politic, iar majoritatea dintre ei nu au fost niciodată membrii vreunui partid politic. Ei aparțin religiilor ortodoxă, mozaică, protestantă sau catolică și au diferite origini: români, germani, unguri, evrei, bulgari etc.

Spre deosebire de prima categorie de refugiați, neo-refugiații nu sunt masați compact în diferite țări sau anumite regiuni ale Europei, ci sunt răspândiți pe toată întinderea Vechiului Continent și chiar în cele două Americi și în Australia.

Venind din țară, acești refugiați s-au scurs la început prin Ungaria, Austria și Turcia, iar din vara anului 1948, prin Iugoslavia pentru a ajunge la Triest sau în Austria. Unii dintre ei au luat drumul spre Franța, convinși că acolo vor găsi condițiuni mai prielnice de existență, uitând însă că această țară a suferit de pe urma războiului, fapt care a determinat guvernele franceze să ia măsuri pentru protejarea mâinii de lucru franceze. Numai cei cu o situație financiară mai bună au ales ca refugiu Elveția, fiind cunoscute legile ei severe pentru reglementarea utilizării mâinii de lucru străine și a costului ridicat al vieții. În sfârșit, începând din 1950, unii români s-au stabilit în Spania, unde li s-au oferit condițiuni bune de muncă și ospitalitate amicală. Acest grup îl constituie toți acei cari n-au putut emigra în Lumea Nouă sau acei cari n-au vroit să părăsească Vechiul Continent.

Cei mai mulți neo-refugiați s-au așezat în Italia și Austria, al căror teritoriu a fost declarat

de către Organizația Internațională a Refugiaților zonă de operațiuni. Ei au căpătat o asistență efectivă în aceste zone unde aveau asigurate hrana și locuitul până în momentul emigrării.

După închiderea graniței ungare spre vest, singura posibilitate de a părăsi clandestin țările de dincolo de Cortina de Fier a rămas Iugoslavia, după ruptura intervenită în 1948 între Tito și Cominform. Numeroși români, albanezi, unguri și bulgari, atrași de mirajul libertății și de propaganda făcută de guvernul iugoslav, au trecut clandestin în Iugoslavia, cerând azil. Foarte puțini dintre ei, fiind informați de adevărata stare de lucruri din Iugoslavia, au încercat și au reușit să treacă în Austria și în Italia, fără să se predea autorităților iugoslave. Marca majoritate însă, prezentându-se în primele sate autorităților respective, au fost arestați și internați în închisori și lagăre, fiind obligați să lucreze în minele de cărbuni ale Bosniei sau în cariere de piatră. De abia începând din 1949, când au început să fie trimiși la lucru pe tot întinsul Iugoslaviei într-o stare de libertate relativă, unii au reușit să scape și să se refugieze în Italia sau Austria. Toți acești refugiați cari încercau prin propriile lor mijloace să-și recâștige libertatea pierdută riscau să fie împușcați pe frontierele occidentale ale Iugoslaviei. Din cifrele date de refugiații români trecuți prin Iugoslavia și ajunși în Europa de Vest reiese că în 1948 și începutul lui 1949 erau prezenți în lagărele și închisorile din Iugoslavia cca 1.200 români. (Toți refugiații erau centralizați într-un lagăr, pe naționalități: pentru români, lagărul de la Covacita, în Banatul sârbesc, și mai târziu cel de la Srenjanin.) Din acești 1.200 români, aproximativ 200 au fost împușcați pe frontierele Greciei, Italiei și Teritoriului Liber Triest de către grănicerii iugoslavi, circa 800 [neclar în orgo-nal] au trecut în Apus, iar restul au fost retrimiși în România.

(Va urma)

CONTENTS (Romanian History) I.L. Caragiale With humor, about the wrong things in his time Bucharest ● **Ding Chao** The Romanian Principalities in the 17th-19th centuries Chinese geographers writings ● **R. Budura** Why did the Chinese invited dr. Petru Groza to China in September-October 1954 and what did asked him Mao Zedong (II) ● **G. Roșu** Picu Patrut, the last great miniaturist of Europe ● **P. Opriș** 1962. The Romanian Army and the Cuban missiles crisis ● **S.A. Luca** The first Neolithic settlement in Romania ● **A.-L. Chiș** Bicyclists and skaters in the Central Park from Cluj ● **M. Georgescu** Ioan (Iancu) Alecsandri, a diplomat in military clothing ● **M. Sala** Aga, a Turkish word ● **G. Filitti** Letters from Soviet camps, letters from the communist prisons ● **I. Todea** Ion C. Bratianu, a Romanian Bismarck ● **C.A. Scăiceanu** Two postal cards sent to professor Giurescu ● **I. Varta** Bessarabia during WWI ● **V. Buga** How were marked the 200 years since the rapt of Bessarabia ● **Gr. Aldescu-Aldea** The sculptor Constantin Antonovici and his short visit back home ● **V. Scârnci, A. Pandea** Student at the Military Institute of Physical Education ● **I. Țăranu** The International Symposium "Communist regimes – recent memory for an open society" ● In Bucharest, 50 years ago ● The Polish gold saved at the National Bank of Romania during WWII ● Romanian Documents at Hoover Institution (CXXX). The situation of the Romanian exile

СОДЕРЖАНИЕ (Румынская история) И.Л. Караджале Юмористически о недостатках Бухареста его времени ● **Динг Чао** Румынские княжества в произведениях китайских географов XVII-XIX вв. ● **Р.И. Будура** Почему пригласили китайцы д-ра Петру Грозу в сентябре-октябре 1954 г. и какую помощь просил ему Мао Цзэдун (II) ● **Дж. Рошу** Пику Пэтруц, последний великий миниатюрист Европы ● **П. Оприш** Румынская армия и ракетный кризис 1962 г. ● **С.А. Лука** Первое неолитическое селение в Румынии ● **А.-Л. Киш** Велосипедисты и конькобежцы в Национальном Парке Клужа ● **М. Джорджеску** Иоан (Янку) Александри, дипломат в военной форме ● **М. Сала** Турецкое слово *ага* ● **Дж. Филитти** Письма из Гулага и из коммунистических тюрем ● **И. Тодя** Ион К. Брэтиану, Бисмарк Румынии ● **К.А. Скэичану** Две открытки по адресу семьи Джуреску ● **И. Варта** Бессарабия в годы Первой Мировой Войны ● **В. Буга** Похищению Бессарабии – 200 лет ● **Г. Алдеску-Алдя** Краткий визит дома скульптора Константина Антоновича ● **В. Скрынеч, А. Пандя** Студент Военного Института Физподготовки ● **И. Цэрану** Симбэта де Сус. Международный симпозиум «Коммунистические режимы – недавняя память для открытого общества» ● Национальный Банк Румынии спас польское золото во Второй Мировой Войне ● В Бухаресте 50 лет тому назад ● Румынские документы в Гуверском Институте (CXXX). Положение румынской эмиграции

magazin istoric

Apare lunar, se găsește de vânzare la chioșcurile de difuzare a presei. Abonamentele se fac la oficiile poștale, factorii poștali de la orașe și de la sate sau la redacție (pentru cititorii din București).

Cititorii din străinătate se pot abona direct la redacție, pe adresa Piața Valter Mărăcineanu, nr. 1-3, sector 1 PO Box 15-702, cod 010155, București, România; e-mail: mistoric@gmail.com sau mistoric1967@yahoo.com; cont bancar B.C.R., sucursala Sala Palatului, RO80RNCB0080005630130002 (USD) sau RO15RNCB0080005630130008 (EURO). Plata se poate face prin virament sau cec bancar. Prețul unui abonament pe un an este de 75 EURO sau 90 USD. Vă rugăm să indicați adresa poștală unde doriți să primiți revista și data de la care să înceapă abonamentul.

Tiparul executat la Compania Națională a Imprimeriilor „Coresi” S.A. – București
ISSN 0541-881X

Lei 5,00

DIALOG CU CITITORII

ÎN ATENȚIA COLABORATORILOR

Vă anunțăm că adresa de e-mail mistoric@itcnet.ro s-a desființat. Vă rugăm să ne trimiteți mesaje sau articolele doar pe adresele de e-mail mistoric@gmail.com sau mistoric1967@yahoo.com

PLĂCUȚA LUI BĂLCESCU

Colaboratoarea noastră doamna ELENA STOE-NESCU, din București, ne scrie: În perioada 7-13 mai 2012, am avut șansa de a participa la un periplu prin superba Sicilie. Cu acest prilej am vizitat, cu mare emoție, și Mănăstirea Capucinilor din Palermo. Aici, m-am interesat de soarta marelui nostru pribeag, istoricul Nicolae Bălcescu, ajuns pe aceste meleaguri, unde avea să-și dea și obștescul sfârșit. Am fost îndemnată să pătrund în așazisele catacombe, unde își

dorm somnul etern ilustre figuri ale istoriei. Spre dezamăgirea mea, nu am găsit decât o umilă plăcuță, așezată aici în 1952 de către alți exilați români în Italia, goniți din țară de regimul comunist. Redau textul plăcuței:

29 nov 1852 - 29 nov 1952

La o sută de ani
de la moartea în exil
a marelui patriot
NICOLAE BĂLCESCU
Românii exilați în Italia
închină cu aceleași idealuri
în suflet

Este vorba, desigur, de un omagiu din inimă al celor care au fost nevoiți cu 60 de ani în urmă să-și părăsească țara, din cauza regimului totalitar.

În calitatea mea de fost deținut politic al aceluiași regim, mă alătur lor, cu piosul meu omagiu.

ÎN ATENȚIA BIBLIOTECILOR!

SHIVA BOOKS S.R.L. completează gratuit colecțiile revistei Magazin istoric pentru bibliotecile publice din România, în măsura stocului disponibil. Fax: 0268.312.894.

CERERI ȘI OFERTE

D. CIOBĂNIȚĂ, București, telefon 0722.391.837, oferă colecția Magazin istoric din anii 1974-2011, cu excepția numerelor: 7/1974; 6/1975; 3/1983; 7/1988; 3/1990; 7/1992; 12/1993; 6/1996; 2, 5/1997; 6/2005.

FETEANU ISPAS, Constanța, telefon 0728.21.29.47, oferă colecția completă.

COSTICĂ SPĂLĂȚELU, localitatea Băcălești, județul Teleorman, cod 147.066, O.P. Roșiori 3, oferă numerele: 1/1967, 8/1985, 8/1987, 1, 3, 4, 7, 8, 9/1989; 9/1990; 9/1992, 9/1999.

Dragi cititori, vă puteți asigura continuitatea colecției revistei Magazin istoric prin abonarea la oficiile Poștei Române. Revista Magazin istoric figurează în catalogul Poștei Române, la poziția 19.356.

Revista poate fi ridicată și de la sediul redacției din Piața Valter Mărcineanu, nr. 1-3, etajul 3, camera 283, sector 1. Vă punem la dispoziție, cu abonament, și versiunea online a revistei www.magazinistoric.ro, unde aveți acces de la primul număr, aprilie 1967.

Îi rugăm pe autorii și colaboratorii revistei noastre să ne trimită fotografiile care însoțesc articolele pe adresele de e-mail: mistoric@gmail.com și mistoric1967@yahoo.com; de asemenea, să redacteze articolele cu diacritice românești.

magazin istoric

5 948384 040074

10